

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ในสังคมไทย

ปริญญานิพนธ์
ของ
แสงเดือน นนทเปารยะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

189.483

ด. 590

ด. 5

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 — 6 ปี ในสังคมไทย

บทคัดย่อ

ของ

แสงเดือน นนทเปารยะ

15 ส.ย. 2547

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547

1 254723

แสงเดือน นนทเปารยะ. (2546), การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ในสังคมไทย.

ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ดร. พัฒนา ชัชพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง

✱ การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 – 6 ปี 2) ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ที่จัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านซึ่งมีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี จำนวน 7 ครอบครัว โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ✱

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. ภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

1.1 ภูมิหลังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปีนั้นมีความหลากหลาย ทั้งในด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ โดยในส่วนของปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้นเกิดจากการที่พ่อแม่ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งในด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เป็นตัวทำลายศักยภาพของลูก

1.2 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือ ลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง เป็นคนดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้และในการอยู่ร่วมกับสังคม

2. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

2.1 รูปแบบในการจัดการศึกษา มี 2 รูปแบบ คือ

1. การดำเนินการจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว โดยพ่อแม่เป็นผู้สอนเองทั้งหมด

2. การจัดการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครอบครัวกับครูพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญ หรือสถาบันเฉพาะ

2.2 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับการเล่นและการได้ลงมือกระทำโดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจ

2.3 หลักสูตรและการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี นั้นยังไม่มีกำหนดหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนตายตัว แต่ให้ความสำคัญกับการเล่น การเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน มีความหลากหลาย และส่งเสริมทักษะการอ่าน

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ มี 2 ลักษณะ คือ

1) กิจกรรมเดี่ยว ได้แก่ การเล่น การอ่าน การเดินทางทัศนศึกษาเรียนรู้ที่หลากหลาย และดูการ์ตูนภาษาอังกฤษจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2) กิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมเสริมที่เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ หรือสถาบันเฉพาะ เช่น ภาษาอังกฤษ ศิลป คณิตศาสตร์ ดนตรี ไร่ไทย เป็นต้น

2.5 สภาพแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย นอกจากนี้มีการปล่อยให้ป็นธรรมชาติตามวิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัว

2.6 สื่อ อุปกรณ์ พบว่า มีการใช้หนังสือ ของจริง ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ และอุปกรณ์ศิลปะ

2.7 การประเมินผล เป็นการประเมินจากสภาพจริง โดยการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อแม่

3. บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจะเป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรักและกำลังใจแก่เด็ก จัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนมีความเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของลูก

4. ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่มีความหลากหลายตามความแตกต่างของภูมิหลังและปัจจัยในการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว โดยพบว่า พ่อแม่มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นปัจจัยภายในครอบครัว เช่น ในเรื่องเวลาของพ่อแม่ในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ การงานตามหน้าที่ซึ่งสนองตอบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อและแม่ นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกครอบครัว เช่น การยอมรับของสังคม การไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนไม่สามารถรวมกลุ่มการจัดการศึกษาในรูปแบบครอบครัวได้

HOMESCHOOLING FOR 3 – 6 YEAR OLD IN THAI SOCIETY

AN ABSTRACT

BY

SANGDUEN NONTAPAORAYA

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinvirot University
March 2004**

Sangduen Nontapaoraya. (2004). *Homeschooling for 3 – 6 year old in Thai Society*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Pattana Chatpong, Asst.Prof.Jiraporn Boonsong.

This qualitative research was conducted in order to study backgrounds, and expectations of home-schooling parents, as well as home-schooling educational models established by the parents. The subjects were 7 home-schooling parents whose children's ages fall between 3 to 6 years old. Structuring questions and open-ended questions were applied in the in-depth interviews, which were introduced to the subjects.

The conclusions of this research revealed that ;

1. Parents' background and expectations

- 1.1 Background: The concerned about the ineffectiveness of the formal education system which possibly will limit the children's potential in learning was the major motivation holding among the parent; in order to bring in home-schooling system to their children. This commonality exists, although these parents have experienced diverse background.

- 1.2 Expectation: Home-schooling parents' expectation was having their children being able to survive as a good person, also learning and living happily in society.

2. Different home-schooling educational models

- 2.1 Home-schooling educational models :

1. Teaching their own child alone as an individual unit.

2. The children were introduced some other external educational resources such as tutors, specialists, or special private institutes.

- 2.2 Nowadays learning as playing-and-doing is widely accepted concept as principle for home-schooling education. Usually, children were the creative initiators and parents were supporters.

- 2.3 Although there is no specific teaching techniques and curriculum; most of home-schooling parents allowed their children learn from child's daily activities and developed their reading skill.

- 2.4 Learning activities can be categorized into two groups. The first group is "individual learning activity" including playing, reading, doing field trip, and watching English-soundtrack cartoon.

The second group is "group activity". Normally children study in group with specialists or in special private institute for English language, art, mathematics, music, and Thai classical dancing.

2.5 Parents paid attentions on creating suitable learning environment by searching and acquiring appropriate study materials; whereas some parents let their child learns from family's natural environmental influences.

2.6 Books, toys, and other non-artificial materials are allowed to stimulate real learning experience for children.

2.7 For evaluation, monitor and review their children's progress against actual circumstance and environment

3. Home-schooling parents acted an important role in understanding, supporting and encouraging their child with love. Moreover; they, in extent, finding and preparing a suitable learning environment for their child.

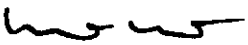
4. Internal problem occurring with home-schooling parents is time management since working parents need extra time in searching for updated information. In addition, difference in parents' opinions and in come for one of internal problems. For the external problems, there were lacking of acceptance from society and government support, and also being unable to form its own working group or network.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ในสังคมไทย

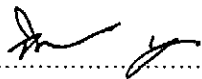
ของ
นางแสงเดือน นนทเปารยะ

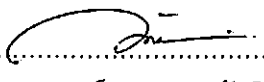
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

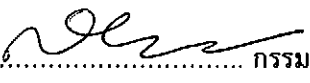

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ดันติผลาชีวะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และการสนับสนุนจากอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ประธานกรรมการปริญญานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อชี้แนะ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนรองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ และรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญ อนันตพงศ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า และให้คำแนะนำต่างๆด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวบ้านเรียนทั้งหลายที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณยุทธรชัย เฉลิมชัย คุณชัยณรงค์ ฉิมชูใจ และ ดร.สมใจ แสงจิรวัดน์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยให้กำลังใจที่ดีที่สุดแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอระลึกถึงครอบครัวนนทเปารยะ โดยเฉพาะคุณพิทยา และ เด็กหญิงนดา นนทเปารยะ ที่คอยสนับสนุน และเป็นกำลังใจให้มาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคน คุณสุรางค์ ทิพย์โสตญาณ และคุณบุญจิรา ตั้งตรงจิต ขอระลึกถึงพระคุณครู อาจารย์ ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้มาให้ผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คุณความดี และประโยชน์ที่พึงมีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

แสงเดือน นนทเปารยะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เด็กปฐมวัย.....	9
ความหมายของเด็กปฐมวัย.....	9
ความสำคัญของเด็กปฐมวัย.....	9
พัฒนาการของเด็กปฐมวัย.....	10
การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	13
ทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	15
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	18
ปัจจัยที่มีผลต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	20
เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้.....	22
วิธีการจัดการเรียนการสอน.....	23
กิจกรรมการเรียนรู้.....	24
รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน.....	25
สื่อการเรียนการสอน.....	26
การจัดสภาพแวดล้อม.....	26
การประเมินผล.....	26
ตัวอย่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	27
รูปแบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542.....	32
การศึกษาในระบบ.....	32
การศึกษานอกระบบ.....	33
การศึกษาตามอัธยาศัย.....	34
การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	35
ความหมาย.....	35
ประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	36

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) ปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	37
ข้อดีของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	40
ข้อเสียของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	41
การเรียนการสอน.....	41
ตัวอย่างหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	44
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	46
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	52
กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	52
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
สังเขปความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	70
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	71
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	90
ภาคผนวก ก.....	91
ภาคผนวก ข.....	104
ภาคผนวก ค.....	113
ภาคผนวก ง.....	124
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	127

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 พัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัย.....	11
2 พัฒนาการจิตสังคมในเด็กปฐมวัยของอิรักสัน.....	17
3 แนวคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของ ประเทศไทย	21
4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูอเมริกันที่มีต่อปัญหาหัวใจ ปี ค.ศ. 1940 และ ปี ค.ศ. 1980	37
5 ตารางวิเคราะห์แนวการจัดการศึกษาตามแนวลดออร์ฟ โดยผ.ศ.ดร.บุษบง ดันตังศรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	44
6 หลักสูตรเรียนด้วยหัวใจของครอบครัวฟิงอูตม.....	45
7 ข้อมูลครอบครัว จำแนกตามภูมิลาเนาที่พักอาศัย.....	56
8 ข้อมูลครอบครัว จำแนกตามอายุ	57
9 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามการศึกษา.....	57
10 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามจำนวนผู้ทำงานในครอบครัว.....	57
11 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามอาชีพ	58
12 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามรายได้	58
13 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามผู้มีบทบาทในการสอนลูก	58
14 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามจำนวนบุตร.....	59
15 ข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามอายุของบุตร	59
16 ประสบการณ์ในโรงเรียนของเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	60
17 ข้อมูล จำแนกตามภาษาที่ใช้ในครอบครัว.....	60
18 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	60
19 ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	61
20 รูปแบบในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	62
21 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	63
22 หลักสูตรและการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	64
23 กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	65
24 ข้อมูลกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	65
25 สภาพแวดล้อมของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	66
26 สื่ออุปกรณ์ของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	66
27 การประเมินผลของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน	67
28 บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	68
29 ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	68
30 ข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน.....	69

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
---	----------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาสมองของเด็กในช่วง 0-6 ปีแรกของชีวิตมีความสำคัญมาก ไรมา ซอร์ (Gonzalez-Mena & Eyer. 2001 : 78 ; อ้างอิงจาก Rima Shore. 1997. *Rethinking the Brain : New Insights into Early Development*) ได้กล่าวว่า สมองของเด็กเกิดการเรียนรู้ตั้งแต่ออยู่ในท้องของแม่ ตลอดจนถึงสำคัญต่อเด็กในการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีแรกของเด็กซึ่งสอดคล้องกับคันสนีย์ จัตรคุปต์ (2542 : 2) นอกจากนี้ บลูม (เยาพา เดชะคุปต์. 2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Spodek. 1972. *Teaching in the early year.*) ได้กล่าวว่า 50%ของสติปัญญาของมนุษย์ จะเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต อีก 30 %จะพัฒนาในช่วง 4 – 8 ปี และ อีก 20%จะพัฒนาในช่วงต่อมา แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาตั้งแต่แรกเกิด – 6 ปี นั้นเป็น "ช่วงวิกฤติ"(critical period) ของการเรียนรู้ (Tricia David. 1999 : 5) ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในช่วงนี้จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งนักจิตวิทยา และนักการศึกษาที่สำคัญๆ ยกตัวอย่าง เพียเจต์ (Piaget and Inhelder. 1969 : 3) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กในช่วง 18 เดือนแรกของชีวิต มีความสำคัญมากต่อการวางโครงสร้างในการรับรู้และพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้นเพียเจต์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 20) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามวัยแห่งพัฒนาการ เด็กอายุ 2 ปีแรกเรียนรู้ได้จากการสัมผัส เด็ก 2 – 7 ปีเรียนรู้ได้จากประสบการณ์และหลังจากนั้นจึงเรียนรู้ด้วยการสื่อสารและการคิด นอกจากนี้กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 23 – 26) ได้กล่าวว่าเด็กในช่วงอายุ 0 – 6 ปี เป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ เด็กสามารถสังเกตและสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการได้รับการสอนที่ถูกต้องและสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการ เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาได้อย่างรวดเร็วจากการสัมผัส การเลียนแบบ และการเล่น อีริกสัน (Erikson) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ ที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กในแต่ละขั้น กล่าวคือ เด็กในช่วงอายุ 0 – 6 ปีนั้นจะมีความตั้งใจ (Hope) พลังภายใน (Willpower) และเป้าหมาย (Purpose) โดยมีสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ พ่อแม่ และ ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง (Elliott & others. 2000 : 73)

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าเด็กในช่วงอายุ 0 - 6ปีนั้นเป็นวัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับการที่เด็กในวัยนี้ต้องการได้รับความรักความดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการวางพื้นฐานให้เด็กได้เป็นคนดี มีความสุข มีความฉลาดรอบรู้ สามารถแสวงหาความรู้และเอาตัวรอดได้ในสังคมปัจจุบัน

สำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 9) มาตรา 15 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นจะมีรูปแบบที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ โดยแนวการจัดการศึกษานั้นต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป็นการ

จัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการจัดการประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

การจัดการศึกษาในระบบ (formal Education) ที่มีอยู่ในสภาพการณ์ปัจจุบันนี้ ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาบุคลากรของชาติได้อย่างเต็มที่ และ ทันท่วงที เนื่องจากกระบวนการและวิธีการที่ไม่สอดคล้องและสนองตอบต่อความเป็นจริง จนได้มีการปฏิรูปการศึกษาและออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีการให้โอกาสพ่อแม่ได้แสดงบทบาทตามในรูปของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (home school) จากบทความการศึกษาไทยปี ค.ศ.2000 ของ รุ่ง แก้วแดงได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

บทบาทของครอบครัวต่อการจัดการศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น เด็กจะเริ่มเรียนมาตั้งแต่วัยในท้องแม่ ครอบครัวจึงมีบทบาทอย่างสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาสำหรับสหสวรรค์หน้าในสังคมไทย แม้จะมีความเชื่อว่าพ่อแม่คือครูคนแรกในชีวิต แต่ก็ยังเป็นเพียงคำกล่าวลอยๆ ที่เกือบไม่ได้นำมาปฏิบัติ แต่ขณะนี้หลายประเทศทั่วโลกได้ทำให้คำกล่าวนี้เป็นจริงได้โดยให้พ่อแม่ได้แสดงบทบาทของการเป็นครูในรูปแบบของการศึกษาในครอบครัว (Home Education) การที่จะให้พ่อแม่เป็นครูได้นั้นรัฐต้องมีส่วนสำคัญในการสนับสนุน ซึ่งแม้แต่ครูโดยอาชีพยังต้องใช้เวลาศึกษาในสถาบันจนถึงระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท ปริญญาเอก พ่อแม่ก็เช่นกันทุกครอบครัวพร้อมที่จะรับบทบาทนี้ด้วยความรัก และความเต็มใจ แต่สิ่งที่รัฐต้องดำเนินการให้คือต้องดูว่าครอบครัวควรมีความรู้เรื่องอะไรบ้าง เช่น เรื่องพัฒนาการของเด็ก เรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้ เรื่องการส่งเสริมความถนัดของเด็ก ฯลฯ แล้วจัดหลักสูตรให้การอบรมกับพ่อแม่ ผมคิดว่าในอนาคตบทบาทของครอบครัวจะกลับมามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาของชาติ

รุ่ง แก้วแดง.2546 : Online

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นอกจากการปฏิรูปโครงสร้างระบบการบริหารจัดการ การปฏิรูปครู และปฏิรูปการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคมอื่นๆ ได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีสาระที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนในหลายประเด็น ได้แก่ หมวด 2 มาตรา 12 , 13 สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษากับบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลตลอดจนการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ หมวด 5 มาตรา 38 คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน และหมวด 8 มาตรา 58 (2) ครอบครัวซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้น หากคำนึงถึงข้อดี ก็พบว่า เด็กมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่และครอบครัวมากยิ่งขึ้น แอมิลตัน อี และ แอมิลตัน ดี (Hamilton , E. and Hamilton, D) ได้สรุปข้อได้เปรียบของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือทำให้พ่อแม่ มีเวลาอยู่กับลูกเต็มที่ ความผูกพันอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกย่อมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น พ่อแม่มีโอกา "เลือก" และ "ปรับ" แนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของลูกได้อย่างยืดหยุ่น

แทนการส่งลูกไปรับการศึกษาแบบ "เหมาโฮล" ที่บังคับลูกให้ลูกต้องเรียนทุกอย่างเหมือนๆ และพร้อมๆ กับเด็กอื่นๆ ในขณะที่ลูกยังอาจไม่สนใจหรือไม่พร้อมที่จะเรียนเรื่องนั้นๆ ในขณะเดียวกันเด็กได้รับการปฏิบัติในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจและสิทธิเสรีภาพของตนเอง ไม่มีพ่อแม่คนใด "ติตรา" ลูกว่าเป็น "เด็กเรียนช้า" หรือ "เด็กมีปัญหา" เหมือนในโรงเรียน นอกจากนี้แล้วการเรียนรู้ยังสามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่องตลอดเวลา โดยไม่มี "เปิดเทอม" หรือ "ปิดเทอม" ที่ชัดเจนการเรียนรู้อย่างสนุกสนานต่อเนื่องจะค่อยๆ ปลุกฝังจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอ และในชีวิตจริงการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริง เกิดขึ้นได้ง่ายในบรรยากาศของครอบครัว ที่สามารถจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทั้งในบ้าน นอกบ้านได้มากมาย (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 17 – 18 ; อ้างอิงจาก Hamilton , E. & Hamilton, D. 1997. *Should I Home School*. Illinois : Inter Varsity Press.)

ในขณะเดียวกัน National Association of Elementary School Principals (NAESP) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายถึงความไม่เหมาะสมของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือเป็นการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม , แยกเด็กออกจากกลุ่มชนชั้นทางสังคม หรือ กลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ ในสังคม , เด็กขาดโอกาสสัมผัสกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายตามหลักสูตรปกติทั่วไป , อาจดำเนินการสอนโดยผู้ที่ไม่มีความเหมาะสม , เป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในการสอดส่องดูแลทำให้การสอบวัดมาตรฐานการศึกษาเป็นไปได้ยาก และอาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก ทั้งนี้ อาจไม่เหมาะสมในกรณีเด็กพิเศษที่มีความต้องการต่างจากเด็กทั่วไป (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 21 ; อ้างอิงจาก Nikiforuk. 1994. *If Learning Is So Natural, Why Am I Going To School?;*)

นอกจากนี้จากข้อสังเกตจากผลการดำเนินงานของโครงการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (home school) ของโรงเรียนประถมศึกษาสาธิต ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (home school) ในปีการศึกษา 2544 เมื่อดำเนินการครบหนึ่งปีการศึกษา พบว่าจุดเด่นของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือเด็กสามารถเข้าสังคมกับเพื่อนๆ นักเรียนในชั้นได้อย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนๆ และด้านวิชาการพบว่าเด็กสามารถพัฒนาได้มากกว่านักเรียนในชั้นเรียน โดยเฉพาะทักษะการคิด และการบูรณาการความรู้กับชีวิตจริง ส่วนจุดที่ควรปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ การฝึกทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะการพูดต่อหน้าชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 14-15)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าจุดเด่น จุดด้อย ต่างๆ นั้น ยังคงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้หากจะมองว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (Home School) นั้นเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าสนใจศึกษารูปแบบหนึ่ง ความพยายามที่จะหาคำตอบก็จักเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กโดยตรง อีกทั้งพ่อแม่ นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ แก่เด็กอีกด้วย ดังคำกล่าวของอิริคสัน (Brewer. 1995 : 17 – 18) ที่ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพของเด็กเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และเด็ก

ด้วยลักษณะของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นวัยที่เด็กต้องการการดูแล และเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาในอนาคต การเรียนการสอนจึงมุ่งไปที่การส่งเสริมพัฒนาการและการสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก (กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2545 : 39) แต่จากสภาพการณ์การศึกษาของสังคมไทยในปัจจุบันจะ

พบว่า มิได้ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะทำให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในอนาคต หากแต่การศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูง และไม่มีความยืดหยุ่น ทำให้เด็กเกิดความเครียด เด็กถูกเร่งให้เรียนเขียนอ่านก่อนเวลาอันสมควร นอกจากนี้การศึกษายังหลุดออกไปจากวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งแต่เดิมนั้น การศึกษาจะสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิต การเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่มีการแบบแผน (informal) เป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอน ตัวผู้เรียน สถานที่และสิ่งแวดล้อมต่างๆ อำนวย จนต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนตามแบบแผนประเทศตะวันตก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมประเทศตะวันตก บทบาทการจัดการศึกษาจึงค่อยๆ เปลี่ยนไปอยู่ในการกำกับของโรงเรียน และยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาในระบบโรงเรียน มุ่งเน้นให้เด็กท่องจำ เน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ อีกทั้งผลิตทรัพยากรบุคคลออกมาตอบสนองความต้องการของลัทธิทุนนิยม มากกว่าสร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์ (ยุทธชัย เจริญชัย และอุทัยวรรณ เจริญชัย, 2543 : 13 – 16) จนเกิดการตั้งคำถามต่อระบบการศึกษาที่มีได้ทำให้ปัญหาในสังคมลดความรุนแรงลง กระแสความต้องการทางเลือกที่ไม่จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เริ่มได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ล้วนเป็นสัญญาณเตือนว่าการศึกษาไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะวิกฤตที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงมีการดำเนินให้มีการปฏิรูปการศึกษา และการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่การศึกษาของประเทศไทยอย่างทั่วถึง อีกทั้งเพื่อเป็นการพัฒนาให้เด็ก เยาวชนและคนไทยในอนาคต เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 2)

ทั้งนี้การที่พ่อแม่ส่วนหนึ่งมีรูปแบบและทัศนคติที่เป็นไปในกระแสที่ตรงกันข้ามกับความคิดเห็นของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม และยังเป็นทางเลือกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์บุคลากรเพื่อเป็นหนทางของการแสวงหาคำตอบ และ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอีกด้วย ดังนั้นการวางพื้นฐานเพื่อให้เด็กอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างเท่าทันและมีความสุข ตลอดจนมีความสนใจใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลาจึงเป็นปัจจัยทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง ภูมิหลัง และความคาดหวังของพ่อแม่ ตลอดจนรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (home school) ของพ่อแม่ที่จัดให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จักได้นำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในระดับปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย ๒๐ ๖

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 – 6 ปี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ที่จัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี

ความสำคัญของการวิจัย ข้อ ๒

เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา และนำไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็ก ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงภูมิหลังและความคาดหวัง ตลอดจนรูปแบบการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่ได้จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุ 3 – 6 ปี ที่มีอยู่ในสังคมไทย

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ คือพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านซึ่งมีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี จำนวน 7 ครอบครัว ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากรายชื่อของสถาบันบ้านเรียนไทย โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กองกิจการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และการติดต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน จากนั้นทำการคัดเลือกพ่อแม่ที่มีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยเป็นพ่อแม่ที่สนใจและยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

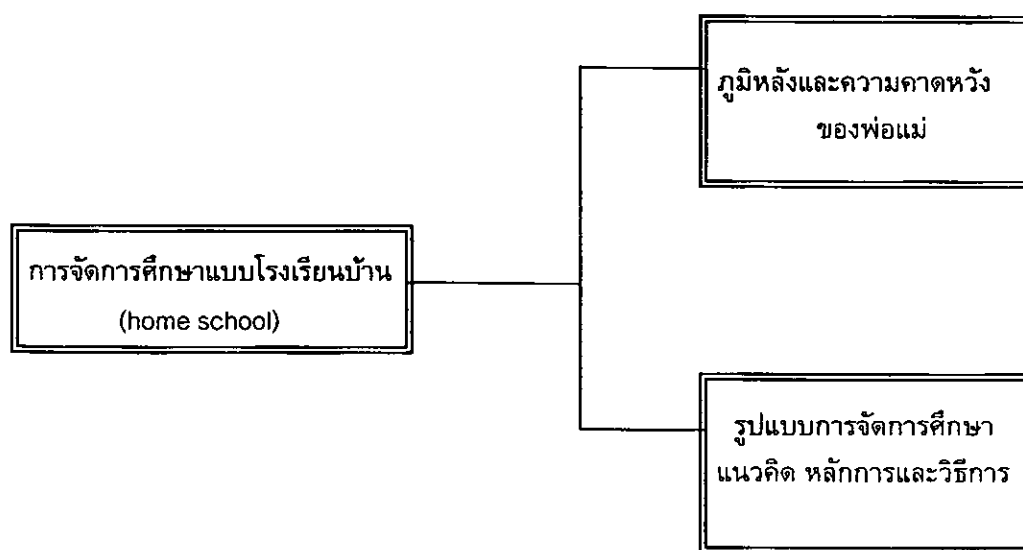
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในสังคมไทย (home school) หมายถึงการที่พ่อแม่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยพ่อแม่เป็นผู้สอนเองทั้งหมดหรืออาจให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการสอนแทนในบางกิจกรรม ตามทัศนคติ แนวคิดทางการศึกษา ศาสนา หรือวัฒนธรรมของครอบครัวในสังคมไทย ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยทำโครงการหรือโครงการ ทัศนศึกษา การจัดค่าย พักแรม การเข้าร่วมกิจกรรมในเทศกาลประเพณี กิจกรรมเสริมทักษะด้านกีฬา ภาษา ดนตรี กิจกรรมอาสาสมัคร งานบ้าน เป็นต้น โดยสามารถนำเนื้อหาสาระและสื่ออุปกรณ์จากสิ่งแวดล้อม และแหล่งความรู้ที่อยู่รอบๆตัวมาใช้ในการเรียนการสอน ในรูปแบบที่มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ ตลอดจนมีการประเมินผลเด็กในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น (มีลักษณะผสมผสานการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย) ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึง

1.1 ภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่

1.2 รูปแบบการจัดการศึกษา ได้แก่ แนวคิด หลักการและวิธีการในการจัดการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความสำคัญของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 1.4 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 1.6 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 - 1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อหลักสูตรปฐมวัย
 - 1.8 เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
 - 1.9 วิธีการจัดการเรียนการสอน
 - 1.10 กิจกรรมการเรียนรู้
 - 1.11 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน
 - 1.12 สื่อการเรียนการสอน
 - 1.13 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 1.14 การประเมินผล
 - 1.15 ตัวอย่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 2.1 การศึกษาในระบบ (Formal Education)
 - 2.2 การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education)
 - 2.3 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (Home School)
 - 3.1 ความหมาย
 - 3.2 ประวัติความเป็นมา
 - 3.3 ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
 - 3.4 ข้อดีของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
 - 3.5 ข้อเสียของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
 - 3.6 การเรียนการสอน
 - 3.6.1 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ในสังคมไทย
 - 3.6.2 หลักสูตร

- 3.6.3 กระบวนการเรียนรู้
- 3.6.4 กิจกรรมการเรียนรู้
- 3.6.5 การประเมินผล
- 3.6.6 หลักฐานแสดงการจบการศึกษา
- 3.7 ตัวอย่างหลักสูตรการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

1. เด็กปฐมวัย (Early Childhood)

1.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย

เบรตแคมป์ (Bredekamp) (Jackman. 1997 : 4) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิด จนถึงอายุ 8 ปี ที่อยู่ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และเด็กที่ได้รับการดูแลจากพ่อแม่ โปสท์ หรือชุมชน เป็นต้น

The Nation Association for Education of Young Children (Brewer. 1995 : 3) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 8 ปี

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 65) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 6 ปี ที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาล และ การศึกษาตามอัธยาศัย

เยาวพา เตชะคุปต์ (2542 : 12) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิ จนถึง 6 ปี ทั้งที่ได้รับการศึกษาในระบบ และ นอกเหนือจากการศึกษา ซึ่งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กำลังพัฒนาอย่างเต็มที่

กล่าวโดยสรุป สำหรับประเทศไทยเด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิ จนถึง 6 ปี ที่อยู่ในระบบการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษา และ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อยู่ในช่วงที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่

1.2 ความสำคัญของเด็กปฐมวัย

จากข้อมูลของ Rima Shore, *Rethinking the Brain : New Insights into Early Development* (Gonzalez-Mena & Eyer. 2001 : 78 ; อ้างอิงจาก Rima Shore. 1997. *Rethinking the Brain : New Insights into Early Development*) พบว่า สมอของเด็กรู้จักการเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในท้องของแม่ ตลอดจนถึงสำคัญต่อเด็กในการเรียนรู้ เกิดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีแรกของเด็ก โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรก ซึ่งสอดคล้องกับคันทันนี ฉัตรคุปต์ (2542 : 2) นอกจากนี้ เบนจามิน บลูม (เยาวพา เตชะคุปต์. 2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Spodek. 1972. *Teaching in the early year.*) ได้กล่าวว่า 50% ของสติปัญญาของมนุษย์จะเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต อีก 30 % จะพัฒนาในช่วง 4 – 8 ปี และ อีก 20% จะพัฒนาในช่วงต่อๆ มา แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลา ตั้งแต่ 0 – 6 ปี นั้น เป็น "ช่วงวิกฤติ" (critical period) ของการเรียนรู้ ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในช่วงปฐมวัยนั้นจึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง นักจิตวิทยา และ นักการศึกษา สำคัญ ๆ ยกตัวอย่างเช่น เพียเจต์ (Piaget) (ชนาธิป พรกุล. 2543 : 188) เชื่อว่าพัฒนาการตามขั้นต่างๆ เป็นตัวกำหนดการเรียนรู้แต่ในขณะเดียวกันไวโกตสกี (Vygotsky) เชื่อว่า การเรียนรู้นำไปสู่พัฒนาการแต่ทั้งสองท่านก็มีความคิดที่ตรงกันในเรื่องความสำคัญของช่วงปฐมวัยดังเช่น เพียเจต์ (Piaget . 1969 : 3) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กในช่วง 18 เดือนแรกของชีวิต มีความสำคัญมากต่อการวางโครงสร้างในการรับรู้และพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กในอนาคต ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จึงควรเป็นไปเพื่อเป็นการสนองตอบต่อความสำคัญของพัฒนาการในช่วงระยะแรกของชีวิต โดยจะต้องคำนึงถึง ช่วงอายุ พัฒนาการตามวัย ในทุกๆ ด้าน โภชนาการ สุขภาพอนามัย ทักษะการเรียนรู้ ทักษะทางจิตวิทยา ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง

ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การเรียนรู้ต่อไปในอนาคต เป็นการวางรากฐานให้แก่เด็กได้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรเป็นการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา ไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะได้รับการศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือ จัดการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตาม นอกจากนั้นควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในการดูแลเด็กอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการช่วยเหลือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาศักยภาพให้แก่เด็กเป็นเป้าหมายสำคัญ

1.3 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ความหมายของพัฒนาการ

มาสโซเกลีย (เยาวยา เดเซคูปต์. 2542 : 25 ; อ้างอิงจาก Massoglia. 1977. *Early childhood education in the home.*) กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึง ลำดับขั้นซึ่งเด็กประสบผลสำเร็จ มีพัฒนาการ และมีวุฒิภาวะที่สามารถจะอธิบายได้ เมื่อพลังที่ได้มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวเด็กและมาเชื่อมโยงกับพลังภายใน คือ วุฒิภาวะ พัฒนาการจะเกิดขึ้น เช่น เมื่อเด็กกินอาหารดี รุ่งและเล่นออกกำลังกลางแจ้ง พัฒนาการคือ ผลที่เกิดจากพลังภายในซึ่งใช้อาหาร การออกกำลังกาย และแสงแดด เพื่อช่วยให้เขาเติบโตและมีวุฒิภาวะ

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2545 : 27) กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึง “ การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และ สติปัญญาด้านการทำหน้าที่ (function) และ วุฒิภาวะ (maturation) ของวัยระบบต่าง ในด้านโครงสร้าง การจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก มีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลา ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ ”

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 65) กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกๆ ด้านพร้อมกัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และ อารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในเวลาเดียวกันซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากวุฒิภาวะ (Maturity) และการเรียนรู้ (Learning) เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการ หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในตัวมนุษย์ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และ สติปัญญา โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างเข้าใจและถูกต้อง จะสามารถช่วยในการจัดการเรียนการสอน และการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังที่ พัฒนา ชัชพงศ์ (2541 : 80) กล่าวว่า วัยเด็กตอนต้น (2 – 6 ปี) เป็นวัยของการส่งเสริมพัฒนาการให้เจริญเติบโตตามวัย มิใช่วัยของการเรียนรู้เนื้อหา ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในช่วงนี้จึงเป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม กล่าวคือ เป็นการพัฒนาโดยครอบคลุมทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย จะนำไปตามขั้นตอน กล่าวคือร่างกายจะพัฒนาจากบน ลงล่าง จากส่วนกลางไปด้านข้าง กล้ามเนื้อใหญ่จะพัฒนาก่อนกล้ามเนื้อเล็ก ยกตัวอย่างเช่น เด็กจะสามารถเคลื่อนไหวส่วนหัว และ แขน ได้ดีกว่าการใช้ขา สามารถเคลื่อนไหวแขนได้ดีกว่ามือ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา

ทักษะทางกายให้แก่เด็กจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กแต่ละวัยอย่างถูกต้อง

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เป็นความสามารถในการแสดงความรู้สึก โดยที่เด็กเล็กจะมีความอดทนและความสามารถในการรอคอย แสดงความรู้สึกได้น้อยกว่า ดังนั้นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็กนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รู้จักการควบคุมและแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

3. พัฒนาการทางด้านสังคม เป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว และสามารถสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อิริสสัน กล่าวว่าพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กในช่วงปฐมวัยนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก อิทธิพลของพัฒนาการแต่ละขั้นมีต่อกัน โดยพัฒนาการในขั้นหลังจะได้รับอิทธิพลจากขั้นก่อนหน้านั้น (Brewer, 1995 : 17)

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง พัฒนาการทางด้านการคิด และ การใช้เหตุผลของเด็ก มัลคัส เฟลด์แมน และการ์ดเนอร์ กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก ได้แก่ ความสามารถในการถ่ายทอด และ เข้าใจความหมายของคำ รูปภาพ และสัญลักษณ์ต่างๆ (Brewer, 1995 : 25)

ตาราง 1 ตารางแสดงพัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการ	ด้านร่างกาย	ด้านอารมณ์และสังคม	ด้านสติปัญญา
อายุ 0 – 1 ปี	- ไขว่คว้าวัตถุ - จับวัตถุแล้วปล่อย - เริ่มคลาน , นั่งเองได้ , หมุนรอบตัวโดยใช้ - ท้องเป็นแกน - เกาะยืนได้ - เดินได้ถ้ามีคนจูง	- ร้องไห้เมื่อรู้สึกไม่สบายหรือหิว , ไม่พอใจ - แสดงความพอใจเมื่อได้สิ่งที่ต้องการ - แสดงอารมณ์ออกทางสีหน้า เช่น กลัว เกลียด โกรธ วิทก กังวล ฯลฯ	- สนใจสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยการจ้องมองจับต้องหยิบเข้าปาก - เริ่มแยกแยะหน้าแม่ออกจากหน้าคนอื่น - จำหน้าบุคคลที่คุ้นเคยได้
อายุ 1 – 2 ปี	- เริ่มพัฒนาทางการเคลื่อนไหว - เริ่มคลานและเดินได้ด้วยตนเองแต่ทรงตัวได้ไม่ดี - เริ่มคลานถอยหลังลงบันได - เปิดประตูได้ - เริ่มใช้มือข้างที่ชำนาญ	- เริ่มต่อต้านการเปลี่ยนแปลง - เริ่มหัวเราะและกระโดด - ส่องกระจกและยอมรับหน้าตาที่มองเห็น - รู้จักการเป็นเจ้าของ - เริ่มเล่นกับคนอื่นแต่ต่างคนต่างเล่น	- แสดงความคิดและจินตนาการ - เริ่มเปล่งเสียงหรือกล่าว - เริ่มนับ 1 2 3 แต่ยังไม่รู้ค่า - เริ่มแยกแยะสิ่งของออกจากกันและนำมารวมกันอีกที - ขีดเขียนเส้นบนกระดาษ

ตาราง 1 (ต่อ)

พัฒนาการ	ด้านร่างกาย	ด้านอารมณ์และสังคม	ด้านสติปัญญา
อายุ 1 – 2 ปี	- ชอบเปิดดูรูปในหนังสือ - โยนลูกบอลได้		หรือพื้นทรายได้
อายุ 2 – 3 ปี	- เดินขึ้นลงบันไดได้เอง แต่ต้องวางขาทั้ง 2 ข้าง บนขั้นบันไดเดียวกันก่อน - กระโดด 2 ขาพร้อมกันได้ - ยืนบนขาข้างเดียวกันได้ 2 วินาที - วิ่งได้แต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที - หยิบของชิ้นเล็กๆ ได้แต่หลุดมือง่าย	- กลัวตามสิ่งที่มีผู้ใหญ่กลัว - มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ถ้ามีคนแสดงการยอมรับหรือชมเชย - ฝึกการเข้าห้องน้ำได้ - พยายามช่วยเหลือตนเองในการแต่งตัว - มีความเป็นตัวของตัวเอง - ชอบจ้องสำรวจคนอื่น	- มีช่วงความสนใจนาน กับของบางอย่าง - เรียนรู้อะไรต่างๆ โดยการเลียนแบบผู้ใกล้ชิดหรือเด็กอื่น - ชอบดูหนังสือภาพ ชอบฟังบทกลอน นิทาน - สนใจค้นคว้าสำรวจสิ่งต่างๆ - เริ่มประโยคคำถาม "อะไร" - ชีตเขียนเส้นต่างๆ แต่ไม่ชัดเจน
อายุ 3 – 4 ปี	- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ - วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม - ใช้กรรไกรมือเดียวได้ - วาดและระบายสีอิสระได้	- พอใจคนที่ตามใจ - ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม - ช่วยตนเองได้ - ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นด้วยกันแต่ต่างคนต่างเล่น)	- สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ - อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว - ชอบถาม "ทำไม" ตลอดเวลา - ร้องเพลงง่ายๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ - พูดประโยคมากขึ้น
อายุ 4 – 5 ปี	- เดิน วิ่ง กระโดดได้ดี เพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์	- มีความมั่นใจต่อตนเองสูงขึ้นมาก - ชอบท้าทายผู้ใหญ่	- เปรียบเทียบได้ - เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ - เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

ตาราง 1 (ต่อ)

พัฒนาการ	ด้านร่างกาย	ด้านอารมณ์และสังคม	ด้านสติปัญญา
อายุ 4 - 5 ปี	- กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่นิ่ง - ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้	- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ - สนใจผู้อื่น - ชอบเล่นบทบาทสมมติ - ชอบเล่นเป็นกลุ่ม	- ชอบถาม"ทำไม" เนื่องจากเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว - เข้าใจความเป็นเหตุผลได้ - พูดยเป็นประโยคได้
อายุ 5 - 6 ปี	- เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - กระฉับกระเฉงไม่อยู่เฉย - ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า - ยึดตัว คล่องแคล่ว	- ยึดตนเองเป็นศูนย์ - ชอบเล่นกับเด็กอื่น - ช่วยตัวเองได้ - ชอบสร้างความพอใจ - ชอบแสดงออกและกระทำการที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย	- พูดยประโยคได้ยาวขึ้น - รู้คำศัพท์มากขึ้น - ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองได้ - บอกชื่อ นามสกุลตนเองได้ - นับ 1 - 20 ได้ - บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รูปร่างรส จำนวนและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้

ที่มา : กรมวิชาการ. 2540 : 4-34

1.4 การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

ความหมายของการเรียนรู้

กูด (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 49 ; อ้างอิงจาก Good. 1945. *Dictionary of education*.) กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การตอบสนอง หรือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว หรือ การมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึก แต่โดยทั่วไปมักจะหมายถึง การได้รับความรู้ หรือการเกิดทักษะทางกลไกการเคลื่อนไหวต่างๆ

จากพจนานุกรม ศัพท์การศึกษา (2540 : 142) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรม ของผู้เรียนให้ไปในทางที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากอินทรีย์ได้รับการปะทะกับสิ่งแวดล้อม

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 29) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิม เป็นพฤติกรรมค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ของเด็ก เป็นผลมาจากประสบการณ์ จากสิ่งแวดล้อม และมีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก ซึ่งมีอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการ และ ความสนใจของเด็ก

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 77) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง “ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือ การฝึกหัด ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร และเป็นผลมาจากการฝึกหัดเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มีผลมาจากการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดหรือวุฒิภาวะ (Maturity) เราไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้

ฮิลการ์ด และ เบาเวอร์ (Hilgard and Bower) (อารี พันธุ์มณี. 2542 : 85)กล่าวว่า “ การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝน และประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณ หรือ วุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พิษของยา เป็นต้น ”

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น อันก่อให้เกิดทักษะที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้และทักษะนั้นมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของเด็กนั้น ได้มีนักทฤษฎีอธิบายไว้หลายท่าน ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้สามารถอธิบายและนำไปใช้ในการกำหนดหลักสูตร หรือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่เด็กได้ ตามความเชื่อพื้นฐานของแต่ละคน โดยจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

* เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยของการเรียนรู้ และสังสมประสบการณ์ต่างๆ ที่เข้ามาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีช่องทางของการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 23 – 25)

1. การสัมผัส (sensory)

เด็กในช่วงปฐมวัยโดยเฉพาะในช่วงปีแรกของชีวิตสัมผัสมีความหมายต่อชีวิตและการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เด็กจะรับส่งและถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่สัมผัสไปสู่การคิดและการเรียนรู้ เพียเจต์ (Piaget) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กจากการสัมผัสมาก เห็นได้จากขั้นของพัฒนาการในขั้นสัมผัส (Sensorimotor stage) อยู่ในช่วง 2 ขวบแรก เป็นช่วงของการพัฒนาการทางพุทธิปัญญา การเรียนรู้ในช่วงนี้เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเรียนรู้แบบนามธรรมมากขึ้นเมื่ออายุ 7 ปีแล้ว (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 23) จากงานวิจัยต่างๆพบว่าเด็กที่ได้รับการสัมผัสที่ให้ความรักความอบอุ่น สัมผัสภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่และลูกจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวกับความเครียดในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2542 : 110-111)

2. การเลียนแบบ (imitation)

แบนดูรา (สรวงศ์ ไคว์ตระกูล. 2533 : 167-168 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1977. *Social Learning Theory.*) กล่าวว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราอยู่เสมอ พฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นตัวแบบที่มีชีวิตหรือ สัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน เป็นต้น เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีแรงผลักดันให้เลียนแบบโดยธรรมชาติ เนื่องจากการเลียนแบบเป็นวิธีที่เรียนรู้โลกได้ง่ายและเข้าถึงมากที่สุด (พร พันธุ์โอสธ. 2543 : 13) สิ่งที่เด็กเลียนแบบนั้นมีทั้งจากการได้เห็น ได้ฟัง และได้ยิน ซึ่งเทคนิคการสร้างให้เด็ก

เรียนรู้จากการเลียนแบบอาจทำได้ ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 24 ; อ้างอิงจาก Morrison. 1998. *Early Childhood Education Today.*)

2.1 แสดง โดยครูแสดงให้เห็นว่ามัมเรียนรู้ต่างๆ อยู่ที่ไหน มีวิธีการจัดเก็บของอย่างไร

2.2 สาธิต โดยครูสาธิตการจัดเก็บสิ่งของในมัมเรียนรู้ต่างๆ และให้เด็กทดลองเก็บ ครูนิเทศการกระทำของเด็ก

2.3 ต้นแบบ ครูใช้พฤติกรรมที่ต้องการให้เป็นต้นแบบอย่างสม่ำเสมอ สำหรับการให้เด็กเห็นและทำตาม

2.4 การนิเทศ เป็นกระบวนการของการทบทวน ยืนยัน ดำรงไว้ และติดตามเพื่อให้เกิดผล หากเด็กไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครูต้องทบทวนเพื่อแก้ไข

เนื่องจากเด็กปฐมวัยเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบจากการสังเกตเห็นการกระทำของผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู จากพฤติกรรมที่แสดงออกให้เด็กเห็น ดังนั้นการให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ถูกต้องจึงมีความหมายต่อเด็กเป็นอย่างมาก

3. การเล่น (playing)

จากคำกล่าวของ บรูเนอร์ (Bruner) (Whitebread. 1996 : 10) การเล่นเป็นประสบการณ์ที่สำคัญของเด็กในการเรียนรู้และทำให้ความสามารถทางสติปัญญาของเด็กพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้กล่าวว่า การเล่นทำให้เด็กได้แก้ปัญหา ได้ทดลอง ส่วนไอแซคส์ (Isaacs) เห็นว่าการเล่นเป็นส่วนที่จำเป็นในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเพราะเด็กจะเกิดการพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์จากการเล่น (Sayeed and Guerin. 2000 : 11) เด็กเป็นวัยที่ชอบรื้อค้นเพราะเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และกระหายความรู้อยู่ตลอดเวลา การรื้อค้นของเด็กไม่เหมือนกับการรื้อค้นของผู้ใหญ่ กล่าวคือ เด็กรื้อค้นเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นการเรียนรู้ของตนทั้งที่ยังไม่มีเป้าหมาย เช่น เด็กรื้อตุ๊กตาเพราะอยากรู้ว่าตุ๊กตาประกอบด้วยอะไร เด็กใช้ความรู้ที่ค้นพบจากการรื้อค้นมาสร้างความรู้ใหม่ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับใหม่กับความรู้เก่าที่มีอยู่เพื่อปฏิเสธ ยืนยัน ขยายความ หรือกระจายความคิดที่มีอยู่ขยายเป็นการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 24-25)

✓ 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

1.5.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget's Cognitive Theory)

เพียเจต์ (Wadsworth. 1996 : 13 - 20 ; citing Piaget. 1952. *The Origins of Intelligence in Children*) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเกิดขึ้น จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยมีพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดการภายในโดยวิธีรวมกระบวนการต่างๆ เข้าเป็นระบบ (Organization)

2. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

2.1 Schema หมายถึง ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในตัวเด็ก ในเด็กเล็กจะมี Schema อยู่ไม่น้อยมากแต่เมื่อเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ก็จะทำให้เด็กเกิด Schema มากขึ้น

2.2 การซึมซับ (Assimilation) หมายถึง การที่เด็กได้มีการปะทะกับสิ่งแวดล้อม แล้วซึม

ซึ่บั้งนั้นเข้ารวมกับ Schema เดิม เช่น เด็กเห็นวัวแต่คิดว่าเป็นหมา เพราะมีลักษณะร่วมที่คล้ายกัน

2.3 การปรับเปลี่ยนความคิด (Accommodation) โดยเป็นการปรับเปลี่ยนความคิดเดิม หรือการสร้าง Schema ใหม่ จากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์ใดๆ ซึ่งไม่สามารถเข้ากับ Schema เดิมได้ เช่น เด็กเห็นวัวแต่คิดว่าเป็นหมา แต่เมื่อมองดูชัดๆ แล้วเห็นถึงความแตกต่าง จึงชี้มือและถามแม่ว่า “ ตัวอะไร ? ” แม่บอกว่า “ วัว ” เด็กจึงสร้าง Schema ใหม่เป็นวัวขึ้นจากการปรับเปลี่ยนความคิดภายใน

2.4 ความสมดุล (Equilibration) เป็นกระบวนการสมดุลระหว่างการซึมซับ (Assimilation) และ การปรับเปลี่ยนความคิด (Accommodation) จากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในครั้งแรก เด็กจะหาความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ด้วยการใช้การซึมซับ แต่เมื่อวิธีดังกล่าวไม่สำเร็จ เด็กจะปรับความคิด จนเกิดสภาวะสมดุล ซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาการทางสติปัญญา

เด็กในวัยนี้อยู่ในช่วงของการพัฒนากระบวนการทางสติปัญญา ดังนั้นการให้โอกาสเด็กได้มีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมากเท่าไร เด็กก็จะได้เรียนรู้มากเท่านั้น และ ก็จะเป็นผลให้เด็กเกิดประสบการณ์และทักษะที่เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป

ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจต์ ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา ออกเป็น 4 ขั้น แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว (Sensori – motor Stage) ช่วงอายุ 0 – 2 ปี เด็กในวัยนี้แสดงออกด้วยการเคลื่อนไหว พัฒนาการทางการคิดและสติปัญญาเกิดขึ้นจากการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น ทางปาก หู ตา ตอสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว

2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperation Thought) อยู่ในช่วงอายุ 2 – 7 ปี เด็กในช่วงนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและ เข้าใจเครื่องหมายท่าทางที่สื่อความหมาย ชอบเลียนแบบ เล่นสมมติ

1.5.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ บรูเนอร์ (Bruner)

✕ บรูเนอร์ (Bruner, 1967 : 6) กล่าวว่า เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้สอน และการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ความพร้อมเป็นสิ่งที่สามารถสอนให้เกิดเร็วขึ้นได้ โดยการจัดสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้อง กับขั้นพัฒนาการ โดยได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา และ การคิด เป็น 3 ขั้น โดยจะกล่าวถึงช่วงปฐมวัย เพียง 2 ขั้น คือ

1. Enactive representation (ขั้นการกระทำ) เด็กเรียนรู้จากการกระทำ

2. Iconic representation (ขั้นคิดจินตนาการ) พัฒนาการทางความคิดในขั้นนี้อยู่ที่การมองเห็นและการใช้ประสาทสัมผัส เด็กเริ่มเข้าใจและเรียนรู้ความสัมพันธ์รอบๆ ตัวมากขึ้น

บรูเนอร์ (Bruner) เชื่อว่า กระบวนการต่างๆ นี้ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง ไปตลอดชีวิต มิได้เกิดขึ้นเพียงช่วงใดช่วงหนึ่งในระยะแรกของชีวิตเท่านั้น (พรณี ข.เจนกิจ. 2528 : 120)

✕ 1.5.3 ทฤษฎีจิตสังคมของ อิริคสัน (Erikson)

อิริคสัน (อ้างจาก เขียวพา เดชะคุปต์. 2542 : 13; อ้างอิงจาก Erikson. n.d.) กล่าวว่า วัยทารกตอนปลายเป็นช่วงที่บุคคลเรียนรู้เจตคติของความมั่นใจหรือไม่มั่นใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่พ่อแม่ให้สิ่งที่เด็กต้องการสำหรับอาหาร การเอาใจใส่ และความรักอย่างชื่นชม เจตคติเหล่านี้ซึ่งเด็กมีอยู่จะคงอยู่มากหรือน้อยตลอด

ชีวิตและสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจของคนทั่วไปและสถานการณ์ของบุคคลได้ ซึ่งขั้นของพัฒนาการนั้น อีริกสันได้แบ่งเป็น 8 ขั้น โดยจะกล่าวเพียง 3 ขั้น ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ความไว้วางใจ – ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust) อยู่ในช่วงอายุ 0 – 1 ปี เด็กในวัยนี้ ต้องการได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ และสนองความต้องการของเด็กอย่างเต็มที่ เช่น การกอดรัด สัมผัส การให้อาหาร หรือ การเลี้ยงดูต่างๆ อีริกสัน ได้กล่าวว่า ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่สำคัญของพัฒนาการทางบุคลิกภาพ หากเด็กในวัยนี้ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ ขาดความไว้วางใจก็จะกลายเป็นคน ก้าวร้าว ตีตัวออกจากสังคมได้

2. ความเป็นตัวของตัวเอง – ความสงสัย / ความละอาย (Autonomy vs. Doubt or Shame) อยู่ใน ช่วงอายุ 2 – 3 ปี เด็กในช่วงนี้จะมีการพัฒนาของกล้ามเนื้อต่างๆ ตียิ่งขึ้น เด็กสามารถเดินได้ สามารถพูด ได้ เริ่มที่จะสำรวจตรวจตราสิ่งต่างๆ รอบตัว ความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ดูแลเด็ก ในวัยนี้จะต้องให้โอกาสเด็กช่วยเหลือตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี และ มีความภาคภูมิใจในตัวเอง หากเด็กไม่ได้รับโอกาสดังกล่าว ก็จะทำให้เด็กเกิดความสงสัย และ ไม่แน่ใจในตัวเอง

3. การริเริ่ม – รู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี เด็กในวัยนี้มีความสนใจต่อ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัว มีความคิดริเริ่มอยากจะทำอะไรด้วยตนเอง การเล่นมีความสำคัญมาก สำหรับเด็กในวัยนี้ ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลอง ลงมือกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมี พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือคนที่อยู่ข้าง ๆ เป็นแบบอย่างและคอยให้กำลังใจ ก็จะทำให้เด็กไม่มีปมด้อย และ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

ตาราง 2 ตารางแสดงพัฒนาการจิตสังคมในเด็กปฐมวัยของอีริกสัน (Erikson)

อายุ	วัย	ขั้นพัฒนาการ	แรงผลักดัน	สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพล
1 ปี	แรกเกิด (Infant)	ความไว้วางใจ – ไม่ไว้วางใจ (Trust vs. mistrust)	ความไว้วางใจ (Hope)	การดูแลของแม่ (maternal)
2-3ปี	วัยเตาะแตะ (Early childhood)	ความเป็นตัวของตัวเอง – ความสงสัย (Autonomy vs. shame/doubt)	พลังภายใน (Willpower)	ครอบครัวหรือผู้เกี่ยวข้อง (Both parents or adult substitutes)
4-5ปี	เด็กก่อนวัยเรียน (Preschool)	การริเริ่ม – รู้สึกผิด (Initiative vs. guilt)	เป้าหมาย (Purpose)	พ่อแม่ครอบครัว เพื่อน (Parents, family, friends)

ที่มา : Erikson's Psychosocial Theory Development (Elliott & others. 2000 : 73 ; citing Erikson.n.d. Erikson : *Childhood and Society*)

อีริกสัน (Brewer. 1995 : 17 – 18) เชื่อว่า บุคลิกภาพของเด็ก เป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และผู้ปกครอง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของอีริกสัน(Erikson) นั้นจะต้องทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีทางเลือก และ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนตั้งไว้ ตลอดจนการได้รับยอมรับ และ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม

1.6 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ความหมาย ของหลักสูตร

จากพจนานุกรม ศัพท์ทางการศึกษา (2540 : 60) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง " รายวิชาที่กำหนดไว้ให้การศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ; ประสิทธิภาพทั้งหมดที่โรงเรียนหรือผู้บริหารการศึกษาของรัฐจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการศึกษา "

พัฒนา ชัยพงศ์ (2541 : 1) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า หลักสูตร คือ การจัดมวลประสบการณ์ ในรูปต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามที่สังคมได้มุ่งหวังไว้นั่นเอง

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 78) ได้นิยามว่า หลักสูตร คือ " ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในตัวเด็กในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งหมายรวมถึงโรงเรียน ชั้นเรียน อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนต่างๆ เพื่อน กิจกรรมเสริมหลักสูตร สนามเด็กเล่น วิธีการสอน กิจกรรม การวางแผน หนังสือ ความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ครู เพื่อนบ้าน ฯลฯ รวมทั้งบรรยากาศต่างๆ ที่ครูสามารถจัดขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการไปตามที่ต้องการ "

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ของสังคม

การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง รูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กในอนาคตเป็นคนดี มีคุณธรรม สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลก และ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยปัจจุบัน มีหลักสูตรและแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีความหลากหลาย และ ยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 หลักสูตรแบบไฮสโคป หลักสูตรแบบไยแมงมุม หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่ได้มีการคิดค้นขึ้นมานั้นล้วนเน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4 ประการหลัก คือ หลักการเรียนรู้ (principles of learning) บทบาทครู (teacher role) บทบาทเด็ก (student role) และ การจัดสภาพการเรียนรู้ (learning environment) ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ (ภรณ์ คุรุรัตน์ และ คณะ. 2542 : 5 – 6)

1. เด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยอาศัยสภาพจริง ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม และวัฒนธรรมของเด็ก
2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะกับวัย และความสามารถของเด็ก (developmentally appropriate curriculum)
3. บูรณาการเนื้อหา กิจกรรมและทักษะการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก และขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มีความหมายและมีความสัมพันธ์กัน (integration)
4. ให้โอกาสเด็กสัมผัส ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (manipulation)

5. ให้โอกาสเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูโดยทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด และได้ปรับตัวทางสังคม (interaction and communication)

6. ให้เด็กมีโอกาเลือก คิด ตัดสินใจในการทำกิจกรรมโดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจ สนับสนุน (adult support)

7. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็กมีความคิดอิสระและสนับสนุนความคิดริเริ่ม (child – initiated atmosphere)

8. สร้างเสริมความรู้สึกภูมิใจในการทำกิจกรรม และ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (self – esteem)

9. ติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

10. ปรับเปลี่ยนบทบาทครูในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต (observer) ผู้เรียนรู้ (learner) และ ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator)

11. ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก (parents as teachers and partners)

นอกจากนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 179 – 180) ได้กำหนดหลักในการช่วยตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ตรงเป้าหมายของการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. ยึดหลักว่าเด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง ได้คิด ได้มีส่วนร่วมในการทำสิ่งที่ตนเองสนใจ

2. การสอนเด็กปฐมวัยเป็นการมุ่งอนาคต โดยมุ่งพัฒนาเด็กอย่างครอบคลุมทุกด้าน สามารถบูรณาการการเรียนรู้ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และ ร่างกายได้พร้อมๆ กัน นอกจากนั้นยังต้องสามารถสร้างสุนทรีย์ต่อการเรียนและความเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคตให้กับเด็กด้วย

3. เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ และมีความสามารถที่หลากหลาย ผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้และความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดและเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นการสอนต้องให้โอกาสการเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพิ่มพูนปรุงแต่งความคิด ทักษะนิสัย การแสดงออก ดังนั้นหากต้องการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กจึงต้องจัดประสบการณ์ที่หลากหลายให้แก่เด็ก

5. เด็กต้องการพัฒนาทักษะการคิด โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ริเริ่มและลงมือกระทำอย่างอิสระ โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกและให้คำชี้แนะในกรณีที่เด็กต้องการ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสร้างความคิดริเริ่มได้เรียนรู้การแก้ปัญหา การตัดสินใจด้วยตนเอง และ ยังเป็นการสร้างความสามารถในการคิดให้แก่เด็ก

6. เด็กต้องการเรียนรู้โลกและสังคม การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นไปในลักษณะของการเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัส เรียนรู้ โลกกว้างรอบตัว

7. ผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาปฐมวัย การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้สอนทำให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กเป็นไปในลักษณะที่เปิดกว้าง และ เป็นภาพรวม ทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจน การประสานความร่วมมือกันต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง

8. เด็กปฐมวัยต้องการการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ นอกจากการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ควรจะต้องพัฒนาความสามารถของเด็กอีกอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

8.1 พัฒนาความสามารถทางปัญญา วิชาการ และด้านศิลปะและสุนทรีย์เพื่อให้เด็กมีการเรียนที่มีความสุข และ เป็นการพัฒนาสมองที่สมดุลทั้งซีกซ้ายและซีกขวา

8.2 พัฒนาการคิด การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ การริเริ่ม รวมทั้งการเชื่อมโยงความรู้สู่การบูรณาการอย่างสร้างสรรค์

8.3 พัฒนาการเข้าใจตนเอง การเข้าใจสังคม บทบาทของตนเองในสังคม

8.4 พัฒนาทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การสังเกต การเปรียบเทียบ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย <

การจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นเป็นการจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับ ทำให้มีหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษา และ หลักสูตรที่หลากหลายตามปรัชญาความเชื่อที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ล้วนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การมุ่งเตรียมความพร้อมในเด็กช่วงอายุ 0 – 6 ปี อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก และมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันมีหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยในส่วนของราชการนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดลักษณะหลักสูตรในระดับปฐมวัย คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งจากการวิเคราะห์ลักษณะแนวการจัดประสบการณ์บางส่วนของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2540 ลักษณะของหลักสูตรที่ปรากฏ มีปัจจัยที่เป็นอิทธิพลต่อลักษณะหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คือ (สิริมา วิทยุอนันตพงษ์. 2545 : 69 – 72)

1. อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและ เทคโนโลยี ทำให้การดำเนินชีวิตและการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

2. อิทธิพลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาปฐมวัยในต่างประเทศ และ ในประเทศ ได้แก่ สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ (National Association of Education for Young Children : NAEYC) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก ซึ่งการเล่นนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็ก เพราะเด็กจะได้รับความสนุกสนาน เกิดการสังเกต การเรียนรู้ มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง การเล่นจึงมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนเป็นการสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็ก ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงถือว่าการเล่นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก (ทวีพร ณ.นคร. 2542 : 108)

4. อิทธิพลแนวคิดจากซีกโลกตะวันตก โดยการนำแนวคิดและทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาจากต่างประเทศมาเป็นแนวทาง ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ตารางแสดงแนวคิดของนักจิตวิทยา และนักการศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
ของประเทศไทย

ชื่อ	แนวคิด
รุสโซ (Rousseau , 1712 – 1778)	พัฒนาการของเด็กเป็นลำดับขั้นตอน
เปสตาคารอสซี่ (Pestalozzi , 1746 – 1827)	เรียนรู้ของเด็กแต่ละขั้นสัมพันธ์กัน พ่อ แม่ เป็นครูคนแรกของลูก ความรัก เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก ทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา
ฟลอเบล (Froebel , 1782 – 1852)	การเล่นเป็นวิธีสอนที่สำคัญ ส่งเสริม พัฒนาการ กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด สร้างสรรค์อย่างเสรี
ดิวอี้ (Dewey)	เด็กเรียนรู้โดยการเล่น ให้อิสระเด็กใน การสำรวจ ค้นพบ และเล่นในสิ่งแวดล้อม ที่เต็มไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ
มอนเตสเซอร์รี่ (Montessori , 1870 – 1952)	เชื่อว่าความสามารถทางด้านสมองของ เด็กจะตื่นขึ้นต้องกระตุ้นโดยใช้ประสาท สัมผัสทั้ง 5 คือ การฟัง การดู การชิมรส การดมกลิ่น การสัมผัส เป็นพื้นฐานการ พัฒนาทางด้านสติปัญญา
ฮอลล์ (Hall , 1844 – 1924)	ให้ความสำคัญของคำว่า พัฒนาเด็ก ๆ โดยส่วนรวมทุกด้าน (the whole child) ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา
อีริกสัน (Erikson , 1950)	สภาพแวดล้อมที่ดี และการตอบสนอง ของเด็ก จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก
เพียเจต์ (Piaget , 1896 – 1980)	เน้นเรื่องการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กมี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้า สังคมนั้นๆ เด็กเรียนรู้โดยการให้โอกาสเด็ก ในการสำรวจและทดลอง ให้เด็กมีโอกาส เลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วย ผู้บุกเบิกสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมของเด็กแต่ละ คน มีพัฒนาการเท่าไร และ อย่างไร
เกสเซิล (Gesell , 1880 – 1961)	

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อ	แนวคิด
ไวคาร์ท (Wiekart , 1986)	เน้นการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับอายุ แนวการจัดประสบการณ์ ให้เด็กมีโอกาทำกิจกรรมและฝึกฝนภาษา เลือกตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง
เอลคายด์ (Elkind , 1983)	ผู้ปกครองควรระวังในการเร่งลูกให้เรียนทางด้านวิชาการ เพราะเป็นผลเสียกับเด็กในอนาคต

ที่มา : สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย : 70 – 71

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 18 นั้นได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 11)

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และ โรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

1.8 เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็น เนื่องจากเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นสื่อกลาง ที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเนื้อหาสาระที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นควรครอบคลุมข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด การคิด แก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะต่างๆ รวมถึงเจตคติและค่านิยม (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 142)

ในการนำเอาเนื้อหาสาระมาบรรจุไว้ในหลักสูตรจำเป็นจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของวิชาความรู้กับหลักการเรียนรู้ของเด็กมาประกอบกัน ซึ่งอาจทำได้โดยอาศัยแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 138-139)

1. แนวทางการจัดเนื้อหาสาระในแต่ละวิชาหรือแต่ละกิจกรรม การจัดในลักษณะนี้จำเป็นจะต้องจัดตามลำดับขั้นตอนความยากง่ายและความต่อเนื่อง ซึ่งควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1.1. จัดเรียงลำดับจากเนื้อหาสาระที่ง่ายไปหายากหรือจากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

- 1.2. จัดให้เรียนส่วนรวมก่อนส่วนตัว
- 1.3. จัดให้เรียนในสิ่งที่ป็นรูปธรรมก่อนนามธรรม
- 1.4. จัดให้เรียนสิ่งที่ป็นพื้นฐานก่อนสิ่งที่ป็นความรู้ขั้นสูง
- 1.5. จัดให้เรียนเรียงตามลำดับเวลาให้เห็นความต่อเนื่องกัน

2. แนวทางการจัดเนื้อหาสาระระหว่างวิชาหรือระหว่างกิจกรรม การจัดในลักษณะนี้เนื้อหาสาระของวิชาต่างๆ ที่นำมาบรรจุไว้จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยเป็นการจัดในลักษณะของการบูรณาการ (Intergrated) คือ ในแต่ละกิจกรรม เด็กจะได้ฝึกฝนทักษะพื้นฐานของวิชา อีกทั้งยังนิยมจัดหลักสูตรในลักษณะของใยแมงมุม (Spider Web) คือ ค่อยๆ ขยายเนื้อหาออกไปกว้างขึ้นเรื่อยๆ กิจกรรมก็ค่อยมีรายละเอียดยิ่งขึ้น

1.9 วิธีการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ เป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ดังนั้นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กในวัยนี้จึงมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 11 ; อ้างอิงจาก Seefeldt and Barbour. 1994. *Early Childhood Education : An introduction.*)

1. เด็กต้องได้สัมผัสจับต้องโดยตรงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่ม

2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เนื้อหาหรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือ เหมาะกับอายุของเด็ก
4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง
5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร

6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

7. มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีระเบียบวิธีและมีการนำเสนอร่วมด้วย

นอกจากนี้ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนะแนวทางการจัดประสบการณ์ไว้ ดังนี้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 143-144.)

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่นเพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง

7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่
8. จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่
10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

1.10 กิจกรรมการเรียนรู้

เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียนรู้จากการสัมผัส จับต้อง และได้ลงมือกระทำ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและ สติปัญญา ซึ่งการจัดการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์จึงอยู่ในรูปของกิจกรรมหลักที่ควรจัดให้แก่เด็กเป็นประจำทุกวัน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2540 : 25-43)

1. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น โดยเด็กได้เลือกเล่นอย่างเสรี ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย
2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ เช่นการวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก - ตัด - ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ เป็นต้น
3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว โดยมีวัตถุประสงค์ให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้
4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หรือกิจกรรมวงกลม เป็นการจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผล
5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวอย่างอิสระเสรี โดยคำนึงถึงความสนใจของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำ เล่นทราย การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง เป็นต้น
6. เกมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา โดยเด็กสามารถที่จะเล่นเดี่ยวหรือเล่นเป็นกลุ่ม มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล เกิดความคิดรวบยอดเรื่องรูปร่าง

รูปทรง สี ความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เช่น เกมแยกประเภท เกมจับคู่ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ เป็นต้น

จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่กล่าวมา ควรมีหลักการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ.2540 23-24)

1. คำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ
2. เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม โดยมีการจัดที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
3. กิจกรรมมีความสมดุล คือ มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมเคลื่อนไหวและกิจกรรมสงบ
4. กิจกรรมมีความเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ยกตัวอย่างเช่น
 - เด็ก 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที
 - เด็ก 4 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 12 นาที
 - เด็ก 5 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 15 นาที
5. สื่อที่ใช้ควรเป็นสื่อของจริง และเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต สำรวจ ค้นคว้า แก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ควรให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ และ เด็กอื่นๆ

1.11 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

ในการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาครอบคลุมทั่วถึง ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้าน สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย จุดประสงค์และการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้ สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ดังตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันต่อไปนี้

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.45	เคารพธงชาติ
08.45 – 09.00	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 – 10.45	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.45 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.50	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

1.12 สื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากเด็กปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่เกิดการเรียนรู้ได้จากการสัมผัส จับต้อง ลงมือกระทำ และสื่อยังเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหา เป็นตัวกลางนำความรู้จากครูสู่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เรานามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เฟลิดเฟลิน ดังนั้นการเลือกสื่อสำหรับเด็กในวัยนี้ควรมีลักษณะดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 49)

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ
2. ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก
3. ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน

1.13 การจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ล้วนมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างมาก เด็กใช้เวลาในการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ ต้นไม้ ดังนั้นการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก ข้อควรคำนึงถึงในการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก มีดังนี้

1. สนองความต้องการของเด็ก และกระตุ้นให้เด็กใฝ่รู้
2. ยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ พื้นที่ในร่มต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 35 ตารางฟุต ต่อเด็ก 1 คน สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหว
3. เครื่องเรือนและสิ่งตกแต่งต้องมีขนาดพอเหมาะกับตัวเด็ก
4. สิ่งแวดล้อมในร่มต้องมีมุมสำหรับทำกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ
5. พื้นที่สำหรับกิจกรรมกลางแจ้งควรมีมากกว่า 200 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้วิ่งได้ ออกกำลังกายเต็มที่
6. มีความสะอาด ปลอดภัย
7. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องของขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น

1.14 การประเมินผล

การประเมินผลเด็กปฐมวัยนั้น เป็นการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างครอบคลุมทุกด้าน อันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการประเมินเด็กนั้นควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรจะต้องมีความเข้าใจโครงสร้างของการประเมิน ตลอดจนสามารถเลือกเครื่องมือ วิธีการที่จะใช้ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะมีผลต่อความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ โดยวิธีการที่ใช้ในการประเมินผลนั้น ใช้การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเก็บรวบรวมผลงาน ซึ่งการประเมินผลนั้นควรทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกเป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีข้อควรคำนึง ดังต่อไปนี้

1. การประเมินต้องเป็นการประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างครบทุกด้าน
2. การประเมินผลเน้นการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ
3. สภาพแวดล้อมการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการทำกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ
4. เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยมีการสะสมผลงานของเด็กเป็นรายบุคคล

5. จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

6. ไม่ใช้แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในได้ระดับก่อนประถมศึกษา

ในการประเมินเด็กในระดับปฐมวัยนั้น มีแนวการประเมินครอบคลุมขอบข่ายการประเมินพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. 2545 : 92-95) ^๕

1. การวัดและประเมินความพร้อมของพัฒนาการทางด้านร่างกาย

1.1 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน

1.2 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา

1.3 การทรงตัว

1.4 ความอ่อนตัว

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างประสาทและกล้ามเนื้อ

1.6 ความคล่องแคล่วว่องไว

2. การวัดและประเมินความพร้อมของพัฒนาการทางด้านอารมณ์

2.1 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อบทบาทของตนเอง

2.3 ความชื่นชมต่อความสามารถของตน

2.4 การเห็นคุณค่าของตนเอง

3. การวัดและประเมินความพร้อมของพัฒนาการทางด้านสังคม

3.1 การปฏิบัติเพื่อตนเองตามคำสั่ง

3.2 การเลือกปฏิบัติเพื่อตนเอง

3.3 การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของกลุ่ม

3.4 การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม

3.5 การเลือกปฏิบัติเพื่อผลดีของสังคม

4. การวัดและประเมินความพร้อมของพัฒนาการทางสติปัญญา

4.1 ความสามารถในการรับรู้

4.2 ความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบ

4.3 ความสามารถในการจัดหมวดหมู่ ประเภท

4.4 ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด

4.5 ความสามารถในการหาความสัมพันธ์

4.6 ความสามารถในการหาหลักเกณฑ์และหลักการ

4.7 ความสามารถในการแก้ปัญหา

4.8 ความคิดสร้างสรรค์

4.9 ความสามารถทางด้านภาษา

* * * 1.15 ตัวอย่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

1. แนวคิดในการจัดการศึกษา (กรมวิชาการ. 2540 : 3 - 5)

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า พัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนา อย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไป ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเป็นเสมือนแนวทางให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรม เลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผล ตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวมีโอกาสร่วมตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็น อิสระ อบอุ่นและปลอดภัย

3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึก สนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลองสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง และมี ผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการเล่นจึงเป็นหัวใจสำคัญ ของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคน แตกต่างกันไป ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กจึงต้องมีความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมและสังคมที่ แวดล้อมเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างจากตนได้อย่าง ราบรื่น

2. หลักการจัดกิจกรรม (กรมวิชาการ. 2540 : 23 – 24)

- 1) คำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ
- 2) เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม โดยมีการจัดที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและ กลุ่มใหญ่
- 3) กิจกรรมมีความสมดุล คือ มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมเคลื่อนไหวและ กิจกรรมสงบ
- 4) กิจกรรมมีความเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ยกตัวอย่างเช่น
 - เด็ก 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที
 - เด็ก 4 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 12 นาที
 - เด็ก 5 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 15 นาที
- 5) สื่อที่ใช้ควรเป็นสื่อของจริง และเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต สำรวจ ค้นคว้า แก้ปัญหาด้วย ตนเอง นอกจากนี้ควรให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ และ เด็กอื่นๆ

3. การจัดกิจกรรม

- 1) กิจกรรมเสรี
- 2) กิจกรรมสร้างสรรค์
- 3) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 4) กิจกรรมเสริมประสบการณ์
- 5) กิจกรรมกลางแจ้ง

- 6) เกมการศึกษา
4. เนื้อหาสาระ (กรมวิชาการ. 2542 : 35 – 38) กำหนดไว้ ดังนี้
 - 1) ตัวเรา
 - 2) ครอบครัว
 - 3) โรงเรียนของฉัน
 - 4) บุคคลต่างๆ
 - 5) วันสำคัญ
 - 6) ธรรมชาติรอบตัว
 - 7) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - 8) การคมนาคมและการสื่อสาร
 - 9) สิ่งต่างๆ รอบตัว
5. สื่อ อุปกรณ์ (กรมวิชาการ. 2540 : 49)
 - 1) ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ
 - 2) ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก
 - 3) ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก
 - 4) ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน
6. บทบาทของผู้สอนต่อเด็ก (กรมวิชาการ. 2540 : 112 - 114)
 - 1) การจัดสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมแก่วัยของเด็ก
 - 2) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก มีสิ่งของเครื่องใช้และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอ เหมาะกับวัยและความสนใจของเด็ก
 - 3) จัดเตรียมอุปกรณ์ให้พอเพียง
 - 4) การประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน
 - 5) มีพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กทั้งกิริยา วาจา และท่าทาง
 - 6) มีการตรวจสอบสุขภาพและพละการให้แกเด็กเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ
7. การประเมินผล โดยมีข้อควรคำนึง ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 70 72)
 - 1) การประเมินต้องเป็นการประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างครบทุกด้าน
 - 2) การประเมินผลเน้นการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ
 - 3) สภาพแวดล้อมการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการทำกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ
 - 4) เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยมีการสะสมผลงานของเด็กเป็นรายบุคคล
 - 5) จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

ในการประเมินพัฒนาการเด็กควรจะเป็นการประเมินโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีความหลากหลายดังต่อไปนี้

 - 1) การสังเกตและการบันทึก
 - 2) การสนทนา
 - 3) การสัมภาษณ์

4) การรวบรวมผลงานโดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio)

/หลักสูตรของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดวอลดอร์ฟ

1. แนวคิดในการจัดการศึกษา (พร พันธุ์โอสท. 2543 : 13 – 15)

1) แนวคิดเกี่ยวกับการเลียนแบบ (Imitation) เด็กปฐมวัยจะมีแรงผลักดันให้เลียนแบบโดยธรรมชาติ เนื่องจากการเลียนแบบเป็นวิธีที่เรียนรู้โลกได้ง่ายและเข้าถึงมากที่สุด

2) แนวคิดเกี่ยวกับจินตนาการ (Imagination) พลังจินตนาการของเด็กจะค่อยๆ แสดงออกมาในรูปของการคิดฝัน การเล่นของเด็กจะเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นกิจกรรมของเด็กจึงควรมีลักษณะที่สร้างเสริมจินตนาการ เช่น การฟังนิทาน การเล่นละครหุ่น หรือการเล่นสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิดของตนเองอย่างเต็มที่

3) แนวคิดเกี่ยวกับแรงบันดาลใจ (Inspiration) สำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว ทุกประสบการณ์ คือความมหัศจรรย์ของโลก กิจกรรมพื้นฐานในชีวิตประจำวันสามารถเป็นเรื่องที่น่าสนใจ น่าทำตามสำหรับเด็กได้ เช่น กิจกรรมสีข้าว หรือ ไม่แป้ง ซึ่งแปรสภาพจากของสิ่งหนึ่งไปเป็นอาหารหรือขนมได้ นอกจากนี้การใส่ใจกับความงดงามไม่ว่าจะเป็นการจัดห้อง จัดที่เก็บของเล่น ก็เป็นแรงบันดาลใจในการส่งเสริมให้เด็กเลียนแบบและพัฒนาพลังเจตจำนงให้แก่เด็กอีกด้วย

2. กิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับกิจกรรมพื้นฐานในโรงเรียนอนุบาลวอลดอร์ฟนั้น เป็นกิจกรรมที่มีลำดับแน่นอน ตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ ได้แก่ (พร พันธุ์โอสท. 2543 : 18 – 34)

1) การเล่นสร้างสรรค์ (creative play) หรือการเล่นอิสระ (free play)

2) กิจกรรมวงกลม

3) การเล่านิทาน

4) ศิลปะสีน้ำ สีเทียน

5) การทำอาหาร

6) หัตถกรรมและงานปั้น

7) ทักษะศึกษา

3. เนื้อหาสาระ กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนของโรงเรียนวอลดอร์ฟ ส่วนใหญ่จะเป็นภาพสะท้อนของฤดูกาลที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา หรือประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม บางครั้งกิจกรรมอาจจะมาจากนิทานซึ่งเด็กๆ ฟังก็ได้ (พร พันธุ์โอสท. 2543 : 15)

4. สื่อ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรจะเป็นวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ก้อนหิน เปลือกหอย ลูกสน กิ่งไม้ตัดเป็นท่อนๆ ผ้าฝ้ายบางๆ หลากสี (ควรย้อมสีธรรมชาติ) ดูกดาทำจากผ้าหรือวัสดุธรรมชาติ ของเล่นพื้นบ้าน ของใช้ในครัวเรือน สีน้ำ สีเทียน เป็นต้น

5. บทบาทของผู้สอน เปรียบเสมือนเป็นตัวแบบให้แก่เด็ก นอกจากนั้นยังเป็นผู้คอยดูแลอำนวยความสะดวก จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

6. การประเมินผล เป็นการประเมินจากการสังเกต การสัมภาษณ์ จากผลงานและการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวัน ทั้งนี้เป็นการพัฒนาโดยยึดหลักการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ซึ่งมีความคิดแยกคาย สดใส มีพลังและสร้างสรรค์ มีความรู้สึกในใจเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตา มีพลังเจตจำนงแน่วแน่ สามารถบรรลุภารกิจแห่งชีวิตที่ตนเองเป็นผู้เลือกสรร

หลักสูตรของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี

1. แนวคิดในการจัดการศึกษา (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 5) แนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นจุดหลักในการจัดการเรียนการสอน ความสนใจ ความต้องการและการมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุกๆ ด้านไปในเวลาเดียวกัน
2. กิจกรรมการเรียนรู้ (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 36 – 39)
 - 1) กิจกรรมวิทยาศาสตร์
 - 2) กิจกรรมพืชผักสวนครัว
 - 3) กิจกรรมประกอบอาหาร
 - 4) กิจกรรมเกมการศึกษา
 - 5) กิจกรรมห้องสมุด
 - 6) กิจกรรมวัฒนธรรมไทย
 - 7) กิจกรรมศิลปะ
3. เนื้อหาสาระ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 11) คือ
 - 1) การศึกษาทางด้านทักษะกลไก
 - 2) การศึกษาทางด้านประสาทสัมผัส
 - 3) การเตรียมสำหรับการเขียนและคณิตศาสตร์
4. สื่อ อุปกรณ์ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีแต่ละชิ้นจะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งอุปกรณ์พื้นฐานในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี มีดังนี้ (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 17 - 21)
 - 1) อุปกรณ์สำหรับแบบฝึกหัดกลุ่มประสบการณ์ชีวิต
 - กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย
 - อุปกรณ์สำหรับซัก และรีดผ้า
 - อุปกรณ์ชุดทำความสะอาดรองเท้า
 - อุปกรณ์ทำความสะอาดห้อง
 - วัสดุทำความสะอาดสำหรับอุปกรณ์การล้างในห้องเรียน
 - ถ้วย ชามและช้อนส้อมสำหรับอาหารกลางวัน
 - อุปกรณ์ทำสวน
 - วัสดุสำหรับงานที่ปฏิบัติด้วยมือ
 - อุปกรณ์ทางพลศึกษา
 - 2) อุปกรณ์ทางด้านประสาทสัมผัส
 - ประสาทสัมผัสทางตา ได้แก่ มิติ รูปร่าง สี โครงร่าง
 - ประสาทสัมผัสทางการสัมผัสและการกะประมาณน้ำหนัก
 - ประสาทสัมผัสเกี่ยวกับอุณหภูมิ
 - ประสาทสัมผัสทางการสัมผัสพิจารณามิติและของแข็งทรงทึบ โดยใช้ความจำทางด้านกล้ามเนื้อและตา
 - ประสาทสัมผัสทางหู
 - 3) อุปกรณ์สำหรับการศึกษาด้านวิชาการ

- การเตรียมสำหรับการเขียน
- การนำไปสู่การเรียนรู้คณิตศาสตร์
- อุปกรณ์สำหรับการศึกษาด้านพฤกษศาสตร์
- อุปกรณ์สำหรับดนตรี

5. บทบาทของผู้สอน (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 32-33)

- 1) เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อมที่เตรียมไว้
- 2) เป็นผู้สังเกตและแปลความหมายสิ่งที่เด็กต้องการ
- 3) เป็นผู้ทำการทดลอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
- 4) เป็นผู้จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด
- 5) ประเมินการทำงานของตนเอง และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคนทุกด้าน
- 6) เป็นบุคคลที่ให้ความเคารพและปกป้องดูแลเด็กได้
- 7) เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้ความรัก และดูแลเอาใจใส่เด็กแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน
- 8) เป็นผู้รายงานผลความก้าวหน้าของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ
- 9) เป็นผู้ชักชวนให้เด็กรู้สึกชอบ และอยากทำอุปกรณ์ที่ครูสาธิตให้ดู โดยไม่ต้องกระตุ้น
- 10) เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมให้กับเด็ก
- 11) เป็นผู้ที่รู้จักประเมินประเมิน สร้างสันติให้เกิดขึ้น มีความสุภาพอ่อนโยน
- 12) รู้จักวินัย ไม่ตัดสินเด็กแต่ละคนจากความรู้สึกของตนเอง

6. การประเมินผล ใช้การสังเกตความสามารถในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละกลุ่มวิชา การใช้อุปกรณ์การเรียนรู้แต่ละชิ้นของเด็ก และใช้แบบประเมินผลความสามารถของนักเรียนในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 21)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 มาตรา 15 ได้กำหนดการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education)
2. การศึกษานอกระบบ (Non – Formal Education)
3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

2.1 การศึกษาในระบบ (Formal Education)

ความหมาย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 9) ใน หมวด 3 มาตรา 15 วรรค 1 ได้ให้ความหมายของ การศึกษาในระบบ"เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธี การศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน"

พจนานุกรมศัพท์การศึกษา (สุวิทย์ หิรัญยานนท์, สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์ และ ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์, 2540 : 92) ได้นิยามความหมายของการศึกษาในระบบ คือ การศึกษา หรือ การฝึกอบรมที่จัดให้ อย่างมีระเบียบแบบแผน มีการวางโครงการที่ดี มีผู้รับผิดชอบที่ได้รับการฝึกอบรม และมีแบบ มีกฎเกณฑ์ในการเรียน การสอน การวัด และ ประเมินผล มีกำหนดเวลาเรียนเป็นสำคัญด้วย เช่น การจัดสอนในสถาบันการศึกษาทั่วไป ตรงข้ามกับคำว่า "Informal Education"

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2544 : 15-16) ได้ให้ความหมายของการศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีโรงเรียน มีครู มีหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน วิธีการวัดผล ประเมินผลอย่างชัดเจน เป็นการศึกษากระแสหลักที่ทุกสังคมจัดขึ้นเพื่อหล่อหลอมบุคลิกภาพ ถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ทักษะคติ ตลอดจนพัฒนาทักษะของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การศึกษาในระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาอย่างมีระบบ แบบแผน ที่แน่นอน มีการกำหนดหลักสูตร จุดมุ่งหมาย วิธีการ ระยะเวลาการศึกษา ระเบียบกฎเกณฑ์ การวัดและการประเมินผล ตลอดจนสถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายของการสำเร็จการศึกษาเป็นเงื่อนไขสำคัญ

2.2 การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education)

ความหมาย

คูมส์ (Coombs, 1985 : 86) กล่าวว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามปกติทั่วไป ซึ่งอาจจะจัดเป็นกิจกรรมอิสระหรือจัดในลักษณะร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ ก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้ที่ประสงค์จะเรียน"

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ ไว้ในหมวด 3 มาตรา 15 วรรค 1 ดังนี้ "การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษา ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม"

กษกร สังขชาติ(2527 : 10) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง "ประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลายที่เกิดขึ้นนอกระบบชั้นเรียนของโรงเรียนภาคปกติ"

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 : 20) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ที่กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทั้งกลุ่มที่ด้อยโอกาส ขาดโอกาส และพลาดโอกาส จากการศึกษาในโรงเรียน

จากเอกสาร Education in Thailand 2001/2002 (2001 : 36) ได้ให้นิยามของการศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดประสงค์ วิธีการ การบริหารจัดการ ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล โดยในส่วนของเนื้อหาและหลักสูตรนั้น จะมีความเหมาะสมและยืดหยุ่น ตามความหลากหลายของผู้เรียน ตลอดจนรูปแบบของการจัดนั้นอาจจะเป็นการจัดโดยรัฐ หรือ

เอกชน เช่น การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กในวัยเรียนที่พลาดโอกาสเรียนในระบบโรงเรียน กลุ่มคนที่ด้อยโอกาส เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดไว้นอกระบบโรงเรียน เพื่อสนองตอบความต้องการแก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียน การให้โอกาสผู้ที่จบการศึกษาในระบบโรงเรียนหาความรู้เพิ่มเติม ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่สนใจ โดยอาจจะมีหลักสูตร จุดประสงค์ วิธีการ ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่มีความยืดหยุ่น กว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน

2.3 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

ความหมาย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย ในหมวด 3 มาตรา 15 ไว้ว่า “ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ และ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือ แหล่งความรู้อื่นๆ ”

คูล์มส์ (Coombs. 1985 : 92) ได้ให้นิยามความหมายของ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบตายตัว เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งบุคคลได้เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม ทักษะและความรู้ต่างๆ จากประสบการณ์การดำรงชีวิตประจำวัน จากแหล่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น เรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการทำงาน การเล่น จากตลาด ร้านค้า ห้องสมุด ตลอดจนการเรียนรู้จากสื่อมวลชน หรือแม้แต่การค้นพบสิ่งต่างๆ โดยบังเอิญ หรือเรียนรู้โดยไม่ตั้งใจ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 : 112) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้ “ การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากสื่อ จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต ”

สุนทร โคตรบรรเทา (อ้างจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 239) ได้กล่าวว่า “ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนได้รับ และสะสมซึ่งความรู้ ทักษะ เจตคติ และการรู้แจ้ง จากประสบการณ์ และการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม ทุกวันทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ที่เล่น จากตัวอย่าง และ ทัศนคติของสมาชิกครอบครัวและเพื่อน จากการเดินทาง จากการทำหนังสือ จากการทำวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ ตามปกติการศึกษาตามอัธยาศัยจะไม่มีการจัด จะไม่เน้นการจัด ไม่มีระบบ และไม่ตั้งใจในบางครั้ง แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของแต่ละคนไปตลอดชีวิต ”

อุดม เขยกิจวงศ์ (2544 : 78) ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากสื่อมวลชนจากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มีจุดมุ่งหมาย ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่

แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียนสามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

รัชนี ธงไชย (2545 : 27) ได้ให้ความหมาย “ การศึกษาตามอัธยาศัย คือ การที่เด็กเลือกเรียนตามอัธยาศัย หรือตามความต้องการของเด็ก แล้วเข้าไปเรียนตั้งแต่ต้นจนสามารถที่จะพัฒนาไปจนถึงขั้นสูงสุดของเด็ก ”

จากความหมายที่อ้างอิงมา สรุปได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาตลอดชีวิต ที่ทุกคนได้รับจากประสบการณ์ประจำวัน สิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งจากที่บ้าน ที่ทำงาน และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนจนเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการ และสามารถสนองตอบต่อศักยภาพที่หลากหลายของแต่ละบุคคล โดยจะมีรูปแบบที่ไม่จำกัดและมีขอบเขตกว้างขวางกว่าการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ “

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (Home School)

3.1 ความหมาย

อมรวิรัช นาคทรพร (2545 : 1) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนบ้าน(Home School) หรือการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านไว้ว่า “เป็นการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัวที่มีพ่อแม่ทำหน้าที่เป็นครู หรือ กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น”

ยุทธชัย เจริญชัย และ อุทัยวรรณ เจริญชัย (2543 : 21) ได้นิยามความหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้เห็นเด่นชัดขึ้น เทียบเคียงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 พิจารณามาตรา 12, 15, 18 และมาตรา 38 ได้ดังนี้ “ การศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองของกฎหมาย โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้ การศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน สามารถดำเนินการในสถานศึกษาที่เรียกว่าศูนย์การเรียนซึ่งมีฐานะเป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับโรงเรียนและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงมีสถานภาพ สิทธิ หน้าที่ และข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในความเป็นสถานศึกษาที่ทัดเทียมกันและโดยพิจารณาความเหมาะสมตามลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระดับหนึ่งด้วย การศึกษาแบบโรงเรียนบ้านอยู่ในการส่งเสริมและสนับสนุนของคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา”

จากรายงานการศึกษาเบื้องต้นเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในสังคมไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544:12) ได้นิยามการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในสังคมไทยเอาไว้ดังนี้

1. เป็นการจัดการศึกษาที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง เป็นการจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือมีข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน อาจเป็นผู้สอนด้วยตัวเอง หรืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนการสอนขึ้น

2.สาระและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดขึ้นเป็นไปในแนวทางตอบสนองต่อปรัชญา ทศณะ ความเชื่อ ความสนใจ ความต้องการ หรือปัญหาของแต่ละครอบครัว จึงมีความเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายกันไป มีความยืดหยุ่นเป็นอิสระมากกว่าการศึกษาในแบบแผนอย่างเดิม

3. ความสำเร็จของการศึกษามุ่งไปที่การพัฒนาศักยภาพเด็กเป็นรายบุคคล อย่างพยายามให้สอดคล้องตรงกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการที่มีอยู่จริงจากการเป็นหน่วยการศึกษาขนาดเล็กที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวและผสมผสานไปกับวิถีการดำเนินชีวิตได้

จากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (การจัดการศึกษาโดยครอบครัว.(ออนไลน์) : 2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ดังนี้ "การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน หมายถึง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดโดยสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่ง หรือ ทั้งสามรูปแบบ ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้"

จากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (What is Homeschooling. 2002 : Online) การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่บ้านของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง โดยยึดธรรมชาติและความสนใจของเด็ก ตามคติความเชื่อทางปรัชญา ศาสนา หรือวัฒนธรรมของชุมชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (Home School) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครอง ซึ่งมีลักษณะผสมผสานการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ ตามทัศนคติ ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา ศาสนา หรือ วัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยทำโครงการ หรือโครงการ การทัศนศึกษา การจัดค่ายพักแรม การเข้าร่วมกิจกรรมในเทศกาลประเพณี กิจกรรมเสริมทักษะด้านกีฬา ภาษา ดนตรี กิจกรรมอาสาสมัคร งานบ้าน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่างๆ นั้นสามารถแสวงหาจากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบๆ ตัว อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษา โดยรูปแบบที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

อมรวิชัย นาคทรพรพ (2543 : 7-9) ได้กล่าวว่า "ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 ได้มีภาวะวิกฤติทางการศึกษา ที่ก่อให้เกิดกระแสความต้องการมหาชนต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างรุนแรง ความเสื่อมศรัทธาในระบบการศึกษา และข้อมูลบ่งชี้อีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวอเมริกันเริ่มวิตกกังวลกับการศึกษา คือ การขาดแคลนครูดี ๆ มากขึ้นเป็นลำดับ และในระบบการศึกษอเมริกันนั้น คนที่ทำหน้าที่ "ครู" ก็มีสัดส่วนน้อยกว่าบุคลากรสายอื่นๆ และมักจะสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง เน้นหนักการท่องจำมากกว่า จะเอาใจใส่ปัญหาความต้องการและศักยภาพของเด็กเป็นรายบุคคล อีกทั้งปัญหายาเสพติดและความรุนแรงก็เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ จากการสำรวจความคิดเห็นของครูอเมริกันต่อปัญหาหนักใจ ในปี 1940 เทียบกับ ปี1980 ผลดังตาราง

ตาราง 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูอเมริกันที่มีต่อปัญหาหัวใจ ปีค.ศ.1940 และ ค.ศ. 1980

ปีค.ศ. 1940	ปีค.ศ. 1980
อันดับ 1 คู้กันในเวลาเรียน	อันดับ 1 ช่มชืดและล่วงเกินทางเพศ
อันดับ 2 เคี้ยวหมากฝรั่ง	อันดับ 2 ปล้นทรัพย์
อันดับ 3 เล่นเสียงดัง	อันดับ 3 ทำร้ายร่างกาย
อันดับ 4 วิ่งตามทางเดิน	อันดับ 4 ขโมยของ
อันดับ 5 ไม่เข้าคิว	อันดับ 5 วางเพลิง
อันดับ 6 ไม่ทิ้งขยะในถังผง	อันดับ 6 วางระเบิด
	อันดับ 7 ฆาตกรรม
	อันดับ 8 ฆ่าตัวตาย

ที่มา : อมรวิชัย นาคทรพ. (2543) รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : 13

ในกรณีของประเทศไทยนั้นการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน เริ่มปรากฏให้เห็นในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการเปิดโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ของมูลนิธิเด็ก โดยคุณพิภพ และ คุณรัชนี ชงไชย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน และ ขาดแคลน ขณะนั้นลูกชายทั้งสองมีอายุ 9 ขวบ และ 4 ขวบ และได้นำลูกออกจากโรงเรียนในระบบแบบเดิมมาจัดการศึกษาให้กับลูกชายทั้งสองคนด้วยตนเอง

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2528 นายแพทย์โชติช่วง ชุตินทร ได้จัดการศึกษาแบบแบบโรงเรียนบ้าน (Homeschool) ให้แก่ลูกทั้ง 3 คน ที่บ้าน โดยลงทะเบียนเข้าเรียนที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี แต่การเรียนการสอนนั้นจัดโดยพ่อและแม่ที่กรุงเทพฯ เพราะในช่วงนั้นกระแสความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้นยังไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร ตลอดจนเด็กทุกคนต้องมีชื่อและลงทะเบียนอยู่ในระบบโรงเรียน

จนกระทั่งราวต้นปี พ.ศ. 2538 ก็ได้มีการเปิดตัวครอบครัวที่จัดการศึกษาเองเพิ่มมากขึ้น อาทิ ครอบครัว ฟิงอุดม ของคุณสมพร ฟิงอุดม ครอบครัว พันธุ์โอสด ของนายแพทย์พร พันธุ์โอสด ครอบครัว เฉลิมชัย ของคุณยุทธชัย เฉลิมชัย เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 10)

3.3 ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

หากกล่าวถึงแรงผลักดัน ที่ทำให้ครอบครัวตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้น เกิดจาก

1. ความเสื่อมศรัทธาต่อระบบโรงเรียน โดยเฉพาะความล้มเหลวของระบบการศึกษาที่ไม่อาจช่วยยกระดับจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และพัฒนาศักยภาพของบุคคลได้อย่างแท้จริง การศึกษาเป็นตัวบั่นทอนความสนใจ และการแสวงหาความรู้แก่เด็ก เด็กจบการศึกษาแต่อ่านหนังสือไม่แตกฉาน คิดไม่เป็น

ดำเนินชีวิตอย่างเลื่อนลอยขาดสิ่งยึดเหนี่ยว อีกทั้งโรงเรียนเองยังได้กลายเป็นสถานที่อันตราย มีทั้งความรุนแรงจากยาเสพติดและการประทุษร้ายถึงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 2)

2. การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงเทคโนโลยีทางการศึกษาได้เจริญรุดหน้าไปมาก การเรียนด้วยตนเองหรือการแสวงหาความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความเป็นไปได้มากขึ้นและราคาถูกลง เกิดความรวดเร็วและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นในการแสวงหาความรู้

3. การเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์สู่ความสัมพันธ์อย่างเป็นองค์รวมของธรรมชาติและชีวิต กล่าวคือ วิวัฒนาการ หรือ อารยธรรมต่างๆ ในสังคม มีการพัฒนาอย่างไม่มีการจำกัด ทำให้เกิดคำถามตามมาว่า ความเจริญรุ่งเรืองต่างๆ นั้นได้นำมาซึ่งการพัฒนาที่แท้จริง หรือ นำความล้มเหลวมาสู่สังคม การศึกษาที่ตั้งอยู่บนกระบวนทัศน์องค์รวม (Holistic Education) มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ทั้งกาย ใจ สติปัญญา และ จิตวิญญาณ ผ่านการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เพื่อเป็นทางออกของการศึกษาแบบเดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 6)

จากความไม่พอใจต่อการศึกษาในระบบ ปัญหาลูกกับโรงเรียน ตลอดจนสภาพสังคมที่มีปัญหา ยาเสพติด อาชญากรรม และอื่นๆ นี้สอดคล้องกับงานของดร. อมรวิชช์ นาครทรรพ ในงานวิจัย การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประสบการณ์ของนานาชาติ ซึ่งพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ทั่วโลกหันมาสนใจจัดการศึกษาด้วยตนเองนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากปัจจัย ดังต่อไปนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงต้นทศวรรษ 1980 ได้มีภาวะวิกฤติทางการศึกษา เช่น "A Nation At Risk" ปัญหาความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัดให้ เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวจำนวนหนึ่งหันไปพึ่งการศึกษาทางเลือกในรูปแบบ "การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน" มากขึ้น (อมรวิชช์ นาครทรรพ. 2543 : 6 ; อ้างอิงจาก Nation Commission on Excellence in Education. 1983. *A Nation at Risk : The Imperative for Educational Reform.*)

ในประเทศอังกฤษ มีผลการวิจัยของ Lancaster University ปี 1987 ได้ประมาณว่ามีคนอังกฤษถึง 7 ล้านคน หรือ ร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมดที่ไม่รู้หนังสือ และ ผลการสำรวจอีกชิ้นหนึ่งพบว่า ร้อยละ 52 ของเด็กวัยรุ่นอังกฤษที่จบการศึกษาภาคบังคับ ไม่สามารถทำความเข้าใจกับคำอธิบายเกี่ยวกับข้อปฏิบัติเวลาเกิดเพลิงไหม้ ที่ติดประกาศอยู่ทั่วไปได้ นอกจากนี้มีถึง 1 ใน 3 ที่ยังไม่สามารถคำนวณค่าร้อยละง่ายๆ ได้ อีก 1 ใน 4 ไม่สามารถกรอกแบบฟอร์มสมัครงานได้อย่างถูกต้อง (อมรวิชช์ นาครทรรพ. 2543 : 7-8 ; อ้างอิงจาก Nation Commission on Excellence in Education. 1983. *A Nation at Risk : The Imperative for Educational Reform.*))

จากงานวิจัยของ ทองไพเราะ สดวารินทุ (2543 : 125) ได้กล่าวว่า "จากการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดโรงเรียนบ้าน คือ ประสบการณ์สะสมและพื้นฐานความคิดของพ่อแม่ และ ปัจจัยภายนอก คือ ปัญหาลูกกับโรงเรียนและ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งประสบการณ์สะสมและพื้นฐานความคิดของพ่อแม่ ส่งผลให้พ่อแม่มีทัศนคติในแง่ลบต่อการศึกษาในระบบ และเกิดความต้องการหาทางออกสำหรับตนเองและลูก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดโรงเรียนบ้าน "

สำหรับในประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ทางด้านการศึกษานั้น ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อพ่อแม่เป็นอย่างมาก ข่าวกจากหน้าหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าตัวตาย อาชญากรรม ยา

เสถียร ปัญหาเหล่านี้นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ และเป็นที่มาของคำถามต่อระบบการศึกษาไทย จากรายงานการศึกษาเบื้องต้น เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 34-35) และบทสัมภาษณ์ครอบครัว ที่ได้จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (homeschool) แสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่มีผลต่อการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับเรื่อง ความผิดหวังต่อระบบการศึกษาที่ผ่านมา ความปรารถนาในกระบวนการศึกษาเรียนรู้ที่ให้ผลสำเร็จแก่ชีวิตโดยแท้จริง ประกอบกับการเห็นประโยชน์ในเชิงความสัมพันธ์ของครอบครัว ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นต่อไปนี้

1. ปัจจุบันระบบการศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก และทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย

2. ความหลากหลายและความซับซ้อนของสังคม ทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนแคบและไม่ทันกับโลกของความเป็นจริง

3. หลักสูตรและการสอนในระบบโรงเรียน เป็นตัวทำลายศักยภาพของเด็ก

4. การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน นับว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าจะสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

5. ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวได้ใกล้ชิดกัน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้อย่างทั่วถึง และมีความรัก ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

6. เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ ด้วยการทำความเข้าใจกับแก่นแท้ของการเรียนรู้ สอดคล้องกับธรรมชาติในตัวเด็ก ที่จะช่วยให้เด็กเรียนด้วยความสนใจ มีความสุข มากกว่าที่จะเรียนด้วยความรู้สึกของการถูกบังคับ

สถานการณ์โลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาของประเทศไทย จากรายงานของ World Competitiveness Yearbook 2001 โดย IMD และ Human Development Report 2001 โดย UNDP (อมรวิทย์ นาคทรรพ. 2545 : 3) ถึงการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันและความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อปี พ.ศ.2544 ประเทศไทยตกอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียด้วยกัน กล่าวคือลำดับความสามารถในการแข่งขัน ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 38 และลำดับความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 66 การประเมินผลการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของ IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) จากบทความ "ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของคนไทย" (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : ออนไลน์) ซึ่งเป็นองค์กรชั้นนำที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของโลกในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างประเทศต่าง ๆ IEA ได้ชี้ให้เห็นว่าใน 41 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในอันดับปานกลางคืออันดับที่ 20 ในวิชาคณิตศาสตร์ และอันดับที่ 21 ในวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีสิงคโปร์อยู่ในอันดับ 1 เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และฮ่องกงอยู่ในอันดับต้น ๆ รองลงมา แต่ในระดับประถมศึกษา ปรากฏว่าวิชาวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 41

ยุทธชัย เจริญชัย และ อุทัยวรรณ เจริญชัย (2543 : 313) กล่าวว่า การศึกษาแบบโรงเรียนบ้านเป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์ในองค์กรร่วมของชาติ ดังนั้น แนวทางการประเมินผลที่ดำเนินอยู่ภายในครอบครัว จึงมีหลักความคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. มุ่งให้เห็น “พัฒนาการ” ของลูกอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพื่อการ “คัดเลือก”
2. ให้ความสำคัญกับพัฒนาการเป็นรายบุคคลเพื่อให้เด็กได้ค้นพบวิถีทางพัฒนาตัวเอง
3. เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินผลตัวเองด้วย
4. ให้ความสำคัญในการประเมินจากสภาพจริง มากกว่าการสอบ การใช้แบบทดสอบ
5. มีความต่อเนื่องเห็นตลอดทั้ง “กระบวนการ” มากกว่าเพียงชิ้นงานที่เป็น “ผลลัพธ์” ในขั้นสุดท้าย
6. มีความหลากหลายในวิธีการ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามหลักที่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นการเรียนรู้ และสามารถใช้เป็นประจักษ์พยานแสดงผลของการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น
7. การสังเกตลูกอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ เป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติ เกิดขึ้นจริง และได้ผลมาที่สุด ของการประเมินพัฒนาการของลูกภายในครอบครัว

จากปัจจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ดังที่กล่าวมา ทำให้กลายเป็นกระแสของความต้องการการศึกษาแนวใหม่สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองในปัจจุบัน ข้อมูลจาก National Home Education Research Institute (NHERI) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประมาณการว่า ปัจจุบันมีเด็กอเมริกันที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 1.23 ล้านคน และมีอัตราการขยายตัวอยู่ระหว่างร้อยละ 20 – 65 ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ และคาดว่าด้วยอัตราการขยายตัว เช่นนี้ ในปี 2008 อาจมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 6.87 ล้านคน ส่วนในแคนาดามี 30,000 ครอบครัว สำหรับประเทศออสเตรเลีย ปี 2540 มีเด็กที่เรียนแบบโรงเรียนบ้าน 18,000คน คาดว่าจะเพิ่มถึง 83,000คน ภายใน 10 ปี (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 15 ; อ้างอิงจาก National Home Education Research Institute)

สำหรับในประเทศไทย จากรายงานการศึกษาเบื้องต้น เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษา โดยครอบครัวในสังคมไทย (2544 : 18) ประเทศไทย มีครอบครัวที่จัดการศึกษาเอง ในปี 2544 ประมาณ 50 ครอบครัว มีเด็กประมาณ 80 คน ครอบครัวตัดสินใจเริ่มต้นจัดการศึกษาให้บุตรหลานเพิ่มขึ้นอย่างมาก เมื่อเทียบกับช่วงที่ผ่านมา นอกจากนั้นยังมีการรวมตัวกันขึ้นในรูปของ ศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (ศปศค.) โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อ เป็นองค์กรเพื่อการพัฒนา “การศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน” ในสังคมไทย

3.4 ข้อดีของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้น หากคำนึงถึงข้อดี ก็พบว่า เด็กมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่และครอบครัวมากยิ่งขึ้น แอมีลตัน และแอมีลตัน (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 17 – 18 ; อ้างอิงจาก Hamilton,E & Hamilton,D. 1997. *Should I Home School.*) ได้สรุปข้อได้เปรียบของโรงเรียนบ้าน (Home School) ไว้ดังนี้

1. พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาอยู่กับลูกเต็มที่ ความผูกพันอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกย่อมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
2. พ่อแม่ผู้ปกครองมีโอกาส “เลือก” และ “ปรับ” แนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสมกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของลูกได้อย่างยืดหยุ่นแทนการส่งลูกไปรับการศึกษาแบบ “เหมาโหล” ที่บังคับลูกให้ลูกต้องเรียนทุกอย่างเหมือนๆ และพร้อมๆ กับเด็กอื่นๆ ในขณะที่ลูกยังไม่สนใจหรือไม่พร้อมที่จะเรียนเรื่องนั้นๆ
3. เด็กได้รับการปฏิบัติในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจและสิทธิเสรีภาพของตนเอง ไม่มีพ่อแม่คนใด “ตีตรา” ลูกว่าเป็น “เด็กเรียนช้า” หรือ “เด็กมีปัญหา” เหมือนในโรงเรียน

4. การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่มี “เปิดเทอม” หรือ “ปิดเทอม” ที่ชัดเจน การเรียนรู้อย่างสนุกสนานต่อเนื่องจะค่อยๆ ปลุกฝังจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอเช่นกัน

5. ในชีวิตจริงการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริง เกิดขึ้นได้ง่ายในบรรยากาศของ ครอบครัว ที่สามารถจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทั้งในบ้าน นอกบ้านได้มากมาย

3.5 ข้อเสียของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

ในขณะเดียวกัน National Association of Elementary School Principals (NAESP) ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึงความไม่เหมาะสมของโรงเรียนบ้าน (Home School) ไว้ดังนี้ (อมรวิรัช นาคทรพร . 2543 : 21 ; อ้างอิงจาก Nikiforuk. 1994. *If Learning Is So Natural , Why Am I Going To School?*)

1. เป็นการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม
2. เป็นการแยกเด็กออกจากกลุ่มชนชั้นทางสังคม หรือ กลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ ในสังคม
3. เป็นการจำกัดโอกาสที่เด็กจะได้สัมผัสกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามหลักสูตรปกติทั่วไป
4. อาจดำเนินการสอน โดยผู้ที่ไม่มีความรู้คุณสมบัติเหมาะสม
5. เป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในการสอดส่องดูแล
6. ทำให้การสอบวัดมาตรฐานการศึกษาเป็นไปได้ยาก
7. อาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก อาจไม่เหมาะสมในกรณีเด็กพิเศษที่มีความต้องการต่างจากเด็กทั่วไป

3.6 การเรียนการสอน

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน มีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

3.6.1 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในสังคมไทย

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน มีลักษณะการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีทั้งที่เป็นการจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือมีลักษณะผสมผสานกัน โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะผสมผสานไปในทางการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเป็นไปตามรูปแบบการจัดการศึกษาที่แต่ละครอบครัวเลือก

ทั้งนี้การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ในสังคมไทยนั้น เกิดขึ้นจากพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก มองเห็นว่าการศึกษาของไทยอยู่ในทิศทางที่ไร้อนาคต และด้วยคุณภาพลงไปทุกที ประกอบกับระบบการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียว ขาดความหลากหลายยืดหยุ่น จึงมีความจำเป็นต้องหาระบบการศึกษาที่เหมาะสมขึ้น อีกทั้งการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ของไทยนั้นเกิดจากความคิดที่แตกต่างในเรื่องปรัชญา และแนวทางการศึกษา อันเป็นเรื่องของอุดมคติ (พร พันธุ์โอสถ. 2543 : 25) จึงทำให้มีรูปแบบที่จัดนั้นเป็นไปในลักษณะของการจัดตามความเชื่อและปรัชญาส่วนตัว ซึ่งแบ่งได้ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียว เป็นการจัดการศึกษาตามความเชื่อ ปรัชญา และแนวคิด ของแต่ละครอบครัว เช่น ครอบครัว “พันธุ์โอสถ” จัดการศึกษาตามปรัชญาออลดอร์ฟ ของ ดร. รูดอล์ฟ สไตเนอร์ , ครอบครัว “ฟิ่งอูตม” จัดการศึกษาตามแนวทาง “หลักสูตรเรียนด้วยใจ” ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของเด็ก ที่มีความแตกต่างกัน และมีความเป็นแบบแผนน้อย

ที่สุด หรือ ครอบครั “ปรัชญพหุ” ที่มีการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม จากของจริง และ พัฒนาไปสู่การสร้างกิจการ สร้างงานสร้างอาชีพได้ เป็นต้น

2. การจัดการศึกษาแบบหลายครอบครัวร่วมกัน มี 2 ลักษณะ คือ

2.1 กลุ่มที่ต้องการโรงเรียนทางเลือกตามแนวของตน เป็นการรวมกลุ่มของครอบครัวที่ต้องการการศึกษาตามแนวทาง และ ปรัชญาที่ตนคิด แต่ไม่มีทางเลือก จึงต้องจัดการศึกษาที่บ้านก่อน จนมีการรวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดปรัชญาเดียวกัน และค่อยๆ พัฒนา รวมกลุ่มกันจนก้าวมาเป็นโรงเรียน เช่น มูลนิธิวอลดอร์ฟปัญญทัย ซึ่งมีปรัชญาในการจัดการศึกษา แบบวอลดอร์ฟ โดยเด็กที่เรียนอยู่ที่นี่จะต้องฝากชื่อไว้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก แต่จะได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาแบบวอลดอร์ฟ

2.2 กลุ่มที่ไม่ได้มีแนวทางเฉพาะแต่ต้องการร่วมมือกันเพื่อช่วยเหลือกัน เป็นการรวมกลุ่มกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกันในเชิงความรู้ทางวิชาการ สังคม และ กิจกรรมต่างๆ โดยมีการสอนตามแนวทางของตนเป็นหลัก ตัวอย่างของกลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มบ้านเรียนปัญญากร

3.6.2 หลักสูตร

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน กำหนดหลักการและความมุ่งหมายของการจัดสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การกำหนดเนื้อหาสาระจึงเป็นไปในลักษณะที่มีความยืดหยุ่นไปตามความพร้อมและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะของการบูรณาการจากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวและวิถีชีวิต การปลูกฝังให้เด็กใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดเวลา โดยหลักสูตรที่จัดนั้นมีลักษณะโดยสังเขป ดังนี้

- 1) ขอบเขตเนื้อหาไม่ต่างไปจากหลักสูตรปกติ
- 2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น
- 3) มีการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
- 4) มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสำคัญ
- 5) มีการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเครือข่ายพ่อแม่

3.6.3 กระบวนการเรียนรู้ (ยุทธชัย เฉลิมชัย และ อุทัยวรรณ เฉลิมชัย. 2543 : 306-307)

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านโดยทั่วไป มีแนวทาง ดังนี้

- 1) เคารพและเชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของเด็ก
- 2) การศึกษาเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งครอบครัว
- 3) เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยได้รับโอกาสในการพัฒนาไปตามความสนใจและความถนัดที่มีอยู่
- 4) การเรียนรู้เป็นระบบของการบูรณาการเชื่อมโยงสรรพวิชาให้กลมกลืนไปกับชีวิตประจำวัน
- 5) การเรียนรู้ที่แท้สามารถนำไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต

3.6.4 กิจกรรมการเรียนรู้ มีความหลากหลาย ซึ่งพอสรุปเป็นกิจกรรมหลัก ได้ดังนี้ (ยุทธชัย เฉลิมชัย และ อุทัยวรรณ เฉลิมชัย. 2543 : 307-308)

- 1) การเรียนรู้อย่างเป็นโครงการจากความสนใจของเด็ก
- 2) โครงการศึกษาตามความสนใจของบุคคล
- 3) โครงการศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 4) กิจกรรมการพัฒนาสติและสมาธิ

5) กิจกรรมเสริมภูมิรู้ เช่น ทักษะศึกษา การเดินทาง การจัดค่ายพักแรม การขี่จักรยานทางไกล การเข้าร่วมในงานเทศกาล งานบุญ งานประเพณี เป็นต้น

6) กิจกรรมเสริมทักษะ เช่น การเล่นเกม กีฬา เรียนภาษา ฝึกอบรบงานประดิษฐ์ เป็นสมาชิกชมรม เป็นต้น

7) กิจกรรมเสริมพื้นฐานงานอาชีพ เช่น วันอาชีพ ไปพบให้ได้รับความรู้ประสบการณ์จากผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ เข้าอบรมในสถานสอนงานอาชีพ การฝึกงานระยะสั้น การจัดทำโครงการทดลองประกอบกิจการขนาดเล็ก เป็นต้น

8) กิจกรรมอาสาสมัคร เสริมภูมิธรรม ความเมตตา เสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว

9) กิจกรรมงานบ้าน เสริมความรับผิดชอบ วินัย การมีส่วนร่วมในเรื่องราวของครอบครัว การปรับปรุงชีวิตและสภาพแวดล้อมให้เป็นไปเพื่อสร้างสุขภาวะ เป็นต้น

3.6.5 การประเมินผล

การประเมินผลการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยทั่วไป มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวที่มีลูกอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ ต้องนำชื่อลูกไปฝากไว้กับโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนที่รับจดทะเบียนอยู่ 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ โรงเรียนสัตยาไส โดยทางโรงเรียนจะมีการดำเนินการวัดและประเมินผล มีการสอบเลื่อนระดับชั้นร่วมกับนักเรียนของโรงเรียน

2. ครอบครัวที่มีลูกต่ำกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ ใช้วิธีการเข้ากลุ่มเรียนเสริมและสอบเทียบกับการศึกษานอกระบบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม แนวทางการประเมินผลของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านมีหลักความคิดที่สำคัญ ดังนี้ (การจัดการศึกษาโดยครอบครัว. 2545 : ออนไลน์)

- 1) มุ่งพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ
- 2) ให้ความสำคัญกับพัฒนาการเป็นรายบุคคลเพื่อให้เด็กได้ค้นพบวิถีทางพัฒนาตนเอง
- 3) เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินผลตัวเองด้วย
- 4) ให้ความสำคัญในการประเมินจากสภาพจริง มากกว่าการสอบ การใช้แบบทดสอบ
- 5) มีความต่อเนื่องเห็นตลอดทั้งกระบวนการมากกว่าเพียงชิ้นงานที่เป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย
- 6) มีความหลากหลายในวิธีการ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 7) การสังเกตจากใกล้ชิดและมีสัมพันธภาพเป็นพ่อแม่ เป็นวิธีการธรรมชาติ เกิดขึ้นจริงและได้ผลมากที่สุดของการประเมินพัฒนาการ

3.6.6 หลักฐานแสดงการศึกษา ประกอบด้วย

1) สมุดบันทึก และแฟ้มสะสมผลงานของพ่อแม่ แสดงปัญหา การแก้ปัญหา การพัฒนาการเรียนการสอน และ พัฒนาการของผู้เรียน เป็นต้น

2) แฟ้มสะสมผลงานของลูก ในทุกประสบการณ์การเรียนรู้และเนื้อหาความรู้

3) ผลงานที่นำเสนอในการเรียนรู้ในรูปแบบโครงงาน ทั้งโดยบุคคลและโดยกลุ่ม

3.7 ตัวอย่างหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

1. ครอบครัว " พันธุ์โอสก " ใช้หลักสูตร และ แนวการจัดการศึกษา ตามแบบของวอลดอร์ฟ (Waldorf) โดยมีการปรับให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย ทั้งกายและจิตวิญญาณ โดยมีแนวทางพอสังเขป ดังนี้

ตาราง 5 วิเคราะห์แนวการจัดการศึกษาตามแนววอลดอร์ฟ โดย ผศ.ดร.บุษบง ดันติวงศ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงอายุ(ปี)	พัฒนาการของระบบในร่างกาย	กิจกรรมภายใน	ระดับการตระหนักรู้ขณะเรียน	สิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้	การเรียนรู้ที่จำเป็น
0 – 7	ระบบย่อยอาหารและการเจริญเติบโตของแขนขาเพื่อสร้างรูปกาย	ความมุ่งมั่นตั้งใจ(willing)	ไม่รู้ตัว	ความประทับใจในผู้ที่เป็	จำเป็นต้องเรียนรู้ว่าโลกนี้ดี
7 – 14	ระบบการหายใจและการเดินของหัวใจเพื่อสร้างพื้นอารมณ์	ความรู้สึก(feeling)	กึ่งฝัน	ความรักในผู้นำ	จำเป็นต้องเรียนรู้ว่าโลกนี้งดงาม
14 – 21	ระบบประสาทเพื่อสร้างการคิดเหตุผล	ความคิด(thinking)	รู้ตัว	ศรัทธาในความถูกต้องของอุดมคติ	จำเป็นต้องเรียนรู้ว่าโลกนี้เป็นจริง

ที่มา : ยุทธชัย เฉลิมชัยและอุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (2543). รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย : 70

2. ครอบครัว “สมพงศ์” ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตามธรรมชาติ จากความเป็นจริง การเรียนรู้ร่วมกัน จากความสนใจ และ ธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากภายในตัวเด็ก การจัดการศึกษาอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแนวทาง

3. ครอบครัว “ ฟิ่งอุดม ” ใช้หลักสูตร เรียนด้วยใจ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้นั้นจะเป็นลักษณะการบูรณาการ กิจกรรมเพียงกิจกรรมเดียว เด็กสามารถเรียนรู้ได้ทั้งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาธรรมชาติ และที่สำคัญคือ เด็ก มีความสุข หลักสูตรนั้นจะประกอบด้วยหัวข้อหลักและหัวข้อย่อย โดยหัวข้อ

หลักนั้นจะต้องทำให้ครบภายใน 1 เดือน ส่วนหัวข้อย่อยนั้นเด็กสามารถเลือกได้ตามอิสระในแต่ละวัน ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตาราง 6 ตารางแสดงหลักสูตร เรียนด้วยหัวใจ ของครอบครัวฟิงอุดม

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย
10 นิ้วของฉัน	งานประดิษฐ์ ทำอาหาร ต่อบล็อก ต่อโมเดล งานช่าง ทำของเล่นเอง
อาหารสมอง	อ่านหนังสือ คณิตเลข วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ทำรายงาน จัดบันทึก
ร่างกายแข็งแรง	เล่นนอกบ้าน ดิน+น้ำ+ลม+ไฟ วิ่งกับพ่อ ฝึกโยคะ ชีวจักรยาน ปลูกต้นไม้
เพื่อส่วนรวม	ช่วยถูบ้าน เก็บของเล่นเข้าที่ ให้อาหารสัตว์ ปิดไฟ ปิดประตู ก่อนขึ้นบ้าน
โลกกว้างใหญ่	ไปเที่ยว เรื่องเล่าจากผู้ใหญ่ ทะเล ภูเขา ท้องฟ้า อากาศ จักรวาล
สุนทรียภาพ	วาดรูป ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านและฟังบทกวี ฝึกดุริยางค์ ดนตรีศิลป์
บันเทิงเริงใจ	อ่านและฟังนิทาน ทายปัญหา เล่าเรื่องตลก เล่นคอมพิวเตอร์ (ไม่เกิน 1 ชม.)
ดูแลตัวเอง	กินข้าวเอง อาบน้ำเอง เก็บข้าวของตัวเอง หัดควบคุมตัวเอง
อยู่นิ่งเรียบ	นอนดูก่อนเมฆ ดูใบไม้เต้นระบำ นอนทักศพ นั่งสมาธิดอกบัว ฟังเสียงลม
เด็กดี	ขอบคุณ สวัสดี ยิ้มจริงใจ ใจดีสวยๆ อย่างมีสติ ซื่อสัตย์ มีใจเมตตา
คิดสร้างสรรค์	ประดิษฐ์ของเล่นเอง ริโซเกิล + ดัดแปลง + ต่อเติม + คิดใหม่ ฟังนิทานสร้างสรรค์
แบ่งปันเอื้ออาทร	แบ่งเสื้อผ้า ของเล่น หนังสือ อาหารและขนมให้คนที่ขาดแคลน ดูแลสัตว์เลี้ยง
มีสังคม	รับโทรศัพท์ คบเพื่อนใหม่ คิดถึงเพื่อนเก่า รับแขกที่มามีบ้าน
ความรู้สึกรัก	พูดสิ่งที่รู้สึก ฟังสิ่งที่คนอื่นรู้สึก คิดดี ๆ ต่อตัวเองและคนอื่น

ที่มา : แม่ส้ม. (2544). *ทำไมต้องhomeschool* : 14-15

4. ครอบครัว “เหลือใจแจ่ม” ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างอิสระ เด็กได้ลงมือกระทำ และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ศึกษาจากแหล่งธรรมชาติ จากชุมชนและสภาพแวดล้อม ไม่ใช่แบบเรียนสำเร็จรูป ไม่ดูทีวี และไม่เรียนคอมพิวเตอร์ (ในช่วงเด็กเนื่องจากเห็นว่าทำให้เด็กขาดจินตนาการ) (ยุทธชัย เจริญชัย และ อุทัยวรรณ เจริญชัย. 2543 : 152) ตัวอย่างเนื้อหาการเรียนการสอนของ เด็กอายุ 9 ปี (2542)

1) ทักษะการเรียนรู้

- ภาษาไทย การฟัง (จับประเด็น) การอ่าน (อ่านเอาเรื่องย่อความ) การพูด การเขียน

- ภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษ และ ภาษาฟินนิช โดยเรียนเรื่องวัดถูรอบตัว
- คณิตศาสตร์ บวก ลบ คูณ หาร การชั่ง ตวง วัด เวลา / ปฏิทิน เงิน / การบันทึก
- 2) ธรรมชาติศึกษา วิทยาศาสตร์ นิเวศวิทยา การเพาะปลูก
- 3) สังคมศึกษา การพึ่งพาพิช และ สัตว์ของมนุษย์
- 4) สุนทรียศึกษา
 - ศิลปะ การวาดภาพระบายสีน้ำ สีพาสเทล สีครีเอียง
 - ดนตรี เปียโน เป่าRecorder เป่าขลุ่ย การฟังเพลง ขับร้อง
- 5) พื้นฐานอาชีพ งานช่างขั้นพื้นฐาน

5. กลุ่มดาวจรัสแสง (Shining Star) จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตร Christien Light Education (CLE) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งหลักสูตรประกอบด้วย 8 วิชา โดย 4 วิชาบังคับต้องใช้หลักสูตร CLE ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคม วิทยาศาสตร์ ส่วนอีก 4 วิชาไม่บังคับต้องใช้หลักสูตร CLE ได้แก่ ภาษาไทย คหกรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ (ประกอบด้วยศิลปะการแสดง และศิลปะคอมพิวเตอร์) แต่ต้องส่งให้ CLE รับรอง วิชาภาษาไทยและประวัติศาสตร์ ทางกลุ่มดาวจรัสแสงใช้หลักสูตรของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยหลักสูตรของ CLE ที่ทางกลุ่มใช้มุ่งเน้นพื้นฐานคุณธรรมของคริสต์เตียน และเนื้อหาของทุกวิชาสอดคล้องกับหลักความเชื่อของคริสต์เตียน ดังนั้นครอบครัวที่ใช้หลักสูตรนี้จึงเป็นครอบครัวที่เป็นคริสต์เตียนเสียส่วนใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 25-26)

6. กลุ่มบ้านเรียนชวนชื่น มีรูปแบบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (มีการกำหนดหลักสูตร ตารางสอน และการประเมินผลที่ชัดเจน) ควบคู่ไปกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พร้อมกับการไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษาธรรมดาสามัญในทุกวันจันทร์ (ยกเว้นวันจันทร์ที่ไปทัศนศึกษา) เน้นการเรียนการสอนแบบบูรณาการทุกรายวิชา สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เน้นการศึกษาที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักจิตวิญญาณของตัวเอง มีความเป็นพุทธะ คือ ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่นอยู่ตลอดเวลา

3.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

งานวิจัยในประเทศ

มีงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ดังนี้

อมรวิทย์ นาคทรัพย์ (2543 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ได้ทำการศึกษา “การจัดการศึกษาโดยครอบครัว : ประสพการณ์ของนานาชาติ โดยทำการวิเคราะห์ถึงความเคลื่อนไหวและลักษณะของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (home school) ในประเทศต่างๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ ออสเตรเลีย และ ประเทศในแถบยุโรป เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยให้มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า 1) การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านได้รับความนิยมและแพร่หลายเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ 2) ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คือ ความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัด ความรุนแรง ยาเสพติด และการล่อลวงละเมิดทางเพศ และ ความเชื่อทางศาสนาเฉพาะกลุ่ม 3) ข้อคัดค้านที่ได้รับ ได้แก่การปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม คุณสมบัติของพ่อแม่ที่อาจไม่พอเพียง การบริหารจัดการ ดูแลและการสอบวัดมาตรฐานความรู้ และ การยอมรับเข้าศึกษาต่อในระดับสูง 4) มีการปรับเงื่อนไขทางกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้พ่อแม่จัดการศึกษา ตลอดจนบางประเทศมีการกระจาย

อำนาจให้แต่ละรัฐรับผิดชอบการจัดการศึกษาของตนเอง 5) ลักษณะของกลุ่มพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านทางตะวันตก ส่วนใหญ่จะเคร่งศาสนาและมีความเชื่อทางศาสนาเป็นมูลเหตุสำคัญ นอกจากนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีทั้งพ่อแม่และมีลูก 2 คนขึ้นไป ระดับการศึกษาและรายได้ปานกลางหรือสูงกว่าระดับเฉลี่ยเล็กน้อย 6) มีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่หลากหลาย เด็กเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดสาระ ทิศทาง และ อัตราความเร็วในการเรียน ครอบครัวส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ที่หลากหลายในด้านการวัดผลนั้นนอกจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานของแต่ละประเทศแล้ว ยังเน้น การวัดผลทางเลือก เช่น การใช้แฟ้มสะสมงาน การประเมินจากโครงการหรือกิจกรรมพิเศษ การจดบันทึกของพ่อแม่ 7) มีการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในละแวกใกล้เคียงไปจนถึงระดับชาติ 8) บทบาทของรัฐจะมีลักษณะผ่อนคลายเป็นให้เสรีภาพ โดยมีหน่วยงานในการทำกับ สนับสนุน ตรวจสอบ

ยุทธชัย – อุทัยวรรณ เฉลิมชัย(2543 : 277 - 307) ได้ทำการศึกษา รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย พบว่า การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน มีพัฒนาการก่อนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ กลุ่มที่ดำเนินการก่อนปี 2530 มีลูกพ้นจากการศึกษาของครอบครัวแล้ว กลุ่มที่ดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบันหลังปี 2535 เป็นต้นมา และกลุ่มเริ่มต้นดำเนินการในช่วงรอยต่อของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จากการศึกษาครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน จำนวน 10 ครอบครัว แสดงให้เห็นประสบการณ์ร่วมกัน คือ ภูมิหลังของพ่อแม่มีลักษณะเป็นผู้มีอิสระความคิด มีอาชีพเป็นนักพัฒนาสังคม มีปรัชญาความเชื่อหรือแนวทางของชีวิตที่ยึดมั่นศรัทธาเป็นพิเศษ เคยได้รับประสบการณ์การใช้ชีวิตหรือศึกษาในต่างประเทศเป็นผู้มีสถานภาพที่ดีในสังคมเป็นผู้ที่ตระหนักถึงปัญหาของระบบการศึกษาในโรงเรียน และบางครอบครัวได้รับแรงผลักดันมาจากตัวลูกโดยตรง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมและการตัดสินใจ ปัจจัยภายนอก เช่น ความรู้ของพ่อแม่ ฐานะของครอบครัว เวลาที่จะให้กับลูก ความสะดวกและเป็นสัดส่วนของตัวบ้าน ตลอดจนความเห็นพ้องต้องกันของทั้งครอบครัว ส่วนรูปแบบการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1) จัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน 2) ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดียว 3) ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบช่วยเหลือประสานงาน 4) ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว ในส่วนของหลักสูตรและแนวทางการจัดการศึกษา มีลักษณะผสมผสานก่อนไปทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญต่อแนวทางการเรียนรู้ คือ 1) มีความเคารพเชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของเด็ก 2) เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครอบครัว 3) เป็นกระบวนการที่เกิดจากและพัฒนาไปสู่การค้นพบตัวตนและธรรมชาติของลูก 4) เป็นระบบบูรณาการเชื่อมโยงเข้าสู่วิถีชีวิตจริง 5) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกวิถีทางและการเรียนรู้ที่แท้สามารถนำไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต

ทองไพเราะ สถาวรินทร์ (2543 : 112 - 125) ได้ทำการศึกษาการแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง กระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ของพ่อแม่ผู้ปกครอง และ ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดการยอมรับระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับพ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 20 คน และ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน 1 คน พบว่าการแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน มี 4 ช่วง คือ ช่วงเริ่มต้นเงียบ ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ ช่วงต่างคนต่างทำ และช่วงเชื่อมโยงสู่กัน ส่วนกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแสวงหาทางออก ระยะเกิดความสนใจ และ ระยะตัดสินใจปฏิบัติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัด

การศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ผู้ปกครอง ปัจจัยภายในประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสบการณ์สะสม และ พื้นฐานความคิดของพ่อแม่ ปัจจัยเสริม ได้แก่ ความสนใจ และ ความพร้อมของพ่อแม่ ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

นิลวรรณ แซ่จิว (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน คาดการณ์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ในแต่ละอนาคตภาพ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสำรวจ ศึกษาความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปในแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 450 คน ระยะอนาคตภาพสร้างอนาคตภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกรุงเทพมหานคร อีก 10 ปีข้างหน้า โดยใช้เทคนิควิธีอนาคตภาพแบบนิรนัย ซึ่งใช้กลุ่มของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน และระยะตรวจสอบอนาคตภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 7 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ตามกลุ่มอาชีพ และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์ ส่วนข้อมูลจากระยะอนาคตภาพและระยะตรวจสอบ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บุคคลที่มีอาชีพในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ วิชาการเห็นด้วยต่อการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน มากที่สุด (3.76) รองลงมาได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านธุรกิจการค้า (3.66) ในขณะที่กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านกลสิกรรมเห็นด้วยน้อยที่สุด (3.37) โดยภาพรวมแล้วประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีกลุ่มอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่กลุ่มอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ผลจากการพัฒนาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ในกรุงเทพมหานครอีก 10 ปีข้างหน้า ได้ภาพอนาคตทั้งหมด 4 ภาพ โดยภาพอนาคตที่เห็นว่ามีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ภาพอนาคตที่ 2 ที่คาดว่าจำนวนของครอบครัวที่จัดการศึกษาด้วยตนเองจะมีเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน แต่คงไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีความมุ่งมั่นและมีความพร้อมทางด้านฐานะเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาในระดับที่พึ่งพาตนเองได้ ส่วนรูปแบบอาจเป็นได้ทั้งครอบครัวเดี่ยวและกลุ่มครอบครัว ซึ่งผลกระทบที่คาดว่าจะตามมาคือ เอกชนจะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของพ่อแม่ที่มีแนวคิดทางการศึกษาล้ายคลึงกับแนวคิดของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองมากขึ้น

ยุวดี หิรัญไพศาลสกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารายกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยศึกษาถึง 1) คุณลักษณะและปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 2) บทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมเด็ก 3) การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ กรณีศึกษาของการวิจัยคือ เด็กชายที่มีคุณลักษณะบ่งบอกว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จำนวน 2 คน ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตอัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน แบบสอบถาม และแบบวัดทางจิตวิทยา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) คุณลักษณะและปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีพัฒนาการด้านร่างกายที่เจริญเติบโตได้เร็วกว่าเกณฑ์ปกติของเด็กทั่วไป ด้านอารมณ์จะมีความรู้สึกละเอียดลึกซึ้งและค่อนข้างไว มีความรู้สึกยึดติดกับข้อใจถ้าทำงานไม่สำเร็จ ด้านสังคมมีเพื่อนเพียง 1 หรือ 2 คน และไม่ชอบทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีความสามารถทางเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติของเด็กทั่วไป มีความสามารถที่โดดเด่นอย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความจำที่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่

ตนเองสนใจ มีการรับรู้ในความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ชอบการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากการกระทำ มีความอยากรู้ตลอดเวลา สำหรับปัญหาทางสังคมและการปรับตัว เด็กจะแสดงอาการหงุดหงิดเวลาถูกบังคับหรือไม่มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจ หรือแสดงอารมณ์เป็นเด็กกว่าวัยเวลาทำอะไรไม่ได้ตามที่ตั้งใจ และขาดทักษะการสื่อสารด้านการเขียนหรือการพูดเพื่ออธิบายความ 2) บทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยการแสดงออกถึงความรักความอบอุ่นตลอดเวลา ให้กำลังใจและชมเชยเด็กทุกครั้ง เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความสามารถช่วยเหลือตนเอง ให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก สำหรับการส่งเสริมเด็กในด้านการเพิ่มความรู้ และประสบการณ์จะพาเด็กไปทัศนศึกษา มีกิจกรรมที่เด็กชอบ จัดหาหนังสืออุปกรณ์ตามความต้องการของเด็ก สนับสนุนให้ใช้อินเตอร์เน็ตในการค้นหาความรู้ นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง 3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้มีความสุขและได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมีแนวคิดให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้และพึ่งตนเองได้ รูปแบบการจัดการศึกษาเป็นการดำเนินการโดยครอบครัวเดี่ยวมีหลักสูตรการเรียนรู้เป็นรายบุคคล กิจกรรมการเรียนรู้เป็นลักษณะบูรณาการเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือทำและการไปทัศนศึกษา ด้านเนื้อหาสาระจะพิจารณาจากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและหนังสือวิชาการต่างประเทศตามระดับวัยของเด็ก ใช้การประเมินตามสภาพจริงโดยสังเกตจากพัฒนาการและผลงานเด็ก การเทียบโอนวุฒิการศึกษาในปัจจุบันใช้ระบบการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาและลงทะเบียนเรียนที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา ปัญหาในการจัดการศึกษาคือแหล่งการเรียนรู้มีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถของเด็กใช้ทุนทรัพย์มาก ค่าจำกัดในขีดความสามารถของบิดามารดาด้านความรู้ในการส่งเสริมบุตรต้องการเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อเสนอแนะจากบิดามารดาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ที่สำคัญคือต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาจัดโครงการส่งเสริมความสามารถของเด็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

บุญศิริ มีสำราญ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีพ่อแม่ เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้แก่ลูก หรือที่เรียกว่า "โฮมสคูล" โดยใช้ทฤษฎีรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว และทฤษฎีการแสวงหาข่าวสารเป็นกรอบ ในการวิเคราะห์กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของครอบครัว ที่ จะนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลรวม 4 เดือน การได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 ครอบครัว ได้มาด้วยความสมัครใจ และเป็นครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกของตนเองมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ กรอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นแบบประนีประนอมคือ ผู้เป็นพ่อแม่ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามขนบประเพณี และแบบแผนอันดีงามของสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นและให้ความสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็กเพื่อให้กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยการใช้เหตุผลอย่างอิสระ การเรียนการสอนจะเน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการพัฒนาของเด็กที่จะบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่ได้รับจากสื่อบุคคลและธรรมชาติ แหล่งสำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน เพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนคือกลุ่มบุคคลทั้งที่เป็นครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน อื่นๆ และกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ปัจจุบันสิ่งที่พ่อแม่ต้องการได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐคือ การประกาศใช้กฎกระทรวงที่จะออกมามี

บทบาทในการสนับสนุนและพัฒนารูปแบบหลักสูตร และวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในตัวเด็ก เพื่อให้คนในสังคมเกิดการยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบโรงเรียนบ้าน เป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย

งานวิจัยต่างประเทศ

มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังนี้

วิลลิงค์ (Willink .2002) ได้ทำการศึกษากิจการจัดการเรียนการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในเขตฟลอริดา การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 วิธี ได้แก่ การสำรวจ การสังเกต การจดบันทึก และ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสำรวจในขั้นแรกเพื่อทราบข้อมูลของพ่อแม่ จากนั้นทำการสังเกต โดยใช้ เครื่องมือ คือ Assessment Profile for Early Childhood Programs เพื่อประเมินถึงพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กอายุ 4 – 6 ปี จากการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนบ้าน ผลของการศึกษาพบว่า แม่ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมตอนปลายหรือสูงกว่า มีการใช้สื่อ และ หลักสูตรที่หลากหลาย ส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้นยังไม่สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการ ที่ควรจะเป็นไปตามรูปแบบที่เหมาะสม

ไซเบอร์ท (Seibert .2002) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านได้รับความสนใจมากขึ้นในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากครอบครัวเหล่านี้เชื่อว่า การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการที่หลากหลายของเด็กแต่ละคนได้ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการแบบโรงเรียนบ้าน เป็นกรณีตัวอย่างของเขตการศึกษา Delaware และ Milford เพื่อหาคำตอบว่า ทำไมพ่อแม่จึงสนใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน อะไรคือเหตุผลที่สำคัญ และ สำคัญอย่างไร มีวิธีการในการวางหลักสูตร กิจกรรม อย่างไร และสามารถเปรียบเทียบกับการศึกษาในระบบอย่างไร มีการประเมินผลอย่างไร (เครื่องมือ วิธีคิด วิธีการ) เด็กที่ต้องการจะกลับเข้ามาศึกษาในระบบโรงเรียนมีการเทียบโอนอย่างไร และ เขตการศึกษา มีการช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้ปกครองและเด็กที่เรียนแบบโรงเรียนบ้านอย่างไรบ้าง โดยใช้การสำรวจจากครอบครัวโรงเรียนบ้าน 29 ครอบครัว เยี่ยมบ้าน 6 ครอบครัว และ เป็นกรณีศึกษา 6 ครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจะมีความสนใจที่หลากหลายและแตกต่างกัน การประเมินผลนั้นก็จะเป็นในลักษณะของการดูจากภาพรวมของเด็ก นอกจากนี้เด็กยังสามารถที่จะกลับเข้ามาเรียนในระบบได้ และ ยังได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากเขตการศึกษาอย่างเต็มที่อีกด้วย

ฮัมฟรี (Humphrey .1998) ได้ทำการศึกษาว่า ทำไมผู้ปกครองจึงเลือกจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยทำการศึกษาจากแม่ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มพ่อแม่โรงเรียนบ้าน ซึ่งพบว่าเหตุผล คือ ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรได้ตามความเชื่อของตน ตลอดจนสามารถจัดหลักสูตรได้ตามความสนใจ ความถนัดของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้สภาพสังคมที่มีปัญหาความรุนแรงและความเสี่ยงต่างๆ ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวหันมาสอนลูกเอง และ ยังมีความเชื่อว่าเด็กสามารถที่จะปรับตัวได้จากการพบปะผู้คนที่มีความหลากหลาย อีกทั้งโรงเรียนมิได้เป็นสถานที่ๆ ปลอดภัยสำหรับเด็กอีกต่อไป สำหรับครอบครัวที่มีความต้องการที่จะสอนลูกเองนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านรายได้ เวลา ตลอดจนความขัดแย้งจากครอบครัวอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยตลอดจนการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ทำให้พบได้ว่า เด็กในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 23-26) โดย

เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายช่องทาง เช่น การสัมผัส การเลียนแบบ และการเล่น เป็นต้น ทั้งนี้แนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวม บิดเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หลากหลาย มีบรรยากาศที่อบอุ่น (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 143 – 144) นอกจากนี้เด็กในช่วงปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ ดังที่อิริคสัน ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ว่ามีผลต่อพัฒนาการของเด็กในแต่ละขั้น สิ่งแวดล้อมที่สำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้คือพ่อแม่ และผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (Elliot & others. 2000 – 73) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง มีลักษณะผสมผสาน การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยทำโครงการ การทัศนศึกษา การจัดค่ายพักแรม กิจกรรมเสริมทักษะต่างๆ เช่น ภาษา ดนตรี กีฬา เป็นต้น

ทั้งนี้จากงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน พบว่า เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงลักษณะและรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาแบบ โรงเรียนบ้าน กระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยทั้งหมดเป็นการศึกษากับพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้กับลูกที่อยู่ในระดับประถมศึกษาขึ้นไป ส่วนงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้นได้มีการศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่เด็กอายุ 4 – 6 ปี

จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ในสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่ ตลอดจนรูปแบบการจัดการศึกษา แนวคิด หลักการและวิธีการในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา และนำไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็ก ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามรูปแบบของไมล์ส และ ฮูเบอร์แมน (Miles and Huberman อ้างอิงจาก Mertens. 1998 : 351) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) การสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด (Opened Interviews) การสังเกต และการศึกษาเอกสาร เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังและความคาดหวัง ตลอดจนรูปแบบในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกลุ่มที่ศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ พ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวซึ่งมีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี จำนวน 7 ครอบครัว ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากรายชื่อของสถาบันบ้านเรียนไทย โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กองกิจการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และการติดต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน จากนั้นทำการคัดเลือกครอบครัวที่มีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยเป็นพ่อแม่ที่สนใจและยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ถึงภูมิหลังและความคาดหวัง ตลอดจนรูปแบบในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยมีการกำหนดข้อมูลการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลประวัติส่วนบุคคล รายละเอียดของครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 69 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลจำเพาะ ในด้านรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยครอบคลุมแนวคิด หลักการและวิธีการจัดการศึกษา จำนวน 18 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากสถาบันบ้านเรียนไทย กองการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก และข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยโดยครอบคลุมถึงแนวคิด จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ สื่ออุปกรณ์ บทบาทผู้สอน และการประเมินผล

3. สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ครอบครัวถึงรูปแบบการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 69 ข้อ เกี่ยวกับข้อมูลประวัติส่วนบุคคล รายละเอียดของครอบครัว ตลอดจนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

2) แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในส่วนข้อมูลจำเพาะในด้านรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ถึงแนวคิด หลักการและวิธีการ จำนวน 18 ข้อ

4. นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน ความเหมาะสมในการใช้ภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. 2526 : 89) โดยรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

1. นายยุทธชัย เจริญชัย ผู้ปกครองเด็กบ้านเรียนและแกนนำในการจัดตั้งสถาบันบ้านเรียนไทย

2. นายชัยณรงค์ ฉิมชูใจ ครูใหญ่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

3. ดร.สมใจ แสงจิรวัดน์ ผู้ปกครองเด็กบ้านเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลชวนชื่น

5. นำแบบสัมภาษณ์มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยยึดเกณฑ์การตัดสินระดับคะแนนตั้งแต่ .05 ขึ้นไป มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

6. นำแบบสัมภาษณ์ในส่วนที่มีดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า.05 มาปรับปรุงแก้ไข

7. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมไปทดลองสัมภาษณ์พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้กับลูก ที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยจำนวน 2 ครอบครัว

8. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการทดลองสัมภาษณ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในครั้งนี้

2. ติดต่อครอบครัวดังกล่าวเพื่อแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ และนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยเตรียมแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง วีดีโอ เป็นต้น ตลอดจนเตรียมตัวผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการศึกษาถึงวิธีการสัมภาษณ์และสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์อย่างละเอียด

4. เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แฟ้มสะสมผลงานของเด็ก (portfolio) บันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สมุดบันทึกพัฒนาการเด็ก เป็นต้น โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลครบครัน 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้งเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 4.1 ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปตามแนวทางที่ตั้งไว้
- 4.3 ส่งข้อมูลที่สรุปได้กลับไปให้ครอบครัวเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
5. นำข้อมูลที่ได้รับกลับคืนจากครอบครัวมาทำการวิเคราะห์ต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองอย่างละเอียดทุกขั้นตอนโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่
2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนั้นนำมาสรุป เรียงเรียงแยกเป็นหมวดหมู่ตามแนวทางที่ตั้งไว้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิจัยเชิงคุณภาพดังนี้
 1. ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช. 2540 : 129-130) ได้แก่
 - 1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกต และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (บุญเรียง ขจรศิลป์. 2546 : 6) โดยการส่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบก่อนที่จะนำกลับมาสรุปและวิเคราะห์ต่อไป
 2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายและสร้างข้อสรุปรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจากเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลสำคัญที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) (สุภางค์ จันทวานิช. 2540 : 106) โดยมีขั้นตอนตามรูปแบบของไมล์ส และฮูเบอร์แมน (Miles and Huberman) (Mertens. 1998 : 351) ดังนี้

1. ทำรหัสข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการบันทึกข้อมูลที่ได้จากภาคสนามในครั้งแรก โดยผู้วิจัยจัดทำรหัสข้อมูลตามแนวทางที่ตั้งไว้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

2. บันทึกความคิดเห็นของผู้วิจัยลงในข้อมูลที่ได้ทำรหัสไว้แล้ว
3. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้
4. นำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่ไว้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งต่อไป
5. หาความสัมพันธ์ของข้อมูลย่อยๆที่เก็บมาได้ใน การนำไปใช้สรุปเพื่อหาความสัมพันธ์
6. สร้างข้อสรุปที่ได้ด้วยเกณฑ์ที่ตั้งหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
7. นำเสนอข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังและความคาดหวังตลอดจนรูปแบบในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี โดยในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการนำเสนอข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ที่ได้จากบทสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดของข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลัง ปัจจัย และความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพ่อแม่ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลัง ปัจจัย และความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

ในการศึกษครั้งนี้มีครอบครัวที่ทำการศึกษทั้งสิ้น 7 ครอบครัว โดยมีครอบครัวสมบูรณ์ (พ่อและแม่) จำนวน 6 ครอบครัว และครอบครัวเดี่ยว (แม่) จำนวน 1 ครอบครัว โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่จำแนกตามภูมิสำเนาที่พักอาศัย อายุของพ่อแม่ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้มีบทบาทในการสอนบุตร จำนวนบุตรในครอบครัว อายุของบุตร ประสบการณ์ในโรงเรียนของบุตร ภาษาที่ใช้ในครอบครัว ปัจจัย และความคาดหวังของพ่อแม่ ดังแสดงในตาราง 7 - 19

ตาราง 7 แสดงข้อมูลครอบครัว จำแนกตามภูมิสำเนาที่พักอาศัย

จังหวัด	กรุงเทพฯ	ปทุมธานี	สุพรรณบุรี	นครปฐม	ชลบุรี	เชียงใหม่	ภูเก็ต	รวม
จำนวน (ครอบครัว)	1	1	1	1	1	1	1	7

จากตาราง 1 พบว่า ครอบครัวมีภูมิสำเนากระจายอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ ปทุมธานี สุพรรณบุรี นครปฐม ชลบุรี เชียงใหม่ และภูเก็ตจังหวัดละ 1 ครอบครัว รวมทั้งหมด 7 ครอบครัว

ตาราง 8 แสดงข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	26 - 30	31 - 35	36 - 40	41 - 45	46 - 50	60
จำนวนพ่อ (คน)	1	1	-	2	1	1
จำนวนแม่ (คน)	1	1	1	4	-	-
รวม	2	2	1	6	1	1

จากตาราง 8 พบว่า อายุของพ่อ - แม่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 45 ปี จำนวน 6 คน โดยมีพ่อที่อายุมากที่สุดคือ 60 ปี จำนวน 1 คน และพ่อที่อายุน้อยที่สุดอยู่ในช่วง 26 - 30 ปี จำนวน 1 คน แม่ที่อายุมากที่สุดอยู่ในช่วง 41 - 45 ปี จำนวน 4 คน และแม่ที่อายุน้อยที่สุดอยู่ในช่วง 26 - 30 ปี จำนวน 1 คน

ตาราง 9 แสดงข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามการศึกษา

ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 6	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
จำนวนพ่อ (คน)	1	1	2	2
จำนวนแม่ (คน)	1	-	4	2
รวม	2	1	6	4

จากตาราง 9 พบว่า ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของพ่อ - แม่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน โดยการศึกษาสูงสุดที่พบคือปริญญาโท จำนวน 4 คน และการศึกษาต่ำสุดที่พบคือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 มี 2 คน

ตาราง 10 แสดงข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามจำนวนผู้ทำงานในครอบครัว

ข้อมูล	จำนวน (ครอบครัว)
ครอบครัวที่ทำงานทั้งพ่อและแม่	2
ครอบครัวที่พ่อหรือแม่ทำงานเพียงคนเดียว	5
ครอบครัวที่ไม่ได้ทำงานทั้งพ่อและแม่	-
รวม	7

จากตาราง 10 พบว่า ครอบครัวที่พบส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่พ่อหรือแม่ทำงานเพียงคนเดียว จำนวน 5 ครอบครัว และครอบครัวที่ทำงานทั้งพ่อและแม่จำนวน 2 ครอบครัว โดยครอบครัวที่ทำงานทั้งพ่อและแม่นั้นเป็นครอบครัวที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว 1 ครอบครัว และ ทำงานอิสระ 1 ครอบครัว

ตาราง 11 แสดงข้อมูลพ่อ-แม่ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	อิสระ	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	ทนายความ	ธุรกิจส่วนตัว	แพทย์
จำนวนพ่อ (คน)	1	1	1	2	1
จำนวนแม่ (คน)	1	4	-	2	-
รวม	2	5	1	4	1

จากตาราง 11 พบว่า อาชีพของพ่อ - แม่ส่วนใหญ่ที่พบได้แก่พ่อบ้าน / แม่บ้าน จำนวน 5 คน ซึ่งมี 4 คนที่เป็นแม่บ้านและ 1 คนทำหน้าที่เป็นพ่อบ้าน และมีพ่อ - แม่ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว 4 คน นอกจากนั้น ยังมีพ่อแม่ที่ทำงานอิสระ 2 คน เป็นทนายความ 1 คน และแพทย์ 1 คน

ตาราง 12 แสดงข้อมูลพ่อ-แม่ จำแนกตามรายได้

รายได้ / เดือน	จำนวน (ครอบครัว)
ไม่มีรายได้ประจำ	1
10,000-20,000 บาท	-
20,001-30,000 บาท	2
30,001-40,000 บาท	-
40,001 บาท ขึ้นไป	4
รวม	7

จากตาราง 12 พบว่า รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 40,001.- บาทขึ้นไปต่อเดือน และมี 1 ครอบครัวที่ไม่มีรายได้ประจำ โดยเป็นครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียว

ตาราง 13 แสดงข้อมูลพ่อแม่ จำแนกตามผู้มีบทบาทในการสอนลูก

ผู้มีบทบาทในการสอนลูก	จำนวน (ครอบครัว)
พ่อ	1
แม่	4
พ่อและแม่	1
แม่และผู้เชี่ยวชาญ	1
รวม	7

จากตาราง 13 พบว่า ผู้มีบทบาทในการสอนลูกส่วนใหญ่ได้แก่แม่ มีจำนวน 4 ครอบครัว นอกจากนั้นเป็นพ่อที่มีบทบาทในการสอน 1 ครอบครัว และทั้งพ่อและแม่ช่วยกัน 1 ครอบครัว โดยมี 1 ครอบครัวที่แม่และผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติเป็นผู้มีบทบาทในการสอน

ตาราง 14 แสดงข้อมูลจำแนกตามจำนวนบุตรในครอบครัว

จำนวนบุตร (คน)	จำนวน (ครอบครัว)
1	3
2	3
3	1
รวม	7

จากตาราง 14 พบว่า ครอบครัวที่มีบุตร 1 คนและ 2 คน มีจำนวน 3 ครอบครัว มีเพียง 1 ครอบครัว มีบุตร 3 คน โดยพบว่าครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่มีบุตร 2 และ 3 คนจะจัดการศึกษาให้บุตร 1 คนใน 2 และ 3 คน

ตาราง 15 แสดงข้อมูลจำแนกตามอายุลูกที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

อายุลูก	จำนวน (คน)
3ปี - 3ปี 6เดือน	1
3ปี 7เดือน - 4 ปี	1
4ปี 1เดือน - 4ปี 6เดือน	1
4ปี 7 เดือน - 5ปี	-
5ปี 1เดือน - 5ปี 6เดือน	3
5ปี 7 เดือน - 6ปีขึ้นไป	1
รวม	7

จากตาราง 15 พบว่า อายุของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 5ปี 1เดือน - 5ปี 6เดือน จำนวน 3 คน

ตาราง 16 แสดงประสบการณ์ในโรงเรียนของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

ประสบการณ์ในโรงเรียน	จำนวน (ครอบครัว)
เคยเข้าโรงเรียน	2
ไม่เคยเข้าโรงเรียน	5
รวม	7

จากตาราง 16 พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในโรงเรียน โดยมีจำนวน 5 คน และมีเด็กจำนวน 2 คนที่เคยมีประสบการณ์ในโรงเรียนมาก่อน

ตาราง 17 แสดงข้อมูลจำแนกตามภาษาที่ใช้ในครอบครัว

ภาษาที่ใช้	จำนวน (ครอบครัว)
ภาษาไทย	6
ภาษาอังกฤษ	1
รวม	7

จากตาราง 17 พบว่า ภาษาที่ใช้ในครอบครัวส่วนใหญ่ได้แก่ภาษาไทย ซึ่งมีจำนวน 6 ครอบครัว โดยมีครอบครัวที่ใช้ภาษาอังกฤษเพียง 1 ครอบครัว

ตาราง 18 แสดงความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. ลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง	4
2. ลูกเป็นคนดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้ และในการอยู่ร่วมกับสังคม	4
3. ชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ	2
4. มีสิ่งที่ยากทำและได้ทำในสิ่งนั้น	1
5. มีความสุขกับชีวิตที่พอเพียง	1
6. เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง	1
7. เคารพตนเองและผู้อื่น	1
8. มีอิสระและเปิดใจกว้างในการเรียนรู้จากผู้อื่น	1
9. ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	1

จากตาราง 18 พบว่า พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกนั้นมีความคาดหวังมากที่สุดในเรื่องที่ลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง และลูกเป็นคนดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้ ในการอยู่ร่วมกับสังคม รองลงมาคือ ลูกชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ ส่วนความคาดหวังของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือ มีสิ่งที่อยากทำและได้ทำในสิ่งนั้น มีความสุขกับชีวิตที่พอเพียง สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เคารพตนเองและผู้อื่น มีอิสระและเปิดใจกว้างในการเรียนรู้ และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

ตาราง 19 แสดงปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครั้ว)
1. ต้องการปลูกฝังให้ลูกรักการเรียนมากกว่าจ่ายอมเรียน	1
2. ความเสื่อมศรัทธาในระบบโรงเรียน	
2.1 ด้านความปลอดภัย	2
2.2 หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนเป็นตัวทำลายศักยภาพเด็ก	4
2.3 หลักสูตรและการสอนในระบบโรงเรียนไทยมีความยืดหยุ่นไม่มากพอต่อความต้องการของผู้เรียน	1
2.4 อัตราส่วนในห้องเรียนระหว่างครูกับเด็กไม่มีความสมดุล	1
2.5 ยังไม่พบโรงเรียนที่มีแนวคิดเรื่องการศึกษาที่ตรงกับความต้องการ	1
3. ความใกล้ชิดผูกพันระหว่างแม่และลูก	3
4. การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ทันที โดยมีความรักความเข้าใจเป็นพื้นฐาน	1
5. เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กตั้งแต่ปฐมวัย	2
6. มีความเชื่อว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าจะสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้	2
7. ไม่ยึดติดต่อค่านิยมเกี่ยวกับสถาบัน	1
8. เด็กต้องการการดูแลเป็นพิเศษ (มีปัญหาสุขภาพ)	1
9. มีความเชื่อว่าพ่อแม่คือครูที่ดีที่สุดของลูก	2
10. เงื่อนไขในการดำเนินชีวิตไม่ตรงกับวิถีในระบบโรงเรียน	1

จากตาราง 19 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านมากที่สุด คือ ความเสื่อมศรัทธาในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เป็นตัวทำลายศักยภาพของเด็ก ตลอดจนความใกล้ชิดผูกพันระหว่างแม่และลูก ส่วนปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คือ ต้องการปลูกฝังให้ลูกรักการเรียนมากกว่าจ่ายอมเรียน หลักสูตรและการสอนในระบบโรงเรียนไทยมีความยืดหยุ่นไม่มากพอต่อความต้องการของผู้เรียน อัตราส่วนในห้องเรียนระหว่างครูกับเด็กไม่มีความสมดุล ยังไม่พบโรงเรียนที่มีแนวคิดเรื่องการศึกษาที่ตรงกับความต้องการ การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสามารถ

ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ทันที โดยมีความรักความเข้าใจเป็นพื้นฐาน การไม่ยึดติดต่อค่านิยมเกี่ยวกับสถาบัน เด็กต้องการการดูแลเป็นพิเศษ (มีปัญหาสุขภาพ) และเงื่อนไขในการดำเนินชีวิตไม่ตรงกับวิถีในระบบโรงเรียน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามรูปแบบในการจัดการศึกษา หลักการและแนวคิด หลักสูตรและการจัดการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ สภาพแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล ดังแสดงในตาราง 20 - 27

ตาราง 20 แสดงรูปแบบในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอน และมีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ	2
2. เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวโดยพ่อหรือแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอน	2
3. เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้สอน มีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการร่วมกลุ่มบ้างในกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น โครงการสุขชีวิตของสถาบันบ้านเรียนไทย ค่ายพิพิธภัณฑ์เด็ก	1
4. เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยทั้งแม่และพ่อเป็นผู้สอน	1
5. เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้ดำเนินการให้เกิดการเรียนการสอนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ	1

จากตาราง 20 พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของพ่อแม่มีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยมีแม่หรือพ่อเป็นผู้มีบทบาทในการสอน 2 ครอบครัว และเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยมีแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนและมีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ 2 ครอบครัว นอกจากนี้ก็จะเป็นการจัดการศึกษาโดยแม่เป็นผู้สอนโดยมีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการร่วมกลุ่มบ้างในกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้ดำเนินการให้เกิดการเรียนการสอนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยทั้งแม่และพ่อเป็นผู้มีบทบาทในการสอน รูปแบบละ 1 ครอบครัว

ตาราง 21 แสดงหลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. เด็กมีศักยภาพไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถเรียนรู้ได้หากพ่อแม่คอยให้การสนับสนุนและส่งเสริม	1
2. เด็กเรียนรู้จากการเล่นและการได้ลงมือกระทำ โดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนให้กำลังใจ	4
3. เด็กและพ่อแม่เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน	3
4. ให้ความสำคัญกับพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา	1
5. มีพื้นฐานของครอบครัวเป็นหลัก เช่น ฐานะความเป็นอยู่ แนวทางการใช้ชีวิตของพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย	1
6. พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก	2
7. เด็กในช่วงปฐมวัยสมองกำลังเจริญเติบโตควรปล่อยให้เด็กมีอิสระและเตรียมความพร้อม	4
8. ยึดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	1
9. ให้ความรักความอบอุ่นใกล้ชิดเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในอนาคต	5
10. เด็กเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมและผู้คนรอบข้าง	3
11. เตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าเน้นเนื้อหาวิชาการ	2
12. คุณธรรมชาติและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ	4
13. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่าง	4
14. ยึดหลักสูตรและแนวทางของโรงเรียนนานาชาติเป็นเกณฑ์	2
15. เด็กเรียนรู้จากง่ายไปยาก	1
16. จัดประสบการณ์ที่หลากหลาย	2
17. แม่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ไม่เข้าไปขัดขวางการเรียนรู้ของเด็ก	1

จากตาราง 21 พบว่า หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ที่พบมากที่สุด คือการให้ความรักความอบอุ่นใกล้ชิดเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในอนาคต เด็กเรียนรู้จากการเล่นและการได้ลงมือกระทำโดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนให้กำลังใจ เด็กในช่วงปฐมวัยสมองกำลังเจริญเติบโตควรปล่อยให้เด็กมีอิสระและเตรียมความพร้อม คุณธรรมชาติและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ตลอดจนเด็กแต่ละคนมีความแตกต่าง รองลงมา ได้แก่ การที่พ่อแม่และเด็กเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน เด็กเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมและผู้คนรอบข้าง ส่วนหลักการและแนวคิด

ของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือเด็กมีศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดและสามารถเรียนรู้ได้หากพ่อแม่คอยให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความสำคัญกับพัฒนาการของเด็กเป็นหลักทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีพื้นฐานของครอบครัวเป็นหลัก ยึดวิถีชีวิตดั้งเดิมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเด็กเรียนรู้จากง่ายไปยาก

ตาราง 22 แสดงหลักสูตรและการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. ยังไม่มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตายตัว	5
2. เด็กเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน	5
3. ให้ความสำคัญกับการเล่น	4
4. ให้อิสระเด็กในการเป็นผู้ริเริ่มตามความสนใจ	4
5. ส่งเสริมทักษะการอ่าน	5
6. มีการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	4
7. มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3
8. ใช้หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาในระบบเป็นตัวตั้งโดยปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของลูก	1
9. มีการกำหนดตารางกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น	2
10. คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของเด็กเป็นสำคัญ	2
11. มีการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมของสถาบันบ้านเรียนไทย และอื่นๆ เช่น ค่ายอนุบาล พิพิธภัณฑสถานเด็ก	1
12. เด็กเรียนรู้จากความสนใจโดยมีพ่อแม่คอยสนับสนุน	3
13. ใช้หลักสูตรตามแนวทางของโรงเรียนนานาชาติโดยครูผู้สอนต่างชาติ	1

จากตาราง 22 พบว่า หลักสูตรและการจัดการศึกษาที่พบบ่อยที่สุดคือ การที่พ่อแม่ยังไม่มีกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตายตัว , เด็กเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน และการส่งเสริมทักษะการอ่าน รองลงมาได้แก่ การให้ความสำคัญกับการเล่น , การให้อิสระเด็กในการเป็นผู้ริเริ่มตามความสนใจ และการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ส่วนหลักสูตรและการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือการใช้หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาในระบบเป็นตัวตั้งโดยปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของเด็ก , การใช้ประโยชน์จากกิจกรรมของสถาบันบ้านเรียนไทยและอื่น ๆ เช่น ค่ายอนุบาล พิพิธภัณฑสถานเด็ก และครอบครัวที่ใช้หลักสูตรตามแนวทางของโรงเรียนนานาชาติโดยมีครูผู้สอนเป็นชาวต่างชาติ

ตาราง 23 แสดงกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. การเล่น	7
2. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น แม่อ่านหนังสือให้ลูกฟัง	6
3. ศิลปะ	3
4. การเดินทาง ทัศนศึกษา เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้	6
5. กิจกรรมงานบ้าน	3
6. กิจกรรมกลุ่ม เช่น โครงการสุขชีวิต	1
7. การเล่นเกมส์ คอมพิวเตอร์	2
8. ดูการ์ตูนภาษาอังกฤษจากวีซีดี วีดีโอ	5
9. ดูรายการที่ให้ความรู้จากเคเบิลทีวี	2
10. กิจกรรมเสริมทักษะทางด้านร่างกาย เช่น วิ่งเล่น ปีนป่าย เล่นฟุตบอล	4
11. การเรียนรู้อย่างเป็นโครงการตามความสนใจของเด็ก	1
12. การช่วยงานในกิจการของครอบครัว	1
13. กิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ	3

จากตาราง 23 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบมากที่สุด คือ การเล่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และ การเดินทางทัศนศึกษา เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ การดูการ์ตูนภาษาอังกฤษจากวีซีดี วีดีโอ กิจกรรมเสริมทักษะทางด้านร่างกาย เช่น วิ่งเล่น ปีนป่าย ส่วน กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้อย่างเป็นโครงการตามความสนใจของเด็ก และการช่วยงานในกิจการของครอบครัว

ตาราง 24 แสดงข้อมูลกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญของเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

กิจกรรมเสริม โดยผู้เชี่ยวชาญ	เรียน							ไม่เรียน
	คณิตศาสตร์	ภาษาอังกฤษ	ดนตรี	รำไทย	บัลเลต์	ว่ายน้ำ	ศิลปะ	
จำนวน (ครอบครัว)	2	3	1	1	1	1	2	4

จากตาราง 24 พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญให้แก่เด็กโดยมีจำนวน 4 ครอบครัว และมีครอบครัวที่จัดกิจกรรมเสริมให้แก่เด็กจำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งกิจกรรมเสริมโดย

ผู้เชี่ยวชาญที่จัดให้แก่เด็กที่พบมากที่สุด คือ ภาษาอังกฤษ รองลงมา คือ คณิตศาสตร์ (คุ่มอง) และศิลปะ ส่วนกิจกรรมเสริมที่พบน้อยที่สุด คือ ดนตรี ไร่ไทย บัลเลต์ และว่ายน้ำ

ตาราง 25 แสดงสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. บ้านเดี่ยว มีบริเวณ จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและ พัฒนาการของเด็ก	3
2. บ้านเดี่ยวไม่มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเฉพาะ ปล่อยเป็น ธรรมชาติตามวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว	1
3. ตึกแถว ด้านล่างเปิดเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก มีการจัดเตรียม สื่อและสภาพแวดล้อมตามความต้องการและพัฒนาการของเด็ก	1
4. ทาวน์เฮ้าส์ มีการจัดเตรียมสื่อตามความสนใจของเด็ก	1
5. ฟาร์มเล็กๆ บริเวณหมู่บ้านแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่ โดยบ้านที่อยู่อาศัย สร้างจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้ไผ่ เป็นต้น	1

จากตาราง 25 พบว่า สภาพแวดล้อมของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว มีบริเวณมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและพัฒนาการของเด็กมีจำนวน 3 ครอบครัว โดยสภาพแวดล้อมที่พบน้อยที่สุด คือ บ้านเดี่ยวที่ไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมเฉพาะ ปล่อยให้เป็นธรรมชาติตามวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว ตึกแถวด้านล่างเปิดเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กมีการจัดเตรียมสื่อและสภาพแวดล้อมตามความต้องการและพัฒนาการของเด็ก ทาวน์เฮ้าส์มีการจัดเตรียมสื่อตามความสนใจของเด็ก และฟาร์มเล็กๆในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการปลูกบ้านที่อยู่อาศัยจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้ไผ่

ตาราง 26 แสดงสื่อ อุปกรณ์ของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. หนังสือ	6
2. สื่อที่เป็นของจริง เช่น จาน ชาม หม้อ กระทะ ฯลฯ	6
3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ซีดีรอม คอมพิวเตอร์ เป็นต้น	4
4. ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ เช่น บล็อก จิกซอร์ เป็นต้น	6
5. อุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น กระดาษ สีเทียน สีน้ำ เป็นต้น	6
6. ของเล่นธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ก้อนหิน ทราย ดิน ไม้ เปลือกหอย ฯลฯ	3
7. แหล่งเรียนรู้ทั่วไป เช่น วัด พิพิธภัณฑ์	5
8. พ่อ แม่	4

จากตาราง 26 พบว่า สื่อ อุปกรณ์ของเด็กที่รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ คือ หนังสือ สื่อที่เป็นของจริง ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ เช่น บล็อก จิกซอว์ และสิ่งงานศิลปะ เช่น กระดาษ สีน้ำ สีเทียน สีไม้ รองลงมาได้แก่ แหล่งเรียนรู้ โดยสื่อ อุปกรณ์ที่พ่อแม่ใช้น้อยที่สุด คือ ของเล่นตามธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ก้อนหิน

ตาราง 27 แสดงการประเมินผลของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. ประเมินจากสภาพจริง	
1.1. จากการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อและแม่	6
1.2. จากการสังเกตของแม่	1
1.3. จากการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อแม่ ครู หรือ ผู้เชี่ยวชาญ	4
2. ประเมินตามเกณฑ์ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ	
ควบคุมกับเกณฑ์ของสำนักงานการศึกษาเอกชน	1
3. ประเมินจากผลงาน	3
4. ประเมินจากการทำแบบทดสอบกลาง	1
5. ประเมินจากการเทียบกับเด็กตามเกณฑ์อายุ	1

จากตาราง 27 พบว่า การประเมินผลของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบมากที่สุด คือ การประเมินจากสภาพจริง โดยการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อแม่ รองลงมาได้แก่ การประเมินจากสภาพจริงจากการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อแม่กับครูที่สอนกิจกรรมเสริม ผู้เชี่ยวชาญ ส่วนการประเมินผลของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ การประเมินตามเกณฑ์ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติควบคุมกับเกณฑ์ของสำนักงานการศึกษาเอกชน ประเมินจากการทำแบบทดสอบกลาง และประเมินจากการเทียบกับเด็กตามเกณฑ์อายุ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพ่อแม่ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าบทบาทของพ่อแม่ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่เด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี พอสรุปประเด็นได้ดังนี้

ตาราง 28 แสดงบทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรักและกำลังใจแก่เด็ก	6
2. จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก	6
3. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก	3
4. เป็นผู้คอยกำกับดูแลดำเนินให้เกิดการเรียนการสอน	1
5. มีทัศนคติที่ตรงกันต่อการจัดการศึกษาให้แก่ลูก	1
6. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของลูก	5
7. เรียนรู้ไปพร้อมกันกับลูก	3
8. เป็นผู้ที่ยอมรับคำติและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้	1
9. ช่วยสร้างเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมและโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การเดินทาง กลุ่มคน	1

จากตาราง 28 พบว่า บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ คือ เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรักและกำลังใจแก่เด็ก การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนมีความเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของลูก รองลงมาได้แก่ การที่พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก และพร้อมที่จะเรียนรู้ไปกับลูก ส่วนบทบาทของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือ เป็นผู้คอยกำกับดูแลดำเนินให้เกิดการเรียนการสอน การมีทัศนคติที่ตรงกันต่อการจัดการศึกษาให้แก่ลูก เป็นผู้ที่ยอมรับคำติและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ และช่วยสร้างเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมและโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การเดินทาง กลุ่มคน

ตาราง 29 แสดงปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. เด็กไม่มีเพื่อนเล่น	1
2. ไม่มีเวลาในการแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ	1
3. แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์	1
4. ความพร้อมของพ่อแม่ในเรื่องของเวลา	2
5. การยอมรับของสังคมเพราะส่งผลต่อเด็ก	1
6. งานตามหน้าที่ซึ่งสนองตอบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ	1
7. ความไม่เข้าใจจากสังคม	1
8. ต้องช่วยเหลือตนเองมากกว่าการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ รัฐบาลไม่สนับสนุน	2
9. ไม่สามารถรวมกลุ่มการจัดการศึกษาในรูปแบบครอบครัวได้	1
10. ความเข้าใจระหว่างพ่อและแม่	1

จากตาราง 29 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ได้แก่ ความพร้อมของพ่อแม่ในเรื่องของเวลา ต้องช่วยเหลือตนเองมากกว่าการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ รัฐบาลไม่สนับสนุน เด็กไม่มีเพื่อนเล่น พ่อแม่ไม่มีเวลาในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ การยอมรับของสังคมเพราะส่งผลต่อเด็ก งานตามหน้าที่ซึ่งสนองตอบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจจากสังคม ไม่สามารถรวมกลุ่มการจัดการศึกษาในรูปแบบครอบครัวได้ ตลอดจนความเข้าใจระหว่างพ่อและแม่

ตาราง 30 แสดงข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

รายการ	จำนวน (ครอบครัว)
1. พ่อแม่ควรมีเวลาเอาใจใส่ เข้าใจและมองให้เห็นถึงศักยภาพของเด็ก	3
2. ปลุกฝังให้เด็กรักการเรียนรู้	1
3. ควรให้ความสำคัญกับความพร้อมและพัฒนาการของเด็ก	1
4. เด็กในช่วงแรกเกิด จนถึงประถม 1 ควรอยู่กับพ่อแม่มากกว่าไปโรงเรียน	1
5. พ่อแม่ต้องเตรียมตัวแก้ปัญหาเมื่อเด็กเข้าไปสู่ระบบ	1
6. สามารถอ้างอิงผลการวัดและประเมินเด็กได้โดยใช้แบบประเมินกลาง	1
7. หน่วยงานของรัฐบาลควรเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานในเขตพื้นที่การศึกษา	1
8. พ่อแม่ควรมีความพร้อมในด้านต่างๆ	1
9. พ่อแม่ต้องยอมรับและเข้าใจในธรรมชาติของตัวเองและเด็ก	1
10. พ่อแม่ควรมีเวลาและความตั้งใจที่จะอยู่กับลูก	1
11. หาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา	1
12. เสียสละและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี	1

จากตาราง 30 พบว่า ข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบมากที่สุด คือการที่พ่อแม่ควรมีเวลาเอาใจใส่ เข้าใจและมองให้เห็นถึงศักยภาพของเด็ก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 – 6 ปี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ที่จัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี

วิธีการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ พ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวซึ่งมีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี จำนวน 7 ครอบครัว ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากรายชื่อของสถาบันบ้านเรียนไทย โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กองกิจการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และการติดต่อผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน จากนั้นทำการคัดเลือกครอบครัวที่มีลูกอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยเป็นพ่อแม่ที่สนใจและยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ถึงภูมิหลังและความคาดหวัง ตลอดจนรูปแบบในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน โดยมีการกำหนดข้อมูลการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลประวัติส่วนบุคคล รายละเอียดของครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 69 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลจำเพาะ ในด้านรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี โดยครอบคลุมแนวคิด หลักการและวิธีการจัดการศึกษา จำนวน 18 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้านี้ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต ตลอดจนรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลครอบครัวละ 1 สัปดาห์

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 3 มิถุนายน 2546 ถึงวันที่ 5 กันยายน 2546

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการนำเสนอข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ที่ได้จากการวิเคราะห์หัตถสัมผัสภาษา การสังเกต และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ภูมิหลัง และความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

1.1 ภูมิหลังของพ่อแม่ จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า พ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปีนั้นเป็นครอบครัวที่พ่อหรือแม่ทำงานเพียงคนเดียว 5 ครอบครัว และครอบครัวที่ทำงานทั้งพ่อและแม่ 2 ครอบครัว โดยครอบครัวที่ทำงานทั้งพ่อและแม่นั้นเป็นครอบครัวที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว 1 ครอบครัว และทำงานอิสระ 1 ครอบครัว ในส่วนของรายได้นั้นพบว่าพ่อแม่ที่มีรายได้ 40,001.- บาทขึ้นไป / เดือน มี 4 ครอบครัว และมี 1 ครอบครัวที่ไม่มีรายได้ประจำ ซึ่งเป็นครอบครัวที่แม่เป็นผู้เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียวและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้พบว่าครอบครัวที่แม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนลูกมี 4 ครอบครัว พ่อเป็นผู้มีบทบาทในการสอน 1 ครอบครัว ทั้งพ่อและแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนลูกมี 1 ครอบครัว และแม่ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นชาวต่างชาติเป็นผู้มีบทบาทในการสอนมี 1 ครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวที่ไม่เคยส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนมีจำนวน 5 ครอบครัว และมี 2 ครอบครัวที่เคยส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียน ภาษาที่ภายในครอบครัวนั้น พบว่ามีครอบครัวที่ใช้ภาษาไทย 6 ครอบครัว และใช้ภาษาอังกฤษ 1 ครอบครัว ในส่วนของปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี ที่พบมากที่สุด คือความเสื่อมศรัทธาในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เป็นตัวทำลายศักยภาพของลูก ตลอดจนความใกล้ชิดผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก ส่วนปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบน้อยที่สุดได้แก่ ความต้องการปลูกฝังให้ลูกรักการเรียนมากกว่าจำยอมเรียน หลักสูตรและการสอนในระบบโรงเรียนไทยมีความยืดหยุ่นไม่มากพอต่อความต้องการของผู้เรียน อัตราส่วนในห้องเรียนระหว่างครูกับเด็กไม่มีความสมดุลยังไม่พบโรงเรียนที่มีแนวความคิดเรื่องการศึกษาที่ตรงกับความต้องการ การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ทันที โดยมีความรักความเข้าใจเป็นพื้นฐาน การไม่ยึดติดต่อกำหนดเกี่ยวกับสถาบัน เด็กต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และเงื่อนไขในการดำเนินชีวิตไม่ตรงกับวิถีในระบบโรงเรียน

1.2 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี ที่พบในระดับสูง ได้แก่ การที่ลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเองและลูกเป็นคนดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้ และในการอยู่ร่วมกับสังคมได้ ส่วนความคาดหวังของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุดได้แก่ มีสิ่งที่ยากจะทำและได้ทำในสิ่งนั้น มีความสุขกับชีวิตที่พอเพียง เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เคารพตนเองและผู้อื่น มีอิสระเปิดใจกว้างในการเรียนรู้จากผู้อื่น และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

2. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน แบ่งออกเป็น 8 หัวข้อ ได้แก่

2.1. รูปแบบในการจัดการศึกษา พบว่า มีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนและมีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีจำนวน 2 ครอบครัว และเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยพ่อหรือแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอน มี 2 ครอบครัว นอกจากนี้เป็น

การจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้สอน มีการจัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการร่วมกลุ่มบ้างในบางกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น โครงการสุขชีวิตของสถาบันบ้านเรียนไทย ถ่ายพิพิธภัณฑ์เด็ก มี 1 ครอบครัว การจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยทั้งพ่อและแม่เป็นผู้สอน มี 1 ครอบครัว และการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยแม่เป็นผู้สอนและผู้ดำเนินการให้การเรียนการสอนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ชาวต่างชาติ 1 ครอบครัว

2.2. หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษา จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่พบมากที่สุด ได้แก่ การให้ความรักความอบอุ่นใกล้ชิดเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในอนาคต เด็กเรียนรู้จากการเล่นและการได้ลงมือกระทำโดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนให้กำลังใจ เด็กในช่วงปฐมวัยสมองกำลังเจริญเติบโตควรปล่อยให้เด็กมีอิสระและเตรียมความพร้อม ธรรมชาติและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ตลอดจนเด็กแต่ละคนมีความแตกต่าง รองลงมา ได้แก่ การที่พ่อแม่และเด็กเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน เด็กเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมและผู้คนรอบข้าง ส่วนหลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือเด็กมีศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดและสามารถเรียนรู้ได้หากพ่อแม่คอยให้การสนับสนุน ให้ความสำคัญกับพัฒนาการของเด็กเป็นหลักทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีพื้นฐานของครอบครัวเป็นหลัก ยึดวิถีชีวิตดั้งเดิม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเด็กเรียนรู้จากง่ายไปยาก

2.3. หลักสูตรและการจัดการศึกษา จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า หลักสูตรและการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่พบมากที่สุดคือ การที่พ่อแม่ยังไม่ได้มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตายตัว เด็กเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน และการส่งเสริมทักษะการอ่าน รองลงมาได้แก่ การให้ความสำคัญกับการเล่น การให้อิสระเด็กในการเป็นผู้ริเริ่มตามความสนใจ และการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ส่วนหลักสูตรและการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือการใช้หลักสูตรแกนกลางของการศึกษาในระบบเป็นตัวตั้งโดยปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของเด็ก การใช้ประโยชน์จากกิจกรรมของสถาบันบ้านเรียนไทยและอื่น ๆ เช่นค่ายอนุบาล พิพิธภัณฑ์เด็ก และครอบครัวที่ใช้หลักสูตรตามแนวทางของโรงเรียนนานาชาติโดยมีครูผู้สอนเป็นชาวต่างชาติ

2.4. กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบมากที่สุด คือ การเล่น การอ่าน และ การเดินทางทัศนศึกษา เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ การดูการ์ตูนภาษาอังกฤษจากวีซีดี วีดีโอ กิจกรรมเสริมทักษะทางด้านร่างกาย เช่น วิ่งเล่น ปีนป่าย ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้อย่างเป็นโครงการตามความสนใจของเด็ก และการช่วยงานในกิจการของครอบครัว

2.5. กิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า มีพ่อแม่ที่ไม่ได้จัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญให้แก่ลูก จำนวน 4 ครอบครัว และ 3 ครอบครัวที่จัดกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญให้แก่ลูก โดยกิจกรรมเสริมที่พ่อแม่จัดให้แก่ลูกมากที่สุด คือ ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ คณิตศาสตร์ และศิลปะ ส่วนกิจกรรมเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญที่พ่อแม่จัดให้แก่เด็กที่พบน้อยที่สุดเป็นกิจกรรมดนตรี รำไทย บัลเลต์ วายน้ำ

2.6. สภาพแวดล้อม จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สภาพแวดล้อมของครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบมากที่สุด คือ ลักษณะบ้านเดี่ยว มีบริเวณ จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและพัฒนาการของเด็ก มีจำนวน 3 ครอบครัว นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว ไม่มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเฉพาะ ปล่อยเป็นธรรมชาติตามวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว มี 1 ครอบครัว ดิแกวด้านล่างเปิดเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก มีการจัดเตรียมสื่อและสภาพแวดล้อมตามความ

ต้องการและพัฒนาการของเด็ก มี 1 ครอบครัว และฟาร์มเล็ก บริเวณหมู่บ้านแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยบ้านที่อยู่อาศัยปลูกจากวัสดุธรรมชาติมี 1 ครอบครัว

2.7. สื่อ อุปกรณ์ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สื่ออุปกรณ์ที่พ่อแม่ใช้มากที่สุด คือ หนังสือ สื่อที่เป็นของจริง ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ เช่น บล็อก จิ๊กซอว์ และอุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น กระดาษ สีน้ำ สีเทียน สีไม้ รองลงมาได้แก่ แหล่งเรียนรู้ ส่วนสื่ออุปกรณ์ที่พ่อแม่ใช้น้อยที่สุด คือ ของเล่นตามธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ก้อนหิน

2.8. การประเมินผล จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การประเมินผลที่พ่อแม่ใช้มากที่สุด คือ การประเมินจากสภาพจริง โดยการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อและแม่ ส่วนการประเมินผลที่พบน้อยที่สุด คือ การประเมินผลตามเกณฑ์ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับเกณฑ์ของสำนักงานการศึกษาเอกชน การประเมินจากการทำแบบทดสอบกลาง และการประเมินจากการเทียบกับเด็กตามเกณฑ์อายุ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพ่อแม่ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

3.1 บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ คือ เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรักและกำลังใจแก่เด็ก การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนมีความเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของลูก รองลงมาได้แก่ การที่พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก และพร้อมที่จะเรียนรู้ไปกับลูก ส่วนบทบาทของพ่อแม่ที่พบน้อยที่สุด คือ เป็นผู้คอยกำกับดูแลดำเนินให้เกิดการเรียนรู้ การมีทัศนคติที่ตรงกันต่อการจัดการศึกษาให้แก่ลูก เป็นผู้ที่ยอมรับคำติและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ และช่วยสร้างเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมและโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การเดินทาง กลุ่มคน

3.2. ปัญหา อุปสรรคของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ที่พบส่วนใหญ่ คือ ความพร้อมของพ่อแม่ในเรื่องของเวลา ต้องช่วยเหลือตนเองมากกว่าการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ รัฐบาลไม่สนับสนุน, เด็กไม่มีเพื่อนเล่น พ่อแม่ไม่มีเวลาในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ การยอมรับของสังคมเพราะส่งผลต่อเด็ก งานตามหน้าที่ซึ่งสนองตอบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจจากสังคมไม่สามารถรวมกลุ่มการจัดการศึกษาในรูปแบบครอบครัวได้ ตลอดจนความเข้าใจระหว่างพ่อและแม่

3.3. ข้อเสนอแนะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูก ที่พบบ่อยที่สุด คือ พ่อแม่ควรมีเวลาเอาใจใส่ เข้าใจและมองเห็นถึงศักยภาพของเด็ก

อภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เพื่อศึกษาถึงภูมิหลัง ความคาดหวังและรูปแบบการจัดการศึกษาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในครั้งนี้ สามารถนำประเด็นหลักๆ ที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 – 6 ปี

1.1. ภูมิหลังเกี่ยวกับอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

ภูมิหลัง เกี่ยวกับอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี นั้นมีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย เจริญชัย และอุทัยวรรณ เจริญชัย (2546 : 279) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิสระทางความคิด ได้รับประสบการณ์ของการแสวงหาคำตอบให้กับชีวิตทำให้เกิดต่างไปจากกระแสหลักได้ ในส่วนของการศึกษา อาชีพ และรายได้ของพ่อแม่ นั้นจะมีความหลากหลาย ถึงแม้ว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จะมีรายได้อยู่ในระดับสูงคือประมาณ 40,001.- บาทขึ้นไป/เดือน แต่ยังพบว่ามีพ่อแม่ที่มีรายได้ประมาณ 20,000.- ถึง 30,000.- บาท / เดือน และมีแม่ที่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียวและไม่มีรายได้ประจำ ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นกลุ่มคนทั่วไปที่หลากหลายทั้งในแง่อาชีพ ระดับรายได้ และระดับการศึกษา แต่ในภาพรวมก็ค่อนข้างจะเป็นคนชั้นกลาง ที่มีรายได้และระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางหรือสูงกว่าปานกลางเล็กน้อย ซึ่งในกรณีของครอบครัวที่มีแม่เป็นผู้ดูแลลูกเพียงคนเดียวและไม่มีรายได้ประจำนั้น เป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัดและมีแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งเห็นว่าวิสัยภาพสูงสุดจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนามนุษย์ผู้มีอิสระทางความคิด สามารถกำหนดเป้าหมายและวิถีชีวิตได้ด้วยตัวเอง (ยุทธชัย เจริญชัย และอุทัยวรรณ เจริญชัย. 2543 : 65)

1.2. ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี เกิดจากการที่พ่อแม่ตระหนักถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเฉพาะความเสื่อมทรaktaในระบบโรงเรียน ในเรื่องของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เป็นตัวทำลายศักยภาพของลูก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจการจัดบริการพัฒนาเด็ก 3 - 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 9) พบว่า ด้อยคุณภาพทั้งในด้านการบริหารและจัดการ ขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก การจัดหลักสูตรที่ตายตัว เร่งสอนอ่าน เขียน คัดเลข เพื่อให้สอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ อีกทั้งการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของเด็กแต่ละคนได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงข้อดีของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจะพบว่า พ่อแม่สามารถเลือกและปรับแนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของลูกได้ (อมรวิรัช นาคกรพรรพ. 2543 : 17 - 18) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของฮัมฟรีย์ (Humphrey ,1998) และไซเบอร์ท (Seibert ,2002) ที่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน พบว่า ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรได้ตามความเชื่อของตน ตลอดจนสามารถจัดหลักสูตรได้ตามความสนใจ ความถนัดของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้แล้วพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 - 6 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนมาก่อน ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของทองไพเราะ สดาวรินทร์ (2543 : 81) ที่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านของพ่อแม่ นั้นพบว่า พ่อแม่เกือบทุกคนที่เคยมีประสบการณ์ส่งลูกเข้าโรงเรียนก่อนที่จะจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านเคยพบปัญหาระหว่างลูกกับโรงเรียนซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับโรงเรียน โดยปัญหาหลักคือ ปัญหาที่ตัวครูที่ไม่เข้าใจพัฒนาการของเด็กและปัญหาของลงมาคือปัญหาลูกถูกเพื่อนที่โรงเรียนแกล้งจากข้อสรุปดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าพ่อแม่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกตั้งแต่วัยอยู่ในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความรักความเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่อย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของราหิมา บาลดวีน (ทอมสัน และคณะ. 2546 : 75) ที่ว่า ไม่ว่าสถานการณ์หรือแบบแผนชีวิตของครอบครัวจะเป็นเช่นไรก็ตาม ในฐานะพ่อแม่ เราคือครูคนแรกของเด็ก ๆ ความสำคัญของสิ่งนี้ที่พวกเขาเรียนรู้ที่บ้านและสิ่งที่จะได้เรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์ที่พวกเขามีกับเรานั้นไม่อาจถูกประเมินค่าให้ต่ำเกินไปได้ และด้วยการทำความเข้าใจว่า

เด็กมีพัฒนาการอย่างไร จะมีบางสิ่งบางอย่างที่เราช่วยให้การเจริญเติบโตนั้นเป็นไปอย่างสมดุลและดีงาม ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางจิต ทางอารมณ์ หรือทางจิตวิญญาณก็ตาม

1.3. ความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ความคาดหวังของพ่อแม่ นั้นเป็นลักษณะที่พ่อแม่ปรารถนาที่จะเห็นลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง ลูกเป็นคนดี มีความสุข ในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้ ในการอยู่ร่วมกับสังคม ทั้งนี้พ่อแม่มิได้คำนึงถึงผลลัพธ์ในอันที่ลูกจะต้องเป็นคน เก่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรวิรัช นาคทรรพ (2543 : 135) ซึ่งได้สรุปไว้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมนั้นเพื่อให้เด็กเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ด้วยตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้และพัฒนาตนเองในเชิงวิชาการหรือในเชิงอารมณ์ สังคมก็ตาม นอกจากนี้งานวิจัยของวรวิศา วงษ์ ขำ (2544 : 101) ที่ได้ศึกษาถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวได้สรุปถึงความคาดหวังของพ่อแม่ คือ ผู้เรียนมีความสุข ใฝ่รู้ ค้นพบตัวเอง และนำความรู้ความสามารถตลอดจนศักยภาพที่มีออกมาใช้ได้ อีกทั้งยังสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้นพ่อแม่ส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 5) หมวด 1 มาตรา 6 ที่กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

2.1 รูปแบบในการจัดการศึกษา มีลักษณะการดำเนินการจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดียว โดยพ่อแม่เป็นผู้สอนเองทั้งหมดและจัดการให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบการศึกษาอื่นๆด้วย เช่น เรียนกับครู พิเศษ ผู้เชี่ยวชาญ หรือ สถาบันเฉพาะ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากรายงานการศึกษาวิจัยรูปแบบและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย (ยุทธชัย เฉลิสมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิสมชัย, 2543 : 9) ที่ได้แบ่ง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การจัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับ โรงเรียน การดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดียว การดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบข่าย ประสานงาน และการดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว ซึ่งรูปแบบการจัดการ ศึกษาในลักษณะของการมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียนนั้นจะพบในการจัดการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ขึ้นไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 21) ในส่วนของการดำเนินการโดยกลุ่ม ครอบครัวแบบข่ายประสานงานนั้นปัจจุบันอยู่ในรูปของสถาบันบ้านเรียนไทย ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนเครือข่าย การจัดการการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ได้มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ เช่น โครงการสุขชีวิต ซึ่งรับสมัครเด็ก ในกลุ่มประถมต้น ประถมปลาย และมัธยมต้น (โครงการสุขชีวิต ฉบับที่ 27, 2546 : 10) จากที่กล่าวมาเห็นได้ ว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปีนั้นยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งจาก การศึกษาในครั้งนี้ พบว่า รูปแบบในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี มี 2 ลักษณะ คือ การจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยพ่อหรือแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนทั้งหมด และการจัด การศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียวโดยพ่อหรือแม่เป็นผู้มีบทบาทในการสอนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบัน เฉพาะ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปีนั้นพ่อแม่ต้องช่วยเหลือ ตัวเอง ขาดการช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากนโยบายและแผนพัฒนาเด็ก ประมุขวัย (0 – 5 ปี) พ.ศ. 2546 – 2550 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 1) ได้กล่าวถึง

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญและจำเป็นที่สุด เพราะถือว่าเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของพัฒนาการสูงสุด เป็นจังหวะทองของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโต

2.2 หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี พ่อแม่ส่วนใหญ่มีหลักการและแนวคิดในการให้ความรักความอบอุ่นใกล้ชิดแก่เด็กและสามารถปฏิบัติตามแนวคิดได้อย่างเต็มที่เนื่องจากเป็นให้การดูแลลูกในอัตราส่วน 1 : 1 ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเนื่องจากครูหรือผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ต้องดูแลเด็กเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น The National Association for the Education Of Young Children (Essa. 1996 : 28) ได้กำหนดอัตราส่วนระหว่างเด็กกับครูที่เหมาะสม คือเด็กอายุ 3 ปี อัตราส่วน 3 : 1 , เด็กอายุ 4 – 5 ปี อัตราส่วน 10 : 1 และเด็กอายุ 6 ปีขึ้นไป อัตราส่วน 15-18 : 1 ดังนั้นในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในเด็กปฐมวัยพ่อแม่จึงสามารถให้ความรัก ความอบอุ่นใกล้ชิดแก่ลูกอย่างเต็มที่เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอิริคสัน (Brewer. 1995 : 17 – 18) ที่ว่า บุคลิกภาพของเด็กเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อเด็กในวัยนี้ก็คือพ่อแม่ตนเอง (Elliott & others. 2000 : 73 ; อ้างอิงจาก Erikson. Erikson : Childhood and Society) นอกจากนี้แล้วเด็กเรียนรู้จากการเล่นและการได้ลงมือกระทำโดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของไวโกดสกี (Leong & Bobrova. 2546 : Online) ที่ว่า พัฒนาการของเด็กเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กและสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก โดยการช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะต่างๆและกระบวนการคิดจากการเล่นเพื่อเป็นพื้นฐานต่อไปในอนาคต อีกทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสมองของเด็กในช่วงปฐมวัยที่กำลังเจริญเติบโตควรปล่อยให้เด็กมีอิสระและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กดูธรรมชาติและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 11) หมวด 4 มาตรา 22 ที่ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หากพิจารณาตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ. 2540 : 3 - 5) ที่ให้ความสำคัญในด้านพัฒนาการ การเล่น การเรียนรู้ และวัฒนธรรม สังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในการศึกษาคั้งนี้

2.3 หลักสูตรและการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

พ่อแม่ส่วนใหญ่ยังไม่มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตายตัว แต่ให้ความสำคัญกับการที่เด็กได้เล่น ได้เรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติจากชีวิตประจำวัน ให้อิสระในการเป็นผู้ริเริ่มตามความสนใจ จัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และส่งเสริมทักษะการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5-12) ที่ได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง รูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กในอนาคตเป็นคนดี มีคุณธรรม สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลก และ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งในหมวด 4 มาตรา 24 ยังมีสาระสำคัญในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จากหลักการดังกล่าวจึงทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยปัจจุบัน มีหลักสูตรและแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก

ปฐมวัยที่มีความหลากหลาย และยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 หลักสูตรแบบโฮสโคป หลักสูตรแบบโยแมงมูม หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่ได้มีการคิดค้นขึ้นมานั้นล้วนเน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ อีกทั้งการที่เด็กได้มีเวลาและโอกาส ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่มากยิ่งขึ้น พ่อแม่มีเวลาอยู่กับลูกเต็มที่ ความผูกพันอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกย่อมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เด็กจะรับส่งและถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่สัมผัสไปสู่การคิดและการเรียนรู้ เพียเจต์ (Piaget) ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กจากการสัมผัสมาก เห็นได้จากขั้นของพัฒนาการในขั้นประสาทสัมผัส (Sensorimotor stage) อยู่ในช่วง 2 ขวบแรก เป็นช่วงของการพัฒนาการทางพุทธิปัญญา การเรียนรู้ในช่วงนี้ เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเรียนรู้แบบนามธรรมมากขึ้นเมื่ออายุ 7 ปีแล้ว (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 23) จากงานวิจัยต่างๆ พบว่าการที่เด็กได้รับการสัมผัสที่ให้ความรักความอบอุ่น สัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่และลูกจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวกับความเครียดในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (ตันสนีย์ จัทรคุปต์. 2542 : 110-111) อีกทั้งพ่อแม่มีโอกาสนี้ “เลือก” และ “ปรับ” แนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของลูกได้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้แล้วการเรียนรู้ยังสามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่องตลอดเวลาโดยไม่มี “เปิดเทอม” หรือ “ปิดเทอม” ที่ชัดเจนการเรียนรู้อย่างสนุกสนานต่อเนื่องจะค่อยๆ ปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอ และในชีวิตจริงการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริง เกิดขึ้นได้ง่ายในบรรยากาศของครอบครัว ที่สามารถจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทั้งในบ้าน นอกบ้านได้มากมาย (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 17 – 18 ; อ้างอิงจาก Hamilton , E. & Hamilton, D. 1997. *Should I Home School Illinois* : Inter Varsity Press.) ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านส่วนใหญ่ที่ปรารถนาที่จะเห็นลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง ลูกเป็นคนดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ในการเรียนรู้ ในการอยู่ร่วมกับสังคมต่อไปในอนาคต

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้

2.4.1 กิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมการเรียนรู้ที่พ่อแม่ส่วนใหญ่จัดให้แก่ลูก คือ

การเล่น พ่อแม่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและให้อิสระแก่เด็กในการเล่น โดยที่เด็กสามารถเลือกเล่นของเล่นหรือของที่อยู่รอบๆ ตัวตามความสนใจ เช่น สัตว์ที่เป็นของจริงรอบๆ ตัวเด็ก เช่น ของใช้ภายในบ้าน ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ เช่น บล็อก จิ๊กซอว์ อุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น กระดาษ สีชนิดต่างๆ เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียนรู้จากการสัมผัส จับต้อง และได้ลงมือกระทำ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (กรมวิชาการ. 2540 : 25-43) จากคำกล่าวของ บรูเนอร์ (Bruner) (Whitebread. 1996 : 10) การเล่นเป็นประสบการณ์ที่สำคัญของเด็กในการเรียนรู้และทำให้ความสามารถทางสติปัญญาของเด็กพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้กล่าวว่า การเล่นทำให้เด็กได้แก้ปัญหา ได้ทดลอง ส่วนไอแซคส์ (Isaacs) เห็นว่าการเล่นเป็นส่วนที่จำเป็นในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเพราะเด็กจะเกิดการพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์จากการเล่น (Sayeed and Guerin. 2000 : 11) เด็กเป็นวัยที่ชอบรื้อค้นเพราะเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และกระหายความรู้อยู่ตลอดเวลา การรื้อค้นของเด็กไม่เหมือนกับการรื้อค้นของผู้ใหญ่ กล่าวคือ เด็กรื้อค้นเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นการเรียนรู้ของตนทั้งที่ยังไม่มีเป้าหมาย เช่น เด็กรื้อตุ๊กตาเพราะอยากรู่ว่าตุ๊กตาประกอบด้วยอะไร เด็กใช้ความรู้ที่ค้นพบจากการรื้อค้นมาสร้างความรู้ใหม่ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับใหม่กับความรู้เก่าที่มีอยู่เพื่อปฏิเสธ ยืนยัน ขยายความ หรือกระจายความคิดที่มีอยู่ขยายเป็นการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ.

2545 : 24-25) เพียเจต์ (Piaget) และ ไวโกตสกี (Vygotsky) เชื่อว่า การเล่นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ว่าเป็นธรรมชาติของเด็กในการทำความเข้าใจความเป็นไปต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเด็ก (Gonzalez-Mena and Eyer. 2001 : 128)

กิจกรรมการอ่าน ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา(ตาราง 26) แสดงให้เห็นว่า หนังสือเป็นสื่อที่พ่อแม่ส่วนใหญ่จัดเตรียมไว้ แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้ความสำคัญกับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยหนังสือ การอ่านหนังสือให้ลูกฟังก่อนนอนทุกคืน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 12) หมวด 4 มาตรา 24 วรรค 3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากรายงานการพัฒนาและการเรียนรู้ เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 47) ได้รายงานว่าพ่อแม่สามารถกระตุ้นการเติบโตทางสติปัญญาของลูกด้วยการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง นอกจากนี้โฮลดาเวย์ (Raines & Canady. 1990 : 224 ; citing Holdaway. n.d) ยังพบว่า เด็กที่มาจากบ้านที่แวดล้อมด้วยหนังสือ มีประสบการณ์ในการที่พ่อแม่อ่านหนังสือให้ฟัง จะสามารถอ่านออกก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเด็กสามารถอ่านออกทั้งที่ไม่มีการสอนจากพ่อแม่

การเดินทางทัศนศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ วัด สวนสาธารณะหรืออื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเพียเจต์ (Wadsworth. 1996 : 13 – 20 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1952 . *The Origins of Intelligence in Children*) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเกิดขึ้น จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เด็กในวัยนี้อยู่ในช่วงของการพัฒนากระบวนการทางสติปัญญา ดังนั้นการให้โอกาสเด็กได้มีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมากเท่าไร เด็กก็จะได้เรียนรู้มากเท่านั้น และ ก็จะเป็นผลให้เด็กเกิดประสบการณ์และทักษะที่เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6-12) หมวด 1 มาตรา 9 วรรค 5 ให้มีการดำเนินการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 24 วรรค 6 ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและการเรียนรู้อื่นๆ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

การดูการ์ตูนภาษาอังกฤษจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ่อแม่ส่วนใหญ่จะให้เด็กดูการ์ตูนภาษาอังกฤษ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีดีโอ วีซีดี ดีวีดี เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2542 : 149) ที่ได้รายงานว่า ความสามารถในการเรียนภาษาที่สองนอกเหนือจากภาษาแม่จะเจริญสูงสุดในช่วงแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี แต่จากการศึกษาการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 10-11) พบว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็กนั้น เป็นการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างธรรมชาติ โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับและซึมซับข้อมูลทางภาษาจาก

สภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการใช้ภาษาร่วมกับผู้อื่นที่อยู่แวดล้อมใกล้ชิด ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาโดยเฉพาะภาษาที่สองในเด็กปฐมวัย (Gonzalez-Mena and Eyer. 2001 : 146-147) ควรจะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วม ได้มีปฏิสัมพันธ์ เด็กเรียนรู้ภาษาจากการใช้ในชีวิตประจำวัน จากการใช้ภาษา มีใช้จากการฟังเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้โซโต (Jackman. 1997 : 57 ; citing Soto. 1991) ได้กล่าวว่า เด็กเป็นวัยของการค้นคว้า สำรวจ และสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาที่สอง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ลองผิดลองถูก เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็ก การวางแผนและสร้างประสบการณ์ให้เด็กได้ปฏิบัติ เช่น การเล่นเกมบทบาทสมมติ นิทาน ละครหุ่น ทัศนศึกษา การทำอาหาร และกิจกรรมอื่นๆ

2.4.2 กิจกรรมกลุ่ม ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ลักษณะกิจกรรมกลุ่มที่พ่อแม่จัดให้กับลูกส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการเรียนกิจกรรมเสริมกับผู้เชี่ยวชาญ เช่น ศิลปะ คณิตศาสตร์ ดนตรี ว่ายน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้อาจเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับสถาบันบ้านเรียนไทย ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมเดี่ยว เด็กใช้เวลาอยู่กับพ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งจากงานวิจัยของอมรวิทย์ นาคทรัพย์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 102) พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในสหรัฐอเมริกาในร้อยละ 98 มีกิจกรรมทางสังคม 2 ครั้งต่อสัปดาห์ขึ้นไป เช่น ไปทัศนศึกษาร่วมกับเด็กอื่นๆ และงานวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาโดยครอบครัว ของรัชนิวรรณ พงศ์พิสิฐสันต์ (2545 : 103) พบว่า พ่อแม่ควรพาลูกไปพบกลุ่มบ้านเรียนหรือครอบครัวอื่นๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของการอยู่ร่วมกันในสังคม เกิดมนุษยสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พ่อแม่ส่วนใหญ่ถึงแม้ว่าจะมีการจัดกิจกรรมการเดินทางทัศนศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่ก็จะเป็นในลักษณะของครอบครัวเดี่ยวมากกว่าการรวมกลุ่ม ทั้งนี้ตามทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน (Elliott & others. 2000 : 73 ; อ้างอิงจาก Erikson. Erikson : Childhood and Society) ที่กล่าวว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงอายุ 4 – 5 ปี และ แจ็คแมน (Jackman. 1997 : 7) ได้กล่าวถึงเด็กในช่วงอายุ 5 ปี ว่ามีพัฒนาการทางสังคมสูงขึ้น เด็กจะเริ่มมีเพื่อนสนิท และสนุกกับการเล่นเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนา ชัชพงศ์ (2542 : 88) ที่ได้กล่าวว่าเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่ำ แต่หลังจาก 3 ปี ไปแล้วเด็กจะมีการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด ช่วงอายุ 3 – 6 ปี จึงเป็นช่วงที่สำคัญมากในการเรียนรู้ทางสังคมของเด็ก

2.5 สภาพแวดล้อม ในการจัดสภาพแวดล้อมของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี มี 2 ลักษณะ คือ

1. มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับพัฒนาการ กล่าวคือ พ่อแม่มีการจัดเตรียมสถานที่ทั้งภายในและภายนอกบ้านให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการ มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย มีมุมหนังสือ มุมติดแสดงผลงาน มีการปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

2. ไม่มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นพิเศษ แต่ปล่อยเป็นธรรมชาติตามวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว สื่อ วัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่เป็นของที่มีและใช้ภายในบ้าน เช่น จาน ชาม ช้อน โทรศัพท์ ของใช้ต่างๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ลักษณะของตัวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว มีบริเวณ และลักษณะบ้านเป็นตึกแถว หรือทาวน์เฮ้าส์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย เจริญชัย และอุทัยวรรณ เจริญชัย (2543 : 284-285) พบว่า โดยส่วนใหญ่ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้กับลูกที่อยู่ในเมือง มีตัวบ้านที่เป็นสัดส่วน ในกรณีของครอบครัวในเมือง

ที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นตึกแถว หรือบ้านเล็กๆที่ไม่มีบริเวณพื้นที่ อาจแก้ไขข้อจำกัดด้วยการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ในบ้านตามสมควร ให้มีมุมหนังสือ มุมนั่งศึกษาค้นคว้า ซึ่งในการจัดสภาพแวดล้อมของพ่อแม่เน้นให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย และเต็มไปด้วยความรักของพ่อแม่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคูนินและเชอร์แมน (Essa. 1996 : 186 ; citing Kounin, J.S & Sherman, L.W. 1979. *School environments as behavior setting. Theory Into Practice*. P.145-154) ที่กล่าวว่า เด็กแสดงพฤติกรรมตามสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก ดังนั้นในการจัดสภาพแวดล้อมให้ตรงกับความต้องการ ตอบสนองต่อพัฒนาการ และมีความเหมาะสม จึงเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการ ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย นอกจากนี้เอสซา (Essa. 1996 : 439-440) ได้กล่าวว่า การที่เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีการพูดคุยด้วยเหตุผล ก็จะมีส่วนทำให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์และภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนรายงานการวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของอมรวิรัช นาคทรพ (2543 : 129) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการสำรวจและเรียนรู้สิ่งต่างๆ หาเครื่องเล่นที่เหมาะสมแก่วัย เป็นการส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก จากคู่มือการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (อมรวิรัช นาคทรพ. 2543 : 83-84 ; อ้างอิงจาก Bell. *The Ultimate Guide to Homeschooling*. P. 53-61) ได้พูดถึงเคล็ดลับความสำเร็จของโรงเรียนบ้านว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่อบอุ่นแน่นแฟ้นระหว่างพ่อ แม่ ลูก การพูดคุยกันโดยตรงทุกเรื่อง สิ่งแวดล้อมในบ้านมีลักษณะกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การสะสมหนังสือประเภทต่างๆที่หลากหลาย การมีมุมอ่านหนังสือที่สบายๆสำหรับทุกคนในบ้าน สามารถช่วยพ่อแม่ในการจัดโรงเรียนบ้านที่ดีและมีคุณค่าสำหรับลูกได้

2.6 สื่อ อุปกรณ์ ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านพ่อแม่ให้ความสำคัญในการจัดเตรียมหนังสือ สื่อที่เป็นของจริง และของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิสา วงษ์ข้า (2544 : 102) พบว่า ครอบครัวใช้หนังสือ สื่อที่เป็นของจริง มาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน รัชนิวรรณ พงศ์พิสิฐสันต์ (2545 : 99) พบว่า พ่อแม่สามารถนำสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมาใช้ เช่น หนังสือ ของเล่นต่างๆ และวีลลิงค์ (Willink. 2002 : online) พบว่า พ่อแม่มีการใช้สื่อที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 24 ในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พ่อแม่ส่วนใหญ่มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น กระดาษ สีชนิดต่างๆไว้ โดยมี 2 ครอบครัวที่จัดเวลาให้เด็กได้เรียนกิจกรรมศิลปะเสริมกับอาจารย์พิเศษ ทั้งนี้จากแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ได้กล่าวถึงเด็กในขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (preoperational satage) ถึงการใช้สัญลักษณ์ผ่านการเล่น ศิลปะ และภาษา เพื่อที่จะถ่ายทอด สร้าง และปรับปรุงความคิดในเรื่องต่างๆ เช่น เวลา สถานที่ ตัวเลข เป็นต้น (Schirmacher. 1988 : 34 -35) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี นั้นจึงควรเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ ได้ค้นคว้าทดลอง ได้ลงมือทำ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยทั้งนี้จากการที่พ่อแม่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน ให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 – 6 ปี มีแนวคิดและวางหลักสูตรในการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเล่นและการอ่าน ดังนั้นสื่อ อุปกรณ์ ที่พ่อแม่จัดเตรียมจึงเป็นการตอบสนองต่อหลักการดังกล่าว

2.7 การประเมินผล ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านพ่อแม่มีการประเมินผลลูกด้วยการประเมินจากสภาพจริง โดยการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อและแม่เพื่อดูพัฒนาการของลูกที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความ

ต้องการของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของไซเบิร์ต (Seibert, 2002) การประเมินผลนั้นก็จะเป็นในลักษณะของการดูจากภาพรวมของเด็ก และยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543 : 313) ที่ได้สรุปถึงแนวทางการประเมินผลที่มุ่งให้เห็นพัฒนาการของลูกอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับพัฒนาการเป็นรายบุคคล ประเมินจากสภาพจริงมากกว่าการใช้แบบทดสอบ การสังเกตลูกอย่างใกล้ชิดมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ เป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติ เกิดขึ้นจริง และได้ผลมากที่สุดของการประเมินพัฒนาการของลูกภายในครอบครัว ทั้งนี้หลักฐานรูปธรรมที่ใช้แสดงถึงพัฒนาการของลูกนั้น พ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดทำอย่างเป็นกระบวนการชัดเจน แต่ที่พบว่าพ่อแม่ได้ทำไว้เป็นหลักฐานบ้างจะเป็นในรูปของสมุดบันทึกจากการเดินทางทัศนศึกษา ผลงานทางศิลปะของลูก สมุดบันทึกของพ่อแม่

3. บทบาทของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน พ่อแม่ส่วนใหญ่มีบทบาทในการเป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรักและกำลังใจแก่เด็ก , จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนมีความเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของลูก ซึ่งสอดคล้องกับอมรวิรัช นาคற்றพ (2543 : 128) ที่ได้กล่าวถึง บทบาทของพ่อแม่ในการเข้าให้ถึงธรรมชาติและศักยภาพในตัวเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน นอกจากพ่อแม่จะต้องทำให้หน้าที่อบรมสั่งสอนเนื้อหาตามพัฒนาการและความสนใจของเด็กแล้ว พ่อแม่มายังจะต้องจัดสภาพที่เอื้อต่อการแสดงออกและการพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่างๆของเด็ก การให้ความรักความอบอุ่น การพูดคุยและรับฟังลูกอย่างสม่ำเสมอ การให้ลูกมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ โดยไม่ปกป้องลูกจากปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้เด็กเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ด้วยตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 24 วรรค 1 การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวรรค 3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกในช่วงอายุ 3 - 6 ปีนั้น ปัญหาและอุปสรรคของพ่อแม่ที่พบมีความหลากหลายตามความแตกต่างของภูมิหลังและปัจจัยในการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่พ่อแม่มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นปัจจัยภายในครอบครัว เช่น ในเรื่องเวลาของพ่อแม่ในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ การงานตามหน้าที่ซึ่งสนองตอบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อและแม่ นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกครอบครัว เช่น การยอมรับของสังคม การไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนไม่สามารถรวมกลุ่มการจัดการศึกษาในรูปแบบครอบครัวได้ จากรายงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (อมรวิรัช นาคற்றพ. 2543 : 175) ได้กล่าวถึงข้อเสนอเชิงนโยบายที่หน่วยงานการศึกษาของรัฐรับไปพิจารณาดำเนินการ ในเรื่องการเร่งประชุมระดมความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อวางระบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่ชัดเจน การส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การพัฒนากลไกประสานระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีคุณภาพต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษา

1. ภูมิสำเนาของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกที่มีอายุอยู่ในช่วง 3 - 6 ปี ในการศึกษาครั้งนี้มีลักษณะกระจายไปตามจังหวัดต่างๆ แต่กลับพบว่าพ่อแม่มีแนวคิดที่สอดคล้องกันในเรื่อง

การจัดการศึกษาที่ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ตลอดจนปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเฉพาะความเสื่อมความศรัทธาในระบบโรงเรียนในเรื่องของหลักสูตร และระบบการเรียนการสอนที่เป็นตัวทำลายศักยภาพของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมกันทางความคิดที่มีต่อการจัดการศึกษาและความสำคัญของเด็กในช่วงอายุ 3 - 6 ปี ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีภูมิสำเนาที่อยู่อาศัยที่หลากหลายก็ตาม

2. มีครอบครัวที่เป็นครอบครัวเดี่ยว แม่เป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเพียงคนเดียวเพียง 1 ครอบครัว โดยเป็นครอบครัวอิสระและไม่มียาได้ประจำ ดำเนินการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของวอลดอร์ฟ ซึ่งเห็นว่าวิริยภาพสูงสุดจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนามนุษย์ผู้มีอิสระทางจิต สามารถกำหนดเป้าหมายและวิถีชีวิตได้ด้วยตัวเอง (ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย, 2543 : 65) โดยพบว่าครอบครัวมีภูมิสำเนาอยู่ในชุมชนเล็ก ๆ นอกเมืองเชียงใหม่ โดยในชุมชนมีการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้ไผ่ มีการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ มีการจัดงานสัมมนาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและพบปะกับบุคคลที่หลากหลายทั้งจากในและต่างประเทศ ทั้งนี้รูปแบบในการจัดการศึกษามีความเป็นอิสระและหลากหลาย เด็กเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่มีรูปแบบและกฎเกณฑ์ตายตัว โดยกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่เด็กได้พบนอกจากคนในชุมชนแล้วก็จะจะเป็นบุคคลภายนอกที่เข้าร่วมกิจกรรมการสัมมนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ

3. ครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีเพียง 1 ครอบครัวที่ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยพบว่าพ่อแม่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และมีรูปแบบในการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรนานาชาติ มีการจ้างครูที่เป็นชาวต่างชาติมาทำการสอน ทั้งนี้มีแนวทางการศึกษาของพี่ชายที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนนานาชาติเป็นแนวทาง ซึ่งในการวางแผนการจัดการศึกษานั้นแม่จะมีการวางแผนร่วมกันกับครูที่สอน โดยยึดความสนใจของเด็กเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการอ่าน ทั้งในด้านการปลูกฝังให้ลูกรักการอ่าน ส่งเสริมทักษะการอ่าน การค้นคว้าหาข้อมูลจากหนังสือ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ยังไม่มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ตายตัว ซึ่งจะแตกต่างจากการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่พบ โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านในระดับประถมศึกษาซึ่งมีการกำหนดหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งนี้หากมองถึงแนวคิดในการจัดการศึกษาตลอดจนความคาดหวังของพ่อแม่กลับพบว่ามีความสอดคล้องกัน เช่น ความคาดหวังที่จะเห็นลูกสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ได้ด้วยตัวเอง เป็นคนดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต ✖

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่สนองความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปีที่อยู่ช่วงวัยที่ต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ ซึ่งในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่เด็กในช่วงอายุ 3 - 6 ปีนั้นมีข้อดีคือ พ่อแม่ได้มีเวลาอยู่กับลูกมาก ทำให้

เกิดความใกล้ชิดอบอุ่น นอกจากนี้แล้วพ่อแม่ยังสามารถเลือกและปรับแนวทางในการจัดการศึกษาได้ตามความถนัดและความสนใจของเด็ก อีกทั้งเด็กยังสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า รูปแบบในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ในสังคมไทยนั้นมีลักษณะการดำเนินการโดยพ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินให้เกิดการเรียนรู้การสอนทั้งที่เป็นการสอนด้วยตนเองและการเรียนเสริมจากผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบันเฉพาะ หากแต่ครอบครัวส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มที่เด็กจะสามารถเล่นหรือร่วมกิจกรรมกับเด็กในวัยเดียวกัน การเข้าไปใช้สถานที่ สื่ออุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐบาล เป็นต้น ดังนั้นหากรัฐบาลมีการช่วยเหลือในการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้พ่อแม่ได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ มีแหล่งข้อมูลข่าวสารในการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ ก็จะเป็นการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กับพ่อแม่ที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาให้แก่ลูกด้วยตนเองได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ลูก โดยรูปแบบในการจัดการศึกษานั้น อาจมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. พ่อแม่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน โดยมีการจัดเวลาให้เด็กที่เรียนแบบโรงเรียนบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเด็กในวัยเดียวกันตามความเหมาะสม
2. พ่อแม่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและมีการเรียนกิจกรรมเสริมจากผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบันเฉพาะ ในกิจกรรมที่เด็กมีความสนใจ ทั้งนี้ครอบครัวสามารถนำลูกเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม
3. มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้กระจายไปตามส่วนต่างๆ โดยในระยะแรกอาจจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ในเขตที่มีครอบครัวที่จัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนบ้านอยู่หนาแน่น ทั้งนี้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม การให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการสนับสนุนรูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านที่เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่เด็กในช่วงปฐมวัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ปกครอง
2. ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่เด็กในช่วงอายุ 3 – 6 ปี
3. ควรมีการศึกษาถึงพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และการใช้ภาษาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านกับเด็กที่เรียนในโรงเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กชกร สังขชาติ. (2527). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538). การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: อรุณสภา ลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ,กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). คู่มือ หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพฯ: อรุณสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2542). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: อรุณสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองบรรณาธิการ. (2544, เมษายน). "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว". สื่อพลัง 9 (2) : 6 – 12.
- กองบรรณาธิการ. (2544, พฤศจิกายน). "สองทศวรรษ แห่งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก การศึกษาทางเลือกกับกฎหมาย". ป่าจรยสาร 28 (2) : 27.
- การจัดการศึกษาโดยครอบครัว(Home School). (2545,มิถุนายน). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thailearn.org/alter/a101.html>.
- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- _____. (2545,กรกฎาคม). "การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ". วารสารการศึกษาปฐมวัย 6 (3) : 65.
- _____. (2545,ตุลาคม). "การสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับปฐมวัยศึกษา". วารสารการศึกษาปฐมวัย 6 (4) : 39.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยา เสถบุตร. (2537). "การวิจัยเชิงคุณภาพ," ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. หน้า 49-58. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ชนาธิป พรกุล. (2543). แดทส์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนินทร์ชัย อินทิวาภรณ์, สุวิทย์ หิรัญยกานต์ และ สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์. (2540). พจนานุกรม ศัพท์การศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.อี.บี.เค.อินเตอร์.
- โชติ เพชรชื่น. (2529). วิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงเชิงปริมาณและคุณภาพ. (เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา 521). กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ทวีพร ณ นคร. (2542). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ทองไพบัว สถาวรินทร์. (2543). การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง . วิทยานิพนธ์ นศ.ม.(ประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทอมสัน, จอห์น บี. (2546). เด็กตามธรรมชาติ 1 = Natural Childhood. วิศิษฐ์ วังวิญญู แปล. กรุงเทพฯ : สอนเงินมีมา.
- นิลวรรณ แซ่จิว. (2543). อนาคตภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: แมทส์ปอยท์.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- บุญศิริ มีสำราญ. (2544). รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่จัดการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล. วิทยานิพนธ์ นศ.ม (ประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2546). วิธีวิทยาการวิจัยแบบบูรณาการ : ประสบการณ์ตรงจากสนาม. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. จัดสำเนา.
- ปฐม นิคมานนท์. (2542). "การศึกษานอกระบบ," ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ). หน้า 83-84. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- พัฒนา ชัชพงศ์. (2541). *ทฤษฎีและปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พร พันธุ์อิสถ. (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2543). *รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาทางเลือกโดยสถานศึกษารูปแบบต่าง ๆ เอกสารประกอบการสัมมนา ณ.โรงแรมโซทวีน ทาวเวอร์. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ*.
- พรรณี ช.เจนกิจ. (2528). *จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- ภรณ์ กุรุรัตน์ และ คณะ. (2542). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3 – 5 ปี) : แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป.
- แม่ส้ม(นามแฝง). (2544). *ทำไมต้องhomeschool*. พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ: แปลน พับลิชชิ่ง.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (2543). *รายงานการวิจัย รูปแบบและพัฒนากิจการการจัดการศึกษา โดยครอบครัวในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิธรา วงษ์ขำ. (2544). *การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ คศ.ม.(หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ยุวดี ทิรัญญไพศาลสกุล. (2544). *การศึกษารายกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
- _____. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). *ศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของคนไทย*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.drrung.com>.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). *การศึกษาไทยปี ค.ศ. 2000*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.drrung.com>
- รัชนิวรรณ พงศ์พิสิฐสันต์. (2545). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาโดยครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ คศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2541). *รายงาน สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป.

- สถาบันบ้านเรียนไทย. (2546, มิถุนายน). "โครงการสุขชีวิต", บ้านเรียนไทย. 3 (27) : 10.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2540). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2533). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2542). *ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21: สหราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- _____. (2543). *เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา : รายงานการพัฒนาและการเรียนรู้ = How Are the Children : Report on Early Childhood Development and Learning*. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.
- _____. (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: พรักหวาน กราฟฟิค.
- _____. (2544). *รายงานการศึกษาเบื้องต้น การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2545). *นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0 – 5 ปี) พ.ศ. 2545 – 2549*. กรุงเทพฯ: พรักหวาน กราฟฟิค.
- _____. (2545). *รายงานการประชุมวิชาการ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: พรักหวาน กราฟฟิค.
- _____. (2545). *รายงานการประชุมวิชาการ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวาน กราฟฟิค.
- _____. *ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน*. แผ่นพับ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.

- ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย. กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2544). *การศึกษาตามอัธยาศัย แนวความคิดและประสบการณ์*. กรุงเทพมหานคร: แปลน พับลิชชิง.
- อมรวิทย์ นาคทรพ. (2543). *รายงานการวิจัย การจัดการศึกษาโดยครอบครัว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2545). *รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชน ปี 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2545, กันยายน) "โรงเรียนบ้าน," *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*. ปีที่ 19 (27) : 31-36.
- อารี พันธุ์มณี. (2544). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. เอกสารประกอบการสอนปีการศึกษา 2544.
- อุดม เขยแก้วศ์. (2544). *แนวทางการบริหารและการจัดการ : การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ไฉวาน อิลลิช. (2543). *ที่นี้ไม่มีโรงเรียน = Deschooling Society*. สันต์ สิงห์ภักดีและสันติสุข โสภณสิริ แปล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- แฮร์รี, เอฟ. วอลคอทท์. (2529). "การวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณนา," กิตติยา พรสัจจา. แปลจากภาษาอังกฤษ ใน *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. หน้า 9 – 35. กรุงเทพฯ: ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยการสอนและครูศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Brewer, J. A. (1995). *Introduction to Early Childhood Education : Preschool through Primary Grades*. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Seefeldt, C. & Barbour, N. (1986). *Early Childhood Education An Introduction*. Ohio: Charles E. Merrill.
- Coombs, P.H. (1985). *The World Crisis in Education*. New York: Oxford University press.
- David, T. (1999). *Young Children Learning*. London: Pual Chapman.
- Elliott, S.N. et al. (2000). *Educational Psychology : Effective Teaching, Effective Learning*. 2nd ed. Boston: Von Hoffmann Press.
- Essa, E. (1996). *Early Childhood Education*. 2nd ed. New York: Delmar.
- Field, P.A. & Morse, J.M. (1985). *Nursing Research*. Maryland: Aspen.

- Gonzalez-Mena ,J. & Eyer ,D.W. (2001). *Infants, Toddlers, and Caregivers* . 5th ed.
California: Mayfield.
- Goodwin, W.L. & Goodwin, L.D. (1996). *Understanding Quantitative and Qualitative Research
In Early Childhood Education*. New York: Teachers College.
- Humphrey, E.H. (1999,May). *Why parents choose to homeschool their children : A
qualitative perspective of mothers who are members of home school support groups*. (Online)
Available: UMI ProQuest Digital Dissertations Abstracts.
- Jackman. H.L. (1997). *Early Education Curriculum : A Child's Connection to the Word*. New York :
Delmar.
- Leong, Deborah J & Bodrova, Elena. (2003). *Lev Vygotsky : Playing to Learn* . (Online). Available:
<http://teacher.scholastic.com/products/ect/vygotsky.htm>.
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. 2nd ed. San
Francisco: Jessy-Bass.
- Mertens, D.M. (1998). *Research Method in Education and Phychology : Intergrating diversity with
qualitative & quanlitative Approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Office of the Nation Education. (2001). *Education of Thailand 2001/2002*. Kurusapa Ladprao Press:
Bangkok.
- Piaget, J. & Inhelder ,B. (1969). *The Psychology of The Child* . New York: Basic Book, Inc.
- Raines, S. & Canady, R.J. (1990). *The Whole Language of the Child*. New York: Teachers
College Press.
- Sayeed, Z & G, E. (2000). *Early Years Play*. London: David Fulton.
- Schirrmacher, R. (1988). *Art and Creative Development for Young Children*. New York : Delmar
Publishers.
- Seibert , E.B. (2002). *Homeschooling: A comprehensive study of practice in Delaware
and the Milford school District*. (Online)Available: UMI ProQuest Digital Dissertations Abstracts.
- Wadsworth, B.J. (1996). *Piaget's Theory of Cognitive and Affective Development*. New York:
Longman.
- What is Homeschooling*. (2002). (Online).Avaliable : <http://www.geocities.com/Athens/8259/index3.html>
- Whitebread, D. (1996). *Teaching and Learning in the early years*. London: Routledge.
- Willink, S.L. (2002). *Homeschool learning environments and developmentally appropriate practice*.
(Online). Available: UMI ProQuest Digital Dissertations Abstracts.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างรายละเอียดและบทสัมภาษณ์ครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

ครอบครัวที่ 1

ภูมิหลังของครอบครัว

- พ่อ อายุ 28 ปี การศึกษาปริญญาตรี สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ จากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
บริหารธุรกิจ
- แม่ อายุ 28 ปี การศึกษาปริญญาตรี สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ จากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
บริหารธุรกิจ
- รายได้ 20,000 - 30,000.- บาท / เดือน
- บุตร 2 คน
- คนที่ 1 อายุ 4 ปี เคยไปสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนตอนอายุ 2 ปี เป็นเวลา 1 เดือน
ปัจจุบันคุณแม่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
- คนที่ 2 อายุ 1 ขวบ 9 เดือน

ปัจจุบันคุณพ่อทำงานเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์ ส่วนคุณแม่นอกจากเป็นแม่บ้านแล้วยังคอยช่วยเหลืองานของคุณพ่อบ้าง เป็นครอบครัวรุ่นใหม่ที่มีความคิดอิสระ มีความคิดว่าคนไม่ควรจำยอมต่อสังคมรอบๆตัว และควรมีโอกาสในการเลือกเรียนสิ่งที่ตนเองชอบ ทั้งนี้ในสมัยเรียนหนังสือมีความรู้สึกว่าคุณเองไม่มีทางเลือกและไม่ได้เลือกเรียนตามความต้องการ อีกทั้งสภาพสังคมปัจจุบันก็ยังมียังมีอันตรายอยู่รอบตัว ประกอบกับช่วงน้องเฟย์อายุ 2 ขวบ เคยพาไปฝากเลี้ยงไว้ที่สถานรับเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่ง แต่กลับทำให้น้องเฟย์มีทัศนคติที่ไม่ดีกับโรงเรียน จากปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้คุณแม่ตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้กับลูก

ปัจจัยในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

1. ต้องการปลูกฝังให้ลูกรักในการเรียนมากกว่าการจำยอมเรียน
2. ความเสื่อมศรัทธาในระบบโรงเรียน

ความคาดหวัง

1. ลูกสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง
2. เป็นคนดีในสังคม
3. ชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ต้องร้องขอ

หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษา

1. เด็กมีศักยภาพไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถเรียนรู้ได้หากพ่อแม่คอยให้การสนับสนุนและส่งเสริม
2. เด็กเรียนรู้จากการเล่นและการได้ลงมือกระทำ โดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง มีพ่อแม่เป็นผู้คอยสนับสนุนให้กำลังใจ
3. เด็กและพ่อแม่เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน

หลักสูตรและการจัดการศึกษา

ไม่มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตายตัว เด็กเรียนรู้จากชีวิตประจำวัน จากความสนใจใคร่รู้ ให้ความสำคัญกับการเล่นความมีอิสระในการเป็นผู้ริเริ่มตามความสนใจ และการอ่าน โดยหลักสูตรที่จัดมีลักษณะโดยสังเขป ดังนี้

1. มีการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
2. มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3. ไม่มีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบตายตัว
4. เด็กเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติในชีวิตประจำวัน
5. ให้ความสำคัญกับการเล่น
6. ให้ความสำคัญกับการอ่านและค้นคว้าจากหนังสือ

รูปแบบการจัดการศึกษา

เป็นการจัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียว

กิจกรรมการเรียนรู้

1. การเล่น
2. การอ่าน
3. กิจกรรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษ บัลเลต์ โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. ทศนศึกษา เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
5. กิจกรรมงานบ้าน

สภาพแวดล้อม

เป็นบ้านเดี่ยว สองชั้น ภายในบ้านชั้นล่างเป็นพื้นที่โล่ง สามารถใช้พื้นที่ได้อย่างเต็มที่ ห้องครัวอยู่ด้านในสุด มีอากาศถ่ายเท สะอาด และมีการระบายอากาศได้ดีเนื่องจากไม่ได้ติดเครื่องปรับอากาศและมีหน้าต่างเพื่อให้อากาศหมุนเวียน มีแสงสว่างส่องผ่านอย่างเต็มที่ มีการจัดวางชั้นหนังสือ ที่เก็บของ ติดภาพผลงานที่เด็กทำไว้บนผนังบ้าน ตลอดจนมุมให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ โต๊ะอาหารมีการจัดเตรียมที่นั่งและอุปกรณ์ที่เหมาะสม ส่วนห้องน้ำมีบันไดเตรียมไว้เพื่ออำนวยความสะดวก

ภายนอกบ้านทางด้านหน้าและด้านข้างจะมีสนามหญ้า ศาลา และกรงกระต่าย ทางด้านหลังจะเป็นพื้นที่แข็งและมีบ่อเลี้ยงปลา ชิงช้า ตลอดจนแปลงปลูกผักสวนครัวจำพวก พริก ใบกระเพรา ใบเตย ถัดจากแปลงผักเป็นกรงไก่ ในส่วนของต้นไม้ที่ปลูกนั้นจะปลูกต้นไม้ที่ไม่มีหนาม ไม่มีมด และไม่มียาง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก

ครอบครัวให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในบ้านและนอกบ้านยึดหลักความปลอดภัย พื้นที่โล่งกว้าง การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและตรงตามความสนใจของเด็ก

สื่ออุปกรณ์

1. หนังสือ
2. สื่อที่เป็นของจริง
3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ซีดีรอม คอมพิวเตอร์
4. ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ เช่น บล็อก จิ๊กซอว์
5. กระดาษ สี
6. แหล่งเรียนรู้

การประเมินผล

1. ประเมินจากการสังเกตร่วมกันระหว่างพ่อแม่
2. ประเมินจากสภาพจริง

บทบาทของพ่อแม่

1. เป็นผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ความรัก และกำลังใจแก่เด็ก
2. จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อมตามความสนใจและตามความต้องการแก่เด็ก

ปัญหา อุปสรรค

1. ลูกไม่มีเพื่อนเล่น
2. ไม่มีเวลาในการแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ๆ
3. แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

พ่อแม่ควรจะสนใจและมองเห็นถึงศักยภาพของเด็กว่ามีความอยาก ดังนั้นควรจะฉวยโอกาสนั้น เพื่อให้เด็กรักการเรียนรู้

สัมภาษณ์วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2546

ผู้วิจัย "กิจวัตรตอนเช้าเป็นอย่างไรคะ"

แม่ "ตอนเช้าเพี้ยตื่นมาก็จะให้อาหารสัตว์เลี้ยงในบ้านค่ะ ทานเช้า ถ้าเป็นวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ประมาณ เก้าโมงเช้าก็จะไปเรียนภาษาอังกฤษกับราเชล กลับมาก็เล่นหรืออาจจะทำอะไรก็จะแล้วแต่เค้า"

ผู้วิจัย "แล้วกลางวันล่ะคะ"

แม่ "ก็อิสระค่ะ นอกจากเค้าจะวิ่งมาบอกว่าอยากเก็บใบไม้ อยากระบายสี เค้าก็จะคิดกิจกรรมขึ้นมาเอง บางทีเค้าก็เดินกับน้องไปนั่งเล่นดินเหนียวกันหลังบ้าน ก็อยู่หลังบ้าน บางทีบอย(พ่อ)เดินไปเห็นเค้าก็นั่งเล่นด้วย"

ผู้วิจัย "แล้วเพี้ยเค้าทำอะไรเราต้องเตือนไหมคะ อย่าง เช่นให้อาหารแมว"

แม่ "บางทีเค้าเห็นเค้าก็ให้อาหาร บางทีเค้าเดินมาให้แมวเค้าก็จะบอกว่าแม่เพี้ยเติมน้ำนะ น้ำมันหมด บางทีตื่นมาเค้านั่งดูทีวี เรายังบอกว่าย่าอาหารแมวหมดแล้วนะ เค้าก็จะวิ่งมาเติม"

ผู้วิจัย "อย่างเวลาแม่ซึ่งพาเค้าไปเที่ยวที่วังมัจฉาจะทำให้เป็นประสบการณ์หรือพาไปเฉยๆ"

แม่ "เอาตอนไปเที่ยวเกาะกูดเนี่ยก็จะไปหาซื้อหนังสือหอย ปลา หรือแมลง คือเราก็จะรู้ในกระว่าสถานที่ที่เราจะไปมันจะมีอะไรที่ซัพพอร์ทให้เราได้เห็นอะไรที่แปลกใหม่ได้มากกว่าในบ้านหรือในเมือง เรายังเตรียมหนังสือ หรือไม้ที่ผูกเกร็งกับเค้า เช่น เพี้ยเดียวเราจะต้องเตรียมแว่นว่ายน้ำไปนะเพราะเดียวเราจะไปดำน้ำดูปลาเหมือนในทีวีไง ที่เค้าดำน้ำลงไปแล้วเห็นปลาเยอะแยะ เค้าก็จะเหมือนมีการเตรียมตัวเค้าเองด้วย และเราก็จะแบบพาไปถึงบึงเนี่ย เพี้ย เพี้ยเดียวเราไปเดินหาแมลง ไปเปิดได้ก้อนหินกัน คือพอไปถึงจริงเราก็ชวนเค้า แล้วเราก็ไม่ต้องทำงานบ้าน เรายังมีเวลาพาเค้าเดินไปดูริมชายหาด แล้วมันก็ติดตรงที่ที่เราไปริมเกาะกูดมันไม่มีอะไรเลยนอกจากธรรมชาติจริงๆ อย่างที่เค้ามีเฝ้าเลี้ยง เค้าก็ถามว่านั่นอะไร เรายังถามว่าไค้กลิ่นไหม เพี้ยลองดมดู เรายังถามว่ากลิ่นไหม เค้าบอกว่ากลิ่นเหมือนที่บ้านเพี้ยเลย นอกจากนี้เค้าก็จะเห็นพวกเม่นทะเล เปลือกหอย ปลาดาวขึ้นมาเกยหาดนะคะ มันตาย"

ผู้วิจัย "ก็ได้หลายเรื่องเลยนะคะไปเที่ยวครั้งนึง"

แม่ "ค่ะ คือถ้าเค้าอยากเที่ยวแบบนี้อีกซึ่งก็จะบอกเค้าว่าต้องเตรียมตัวอะไรเพื่อที่จะสนุกมากกว่านี้"

ผู้วิจัย "แล้วกลับมาเค้าเล่าให้ฟังถึงสิ่งที่เค้าประทับใจมั๊ยคะ"

แม่ "ก็ไม่ค่อยเท่าไรนะคะ เพราะตอนที่ไปนี่ทะเลก็ค่อนข้างป่วนหน่อยๆ แต่เค้าก็จะถามมามาทำไมทรายมันเป็นก้อนกลมๆ ไครมานั่งทำ"

ผู้วิจัย "แม่ซึ่งสอนให้เค้าช่วยเหลือตัวเองยังงัยบ้าง"

แม่ "ทุกเรื่องนะคะ เพราะซึ่งคิดว่ามันก็สบายเราด้วยและอีกอย่างเค้าก็อยากทำอะไรอยู่แล้ว เรายังสนับสนุนให้เค้าทำ อย่างเด็กๆเนี่ยเค้าพร้อมที่จะทำอะไรเองอยู่แล้ว อย่างตัดข้าวเนี่ย แต่ผู้ใหญ่ห้ามเพราะว่าสกปรก แต่ซึ่งก็

จะปล่อย เชิงฝึกให้เค้าตักเองตักแต่ 5-6 เดือน พอมา 10 เดือน 11 เดือนนี้ตักแทบไม่มีหกแล้ว ซึ่งพอเรื่องกินข้าวเค้าโอเค ก็มาฝึกเรื่องแก้วน้า

ผู้วิจัย “แสดงว่าคุณเชิงก็ค่อนข้างจะให้เค้าลงมือทำด้วยตัวเอง”

แม่ “ใช่ คือแบบเปิดโอกาสให้ลองเลย ทำเลย อย่างกับข้าวก็ยังคงคิดว่าให้ลองทำต้มยำ เพราะเหมือนก็กลัวๆ เหมือนกันเรื่องหั่นผัก แต่ก็ลองดูก็หาอะไรที่หั่นง่าย ๆ ก่อน เพราะเค้ายังแบบใช้ทุบมะละ เชิงก็สอนให้เค้ามองว่ามัดมันมีสองด้าน ด้านหนึ่งมันไม่คมมันจะหั่นไม่ได้ อีกด้านหนึ่งเห็นมัยว่ามันจะมีรอยๆ สีเทาอ่อน ก็ให้เค้าหัดสังเกตเองไม่ใช่ว่า จะหั่นที่เราก็ต้องมานั่งบอก พอเค้าลองหั่นเค้าใช้มีดด้านหนึ่งไม่ออกเค้าก็จะมองดูแล้วก็เปลี่ยนด้าน เค้าก็เคยโดนมีดบาด เค้าก็เจ็บ เราก็บอกต้องระวัง เค้าก็วิ่งไปล้างมือ แต่ก็ยังมาตามเพี้ยทำอีกได้มัย”

ผู้วิจัย “ตอนแม่เชิงสอนให้รู้จักสีที่สอนยังงัยคะ สอนให้รู้จักแม่สีก่อนหรือเปล่าคะ”

แม่ “ไม่ค่ะ คือเชิงคิดว่าถ้าเราเรียนรู้อะไรไม่กว้างเนี่ยก็จะเสียเปรียบคนอื่น ถ้ารู้อะไรก็รู้ให้มันกว้างๆ ไปเลย คืออย่างตอนนี้คุณพ่อก็จะสอนสีแดงผสมเหลืองแล้วได้สีอะไร เค้าก็จะสนุกเอง พอเล่นสีเค้าก็จะลองผสมเล่นดู

ผู้วิจัย “แล้วอย่างตัวพยัญชนะล่ะคะคุณเชิงสอนยังงัย”

แม่ “ตอนนี้ก็เพิ่งเริ่ม คือเค้าเคยไปเห็นเด็กโตอ่านนิทานได้ เค้าก็บอกว่าอยากอ่านได้ เราก็บอกว่าถ้าเพี้ยอยากอ่านได้เพี้ยก็ต้องรู้จักพยัญชนะ อย่างอ่านนิทานเนี่ยหน้าปกมาเลยถ้าเค้าเห็นตัวที่รู้จัก เค้าก็จะบอก เช่น ก.ไก่ เค้าก็บอกนี่ ไข่ ก.ไก่ ก็จะมีหนังสือคัดลายมือก็จะบอกเพี้ยไหนเพี้ยลองเปิดหา ก.ไก่ เค้าก็เปิดหา ก.ไก่”

ผู้วิจัย “คุณเชิงไม่ได้สอนให้ท่องแบบ ก.ไก่ ข.ไข่”

แม่ “เค้าก็มีท่องแบบ คนสอนเค้ามา แต่แนวทางของเราก็คือ จะใช้หนังสือนิทาน เค้าอยากรู้ตัวไหน ก็แบบเอเพี้ยเขียนตัวไหนได้บ้างอย่างชื่อเค้าก็มี ฟ.ฟัน เราก็จะบอกเพี้ยเห็นมัยฟ.ฟัน ถ้าเป็นพ.พานะมันก็จะไม่มีทาง ถ้าเดิมทางก็เป็นฟ.ฟัน คือไม่ได้สอนแบบจะต้องมานั่งเรียงตัว ก.ไก่ ข.ไข่ ส่วนใหญ่เค้าก็ท่องตามเพื่อนมากกว่า”

ผู้วิจัย “วิธีทำโทษที่แม่เชิงใช้กับเพี้ยนี้เป็นยังงัยคะ”

แม่ “คุณพ่อค่ะ คือ ถ้าเป็นเชิงพูดก็จะ เพี้ยไม่เอา คือพูดอย่างเนี่ยะ แต่ธรรมดาถ้าออกไปข้างนอก เชิงบอกเพี้ยไม่เอา แล้วเค้าไม่ฟัง เชิงก็จะนับ เพี้ย 1 เพี้ย 2 พอเค้าได้ยินปั๊บก่อนจะ 3 เนี่ยเค้าก็จะวิ่งกลับมา คือถ้านับถึง 3 เนี่ยก็จะโดนทำโทษ ให้นั่งในห้องบ้าง คือนั่งอยู่เฉยๆ นะคะ ไม่ให้เล่นไม่ให้อะไร เราก็จะแบบสนุกจ้ะเลย”

ผู้วิจัย “ตอนนี้เพี้ยเค้าขบถายเป็นเวลาไหมคะ”

แม่ “คือเพี้ยเค้าจะค่อนข้างธาตุอ่อนค่ะ กินนมเปรี้ยวไม่ได้เลย ก็จะเหมือนท้องเสียแต่เป็นแค่วันเดียวก็หาย อย่างอื่นก็ไม่มีอะไร แข็งแรงไม่ค่อยต้องไปหาหมอ”

ผู้วิจัย “เวลาเค้าห้องน้ำนี้เพี้ยนั่งชักโครกหรือเปล่าคะ”

แม่ “ค่ะ เวลาปวดอึก็จะไปเข้าห้องน้ำเอง แต่ย้งต้องล้างกันให้อยู่ยังล้างเองไม่เป็น”

ผู้วิจัย “ตอนนี้ยังนอนด้วยกันนอนอยู่หรือเปล่าคะ”

แม่ “นอนด้วยกันเตียงเดียวกันหมดเลยคะ”

ผู้วิจัย “ตอนตื่นนี้เค้าตื่นเองมัยคะ”

แม่ “ตื่นเองคะ”

ผู้วิจัย “แล้วตื่นนอนมางอแงมัยคะ”

แม่ “ไม่ละ ถ้าเค้าตื่นนอนมากก็เดินมาเปิดประตู”

ผู้วิจัย “ถ้าตื่นมาไม่เจอแม่ก็ไม่ร้องหรือคะ”

แม่ “ไม่ร้อง คงเป็นเพราะไม่เคยทั้งเค้ามั้งคะ คือถ้าไม่เจอแม่ก็ต้องเจอพ่อ”

ผู้วิจัย “แล้วเวลาแต่งตัวล่ะคะน้องเฟย์เค้าแต่งเองหรือว่ายังงัย”

แม่ “ก็แต่งเอง แต่ก็มีบางครั้งมาอ่อนให้ช่วย”

ผู้วิจัย “แปรงฟันล่ะคะ ทำเองหรือเปล่า”

แม่ “ทำเองคะ แต่ก็มีบางครั้งที่บอยเค้าช่วย คือเฟย์เค้าชอบกินเงาะ แล้วเค้าก็จะมิซีประจำแบบซีเก็บอาหารที่อาหารมันชอบไปติด แล้วเค้าไปอ่านหนังสือแมงกีนฟัน เค้าก็เลยกลัว”

ผู้วิจัย “แล้วเวลาน้องเฟย์เค้าโกรธ เค้าแสดงอย่างไรคะ”

แม่ “โกรธ ก็เดินตุบๆๆ ก่อนหน้านี้เค้าจะไปยืนนอนอยู่คนเดียว แล้วก็พูดๆ จนหลังๆ เค้าไปทำที่สวน คนเค้าก็จะเฟย์เป็นอะไรทำไมไปยืนพูดอยู่คนเดียว เซ็งก็เลยบอกเค้าว่าเฟย์รู้มัย เค้าหาว่าเฟย์เป็นคนบ้า เค้าก็ถามว่าคนบ้าคืออะไร เรายกบอกว่าคนบ้าคือคนที่ยืนพูดคนเดียว เค้าก็เจิบ ก็ไม่ค่อยมีหลัง หลังมานี้”

ผู้วิจัย “แล้วเวลาเสียใจล่ะคะ”

แม่ “ร้องไห้ แล้วมากอด เค้าจะยืนมองเราก่อนที่เราให้เค้าวิ่งมาหาหรือเปล่า เพราะจะมีบางทีที่เค้าผิด เรายกจะบอกแม่ไม้อ่ะ ชักพักหนึ่งเรายกจะสงสาร คือเรารู้ว่าเค้าสำนึกผิดแล้ว เรายกจะมามามา”

ผู้วิจัย “แล้วมีกลัวอะไรไหมคะ”

แม่ “กลัว คงกลัวผีอะไรอย่างนี้มั้งคะ เค้าชอบแกล้งพูด เห็นเด็กคนอื่นบอกกลัวผี กลัวผี เค้าก็จะบอก เฟย์กลัวผี ทั้งๆที่หน้าเค้ายังยิ้มอยู่เลย”

ผู้วิจัย “เฟย์นี้เค้าชอบหรือสนใจอะไรเป็นพิเศษไหมคะ”

แม่ “นิทาน เนี่ยไปงานหรืออะไรก็ตามเค้าสามารถอยู่ได้ตั้งแต่เช้าถึงเย็นขอเพียงให้มีใครเล่านิทานให้ฟัง เค้าจะนั่งได้ตลอด”

ผู้วิจัย “ไม่เบื่อเลยหรือคะ”

แม่ “นิทานนี้ไม่มีคำว่าเบื่อ นิทานนี้คือสุดยอดของเค้าแล้ว ไปร้านหนังสือนี้ก็ต้องเข้ามูนนิทาน แล้วก็บอกขอย่านิทานเล่มนี้”

ผู้วิจัย “เฟย์นี้เค้าปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เป็นอย่างไรคะ”

แม่ “เร็ว อย่างเวลาไปเที่ยวกันหรืออะไรเค้าก็จะบอกร อย่างไปพักโรงแรมก็ไม่ค่อยดี เค้าก็จะบอกมันมืดไปนะ มันอะไรต่ออะไร เรายกจะชวนเค้าสำรวจเลยว่ามีอะไร ก็ชวนเค้ารื้อไปเลย เค้าก็โอเค สบายใจ”

ผู้วิจัย “แล้วเรื่องระเบียบวินัย การแบ่งปันล่ะคะ”

แม่ “อย่างเรื่องการแบ่งปันนี้เป็นบางครั้ง อย่างตอนกลางวันไปเล่นที่สวนเค้าก็ชอบขนของเล่นไปเล่น อย่างเอาหนูไปนั่งเล่น พวกเด็กๆ ก็จะมานั่งล้อมกันเต็มเลย แล้วทะเลาะแย่งกัน เค้าก็จะบอกแย่งกันอย่างนี้เอาไว้จะไม่ให้เล่นแล้วนะ อะไรอย่างนี้ พี่เลี้ยงของเด็กๆ เค้าก็จะแซวกันเวลาเห็นน้องเฟย์มาเค้าก็จะบอกพี่ใหญ่มาแล้ว คือเค้าก็ลงกำลังปรับตัว บางทีเค้าก็บอกว่าทำไมเค้าต้องแบ่งคนเดียว”

ผู้วิจัย “แล้วของเล่นที่เล่นส่วนใหญ่เป็นประเภทไหนคะ”

แม่ “ก็พยายามให้เค้าเล่นอะไรที่เป็นธรรมชาติ อย่างใครจะไปสวนป่า เรายกจะพยายามติดต่อไปเมื่อไหร่ยากไปด้วย ไปเก็บใบไม้ที่ฟอร์มมันสวยๆ หรืออะไร เค้าก็จะบอกเออแล้วจะเก็บมาให้”

ผู้วิจัย “ทำของเล่นเองบางหรือเปล่าคะ แบบนำวัสดุเหลือใช้มาทำนะคะ”

แม่ “ก็มีอย่างล้ง กล่องกระดาดหรืออะไรก็จะมาให้เค้าเล่น อย่างพวกห้างสรรพสินค้าก็ไม่ค่อยได้ไปแต่เฟ้ยเค้าชอบเลโก้นะ เค้าชอบต่อเลโก้ เค้าชอบต่ออะไรที่เป็นตัวต่อ พืชเซลล์ที่เป็นกระดาด ชอบ ชอบมาก”

ผู้วิจัย “แล้วสมาธิเค้าล่ะคะ”

แม่ “สมาธิดี”

ผู้วิจัย “จินตนาการล่ะคะ”

แม่ “ใช้ได้ค่ะ จากการที่เค้าวาดรูป”

ผู้วิจัย “เวลาวางส่วนใหญ่ของครอบครัว ทำอะไรคะ”

แม่ “ บางทีก็นั่งคุย นั่งเล่นอะไรไปเรื่อย หรือบางทีถ้าทำงานอะไรเสร็จแล้วก็อาจจะตัดต้นไม้ ตักกล้วย หรือไม่กี่ล้งรถ เค้าก็จะมาช่วย เล่น”

ผู้วิจัย “ลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่สนใจล่ะคะ”

แม่ “ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเด็ก กิจกรรม นิทรรศการ”

ผู้วิจัย “คุณแข็ง ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจากที่ใดคะ”

แม่ “อินเตอร์เน็ตเมืองนอกค่ะ คือแบบเว็บไซต์เมืองไทยเนี่ยข้อมูลไม่ค่อยอัปเดต หรือสถานที่ติดต่อต่างๆ เราโทรไปก็ไม่ค่อยมีคนรับ หรือมีคนรับก็จะต้องโอนไปเบอร์นั้น กดเบอร์นี้ ก็คือกลายเป็นว่าเราไม่สามารถติดต่อใครได้”

ผู้วิจัย “แล้วแรงจูงใจที่ทำให้คุณแข็งมาจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านล่ะคะ”

แม่ “คือเราก่อนข้างแน่ใจว่าการทำอย่างนี้จะทำให้ลูกเราไม่เกลียดการเรียน คือแข็งอยากให้เค้ารู้สึกว่าการรักที่จะเรียนมากกว่าที่จะจำยอมเรียน เหมือนแข็งกับแฟนเคยยอมรับว่าเรียนก็เพราะจำยอมเรียน เหมือนเราเป็นหนี้บุญคุณพ่อแม่ อยากให้เค้ารู้ว่าเค้าเรียนเนี่ยมันดีกับเค้า”

ผู้วิจัย “แล้วปัญหาที่พบล่ะคะ”

แม่ “เฟ้ยเค้าพูดว่าทำไมไม่มีเพื่อนมาเล่นกับเฟ้ยเลย ก็กำลังคิดกับแฟนว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะสังคมในกรุงเทพมหานครไม่เหมือนกับต่างจังหวัด ต่างจังหวัดนี่เพื่อนข้างบ้านนี่เค้าเล่นด้วยกันหมด คือคนกรุงเทพฯ ก่อนข้างระแวงกันเยอะไป จนบางครั้งแข็งคิดว่าระแวงกันมากเกินไปหรือเปล่า”

ผู้วิจัย “คุณแข็งคิดว่าอุปสรรคสำคัญในการจัดการศึกษาแบบนี้คืออะไร”

แม่ “แข็งคิดว่าปัจจัยต่างๆ ไม่ต้องอะไรแม้แต่เด็กในระบบ พิธิธิภัณฑ์ หรือห้องสมุดต่าง ๆ แข็งคิดว่ามันน้อยมาก ซึ่งรัฐบาลควรจะแก้ไขตรงนี้ อย่างล่าสุดคุณจะให้เด็กรักการอ่านแต่ว่าคุณไม่มีห้องสมุด เด็กจะรักได้ยังไง ห้องสมุดแบบที่เปิดทั้งวันทั้งคืนเนี่ย มีมัย คุณไม่มี แล้วหนังสือที่อยู่ในห้องสมุดเนี่ย คุณมีการอัปเดตมัย แข็งคิดว่าควรจะรณรงค์ทำห้องสมุด แล้วก็ทำให้มันดีไปเลย มีหนังสือกองเต็มเด็กจะรื้อยังไงไม่ ว่า อย่างเสาร์ อาทิตย์ พ่อแม่ที่ไม่รู้จำทำอะไรกับลูก ถ้ามีห้องสมุดนะคะพ่อแม่ลูกไปกันได้เลย”

ผู้วิจัย “แม่แข็งมีข้อเสนอแนะสำหรับคนที่จะมาสอนลูกเองไหมคะ”

แม่ “คืออยากให้เค้ามองว่าคุณอาจจะเลือกโรงเรียนให้ลูก เค้าได้มองทั้งระบบหรือยัง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือบุคลากร ผู้ปฏิบัติก็เป็นคนกินเดือน คนคิดก็ไม่ได้ลงมาทำ คนคิดคือคิดเสร็จแล้วก็โอเคโรงเรียนไปได้ดีกว่าไป ซึ่งแข็งคิดว่าเด็กนี่มีความอยาก คุณจะปล่อยให้คนอื่นมาทำลายความอยากของลูกคุณง่าย ๆ เหนือจากเด็กที่เคยมีความอยากหรืออยากเห็น เค้าก็จะกลายมาเป็นคนที่รอ รอว่าวันนี้จะรู้อะไร จะมีคนมาบอกอะไร แต่อยากบอกว่าเค้าควรจะสร้างเด็กให้เป็นคนแบบที่วิ่งหาข้อมูลเอง ไม่ใช่รอให้ครูเป็นคนเอาข้อมูลมาให้ และเมื่อเด็กเป็นคนวิ่งหาข้อมูลเองเนี่ย แข็งว่าพ่อแม่สบาย และก็ภูมิใจตรงนั้นได้เลย เพราะว่าเด็กเค้าจะเรียนทุกวัน”

ผู้วิจัย “คุณแข็งคิดว่าหน่วยงานการศึกษาของรัฐควรให้การสนับสนุนผู้ที่สอนลูกเองในด้านใดบ้างคะ”

แม่ “ห้องสมุด เพราะว่ามันเป็นพื้นฐานของการค้นคว้า แข็งคิดว่าอย่างอื่นยังโอเคเราสามารถหาเองได้แต่ว่าห้องสมุดเนี่ยถ้ารัฐบาลทำได้น่าจะทำให้ทุกเขตคนเค้าใช้ได้ไม่ไปอัดอยู่ที่เดียวเหมือนเสาร์ อาทิตย์ก็โอเคไปห้องสมุดใกล้ๆ บ้าน แข็งว่ามันง่ายและดี แทนที่คนจะต้องไปนั่งกันตามห้างสรรพสินค้า ซึ่งแข็งว่ามันไม่มีสาระ”

ผู้วิจัย “แล้วแหล่งเรียนรู้ที่บ้านเรานี้น้อยไหมคะ”

แม่ “น้อย น้อยมาก จริงๆ ถ้าพูดน้อยมากมันก็ไม่น้อย เพียงแต่ว่ามันไม่มีการโปรโมท อย่างแข็งชอบนะคะ ที่มันมีแบบโฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์ แต่ว่าถ้าคนเค้าจะไปเค้าจะหาข้อมูลได้ที่ไหน มันไม่มีแม้กระทั่งเว็บไซต์ก็ไม่มี ท.ท.ท. เองเค้าก็ไม่ได้จริงจัง”

น้องเฟย์ “คุณแม่เล่าว่าเค้าคิดกันไม่ออกว่าทำกันยังงัย ก็เลยแย่”

ผู้วิจัย “แม่แข็งยึดทฤษฎีหรือแนวคิดอะไรคะในการจัดการศึกษา”

แม่ “เราก็ไม่รู้ว่าจะแนวที่เราทำไปใกล้เคียงกับใคร”

ผู้วิจัย “ถ้าอย่างนั้นตัวแม่แข็งเองมีความเชื่ออย่างไร”

แม่ “ก็ เริ่มต้นอ่านหนังสือเล่มหนึ่ง เรื่องกว่าจะถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว คือตอนนั้นยังไม่มีลูก”

น้องเฟย์ “แม่ตัวบุงกับตัวปลวกมันต่างกันตรงไหนคะ”

แม่แข็ง “ถ้าตัวบุง มันคือตัวหนอน ตัวหนอนที่กลายเป็นผีเสื้อ แต่ตัวปลวกมันคือตัวที่มีลักษณะเป็นคล้ายๆ หนอนแต่มันไม่กลายเป็นผีเสื้อ จะเป็นตัวปลวกของมันอยู่อย่างนั้นเลย แล้วหนอนชอบกินใบไม้ แต่ปลวกมันชอบกินไม้ นั่นแหละที่มันต่างกัน แล้วปลวกมันอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเยอะ เป็นร้อยๆ เป็นพันๆ ตัว แต่หนอนเนี่ยมันอยู่ตัวเดียว สองตัวหรือสิบตัว

น้องเฟย์ “บางทีก็สามตัว”

แม่ “คะ นั่นละคะ (หันมาพูดกับผู้วิจัยต่อ) พอแข็งอ่านหนังสือเล่มนั้นแล้วแข็งรู้สึก ว่า เด็กเนี่ยะ ค่อยยอมรับในเรื่องที่ว่าเค้าบอกว่าเด็กเค้าสามารถรับอะไรได้ค่อนข้างอินฟินิตี้คือไม่มีจำกัด พอมีลูกเองเนี่ย คือแข็งก็มา ไม่ใช่ว่าเอาลูกมาทดสอบ แต่ว่าเราสังเกตลูกแล้วเรามองลูกแล้ววิเคราะห์ที่ผ่านมาแล้วทำให้เราารู้สึกว่า...”

น้องเฟย์ “คุณแม่คะตัวกุง กับตัวเม่นทะเลขนๆ มันต่างกันตรงไหนคะ”

แม่ “เม่นทะเลมันไม่มีขา มันมีแต่หนามแหลมๆ เวล่าน้ำมันพัดเนี่ยมันก็จะหมุนกลิ้งๆ ไป แต่ว่ากุงเนี่ยะมันมีขา มีหาง เวล่าน้ำพัดมามันอยากจะว่ายเนี่ยะ กุงมันใช้ขาตีหางเนี่ยะมันก็จะไปตามทิศทางของมันเอง แต่เม่นทะเลมันต้องไปตามทิศทางของน้ำ (หันมาพูดกับผู้วิจัยต่อ) ก็แข็งก็เลยคิดว่าเด็กนี่มีการรับได้ไม่จำกัด และเค้ามาพูดถึงเรื่องเด็กมีความอัจฉริยะ มีอะไร แข็งก็คิดถึงตัวเองเราเองว่าเก่งทางด้านกีฬา ดังนั้นในช่วงวัยเด็กของเค้าเนี่ยเค้าอินฟินิตี้อยู่แล้วและการที่เราไม่ไปตีกรอบเค้าเค้าว่าให้เรียนแค่ ก.ข.ค. ตามหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรก็เหมือนการตีกรอบให้เด็ก แล้วการที่เด็กเค้าจะก้าวออกนอกกรอบเนี่ยมันไม่ได้ สมมติว่ากรอบสี่เหลี่ยมของเค้ามีแค่นี้ เอ ถึง แซด ก. ถึง ฮ.นกฮูก แล้วพอเด็กบอกว่าหนูอยากรู้อะไร ก.ไก่ กับ ค.ควายมันอยู่ด้วยกันแล้วอ่านว่าอะไร ครูเค้าเห็นแบบนี้เค้าก็จะรู้สึกว่าเด็กมันเริ่มออกนอกกรอบ ยังไม่จำเป็นต้องรู้คำว่าไม่จำเป็นเนี่ยแข็งรู้สึกว่ามันเป็นคำที่ทำให้เด็กรู้สึกเหมือนตีกรอบเด็กไปแล้ว”

ผู้วิจัย “เหมือนกับว่าถ้าเราทำโฮมสคูลเนี่ย เราเห็นว่าลูกเรามีความสามารถทางด้านไหน เราก็สามารถสนับสนุนได้ทันทีใช่ไหมคะ”

แม่ “ ข่าย คือ ไม่มีใครรู้ดีกว่าพ่อ แม่ที่เลี้ยงลูกเอง แข็งรู้สึกว่าคำนี้ใช้ไม่ได้ในปัจจุบัน เพราะแข็งกลัวพูดได้เลยว่าพ่อแม่บางคนไม่รู้จักลูกตัวเองเพราะว่าเค้าไม่ได้สัมผัสไม่ได้เลี้ยงลูกเอง เค้าไม่ได้จะแบบเห็นลูกจะทำอะไรแล้วรู้เลยว่าลูกกำลังคิดอะไร พ่อแม่หลายคนเป็นอย่างนั้น มันเป็นปัญหาค่ะ เหมือนแข็งคิดว่า

ทำไมถึงมีอนุบาล เพื่อให้พ่อแม่แยกห่างกับเด็กหรือ ทำไมเค้าไม่สนับสนุนเค้าให้มีองค์กรที่จัดกิจกรรมว่า พ่อแม่มาลงทะเบียนว่า วันนี้ อยากรู้ลูกแม่ร่วมกิจกรรมคุณก็พามา คือมีศูนย์กลางมาทำกิจกรรมร่วมกันโดย คุณครูคอยให้คำปรึกษา ซึ่งแค่นั้นก็น่าจะพอสำหรับพ่อแม่ เพราะพื้นฐานเด็กวัยนี้กลัวการแยกห่างจากพ่อแม่ อยู่แล้ว คุณก็รู้ คุณรู้พัฒนาการ แต่คุณก็ยังไปทำองค์กรที่ผลักดันลูกให้ห่างออกมา เชื่อว่าเค้าไม่เคยมองกัน เรื่องนี้

ผู้วิจัย “เหมือนคุณแข็งคิดว่าการสร้างโรงเรียนเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุหรือเปล่าคะ”

แม่ “เชิงเคยถามหลายคนว่า เค้ามีโรงเรียนเพื่ออะไร และอนุบาลเค้ามีเพื่ออะไร ก็ยอมรับว่าพระเทพท่าน ทรงไปทำอนุบาลหรือโรงเรียนก่อนวัยเรียนเพราะว่าพ่อแม่เค้าไม่มีความสามารถพอที่จะสร้าง แต่ว่าพ่อแม่หลายคนเนี่ยะทำได้แต่ว่าเค้าเอาความสบายของตัวเองเป็นหลัก โดยที่ไม่คิดถึงจิตใจเด็ก แล้วพ่อแม่ก็มานั่ง บ่นว่าค่าเทอมโรงเรียนมันแพง เชิงคิดว่าแล้วเค้าทำไมไม่หยุดจากงานออกมาเลี้ยงลูก ค่าเทอมคุณก็ไม่ต้อง เสีย คุณสามารถเทรดแลกครูคุณได้เต็มที่และลูกคุณก็แอบปี่เค้าว่าคุณยอมเปลี่ยนพฤติกรรมชีวิตประจำวันคุณ มาใส่ใจความรู้สึกของเด็กให้มากขึ้น

ผู้วิจัย “แล้วหลักการละคะพอทำจริงแล้วคุณแข็งค่อนข้างเสริมไหมคะ เอลูกเป็นตัวตั้งหรือเปล่า”

แม่ “คือก่อนหน้านี้เชิงเครียดนะ เคยคิดวางระบบถึงขั้น เออ 9 โมงนะ มานั่งเขียนน.ก.โก อ.น.ก.ชูกกัน คือฝึก เขียน 9 โมงเนี่ยมาฝึกเขียนชั่วโมงนึง ศิลปะชั่วโมงนึง คือเคยคิดวางระบบประมาณนี้ แล้วจนแบบมันเครียด เพียเค้าก็เครียดมาบอกไม่เอา เค้าอยากจะทำอย่างนั้นตอนนั้น ทำอย่างนั้นตอนนั้น เราก็บอกว่าเออทำโฮมสคูล แล้วเราจะทำยังไงให้ลูกเราได้เกณฑ์ตามมาตรฐาน จนอย่างทีบอกอ่านหนังสือเนอะ หนังสือเค้าก็บอกว่า โฮมสคูลไม่ใช่แบบเรามาตีตารางให้ลูก แต่ลูกเค้าจะเป็นคนตีตารางของตัวเอง เค้าอยากทำอะไรเราแค่ซัพพอร์ตเค้า อย่างเค้ามาถามเราเรื่องผีเสื้อเราตอบไม่ได้ โอเคเราอาจจะบอกเค้าว่าเดี๋ยวเราไปค้นคว้านกันที่ ห้องสมุด หรือว่าเราจัดกิจกรรมหรือสมาคมที่เกี่ยวกับผีเสื้อเราเข้าไปหาความรู้กัน แล้วเราก็พาลูกไป ถึงแม้มี ใครบอกว่าคุณทำโฮมสคูลแล้วคุณต้องรู้หมดทุกวิชาหรือ เราไม่ได้บอกว่าเราจะเป็นคนสอนทุกวิชา แต่เรา เป็นคนช่วยนำทางเค้าไปสู่บุคคลที่เค้าสามารถตอบโจทย์ลูกเราได้ ได้ตรงตามติมากกว่าครูในโรงเรียนด้วยซ้ำ เพราะครูในโรงเรียนเค้าก็เรียนมาแบบกว้าง เค้าไม่ใช่เอ็กซ์เพิร์ตเฉพาะด้าน อย่างโฮมสคูลบางทีไปเจอเอ็กซ์เพิร์ตเฉพาะด้าน แล้วเค้าถามได้หมดทุกคำถาม เชิงก็โอเค เคยพาเค้าไปสวนสัตว์แล้วเจอพี่สัตวแพทย์ เค้า ไปทำงานที่สวนสัตว์ดุสิต เค้าก็จะบอกโปรแกรมว่าวันนี้จะมีฉีควัคซีนให้ช้างมาตุ้มยี่ อะไรอย่างนี้ คือมันได้ เด็กๆ เค้าก็แอบปี่ เชิงเองก็ไม่เคยเห็นขนาดนั้น”

ผู้วิจัย “อย่างนี้ก็เหมือนกับว่าพอทำโฮมสคูลความรู้ของเราก็เพิ่มขึ้นพร้อมกับลูกเลยนะคะ”

น้องเฟย์ “ทำไมช่วงในสวนสัตว์ถึงต้องฉีควัคซีนคะ”

แม่ “ช่วงในสวนสัตว์มันไม่สบายเลยต้องฉีควั (หันมาพูดกับผู้วิจัยต่อ) คือ เชิงก็ยอมรับว่าถ้าเป็นแต่ก่อนเชิง เจออะไรก็คงไม่กล้าถาม แต่อย่างตอนนี้ เจอคนสวนเค้าตัดต้นชบาอยู่แล้วบังเอิญต้นชบาที่บ้านมันก็ไม่ค่อย ออกดอก ก็เลยเค้าไปถามเค้าเลยว่า ลุงๆ ทำยังไงถึงจะออกดอก ซึ่งพอเราถามเค้าเสร็จเราเดินมาเราก็คิดว่า เอลาเราเปลี่ยนไป เหมือนกล้วยที่จะถาม แล้วก็ทำให้เราไม่แบ่งชนชั้นด้วย อย่างคุณป้าเค้านั่งขายขนมไทย เราก็คิดว่า ไปนั่งคุยกับเค้าถามเค้า เค้าแบบเค้ายิ้มหน้าบานมากเลย แบบภูมิใจ เหมือนอย่างทีแม่สัมภาษณ์ ทุกคนคือครู คือเข้าใจแล้วมามันหมายความว่ายังไง พอมันได้ทำแล้วมันเข้าใจทุกอย่างที่แม่สัมภาษณ์เค้าเคยบอก ว่ามันเป็นยังไง คืออะไร”

ผู้วิจัย “เสียงเด็กวัยอย่างนี้ ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กก็มีความสำคัญ ไม่ทราบว่ามีเชิงหาความรู้จากที่ไหน อย่งไรคะ”

แม่ “หนังสือค่ะ อย่างตอนแข่งทำงานวิจัยแข่งทำเกี่ยวกับเด็กแข่งก็อ่านหนังสือ พอเรามีลูกก็อ่าน แล้วก็มารู้จักหมอเด็ก เขาก็จะพูดให้ฟัง”

ผู้วิจัย “แล้วตอนอ่านนี้รู้สึกบ๊ิงใครเป็นพิเศษไหมคะ”

แม่ “ถ้าชอบแข่งชอบโฟรเบล ที่เคยชอบ แข่งว่ามันคือพื้นฐานติดๆติดดี”

ผู้วิจัย “เคยชอบ แล้วตอนนี้ไม่ชอบแล้วหรือคะ”

แม่ “ก็คือชอบ แต่ก็ไม่ได้ไปหาดูจริงๆ”

ผู้วิจัย “แม่แข่งคิดว่าแม่ที่ทำโรงเรียนบ้านเนี่ยควรมีบทบาทอย่างไรคะ”

แม่ “แข่งคิดว่าคนที่ทำอยู่แล้วเดี๋ยวจะเข้าใจแข่งเหมือนแข่งเข้าใจแม่ว่ามันเป็นยังไง แล้วผลที่ได้มันเป็นอย่างไง เด็กก็คือคนที่ตอบโจทย์เราทุกอย่าง แข่งไม่เคยบอกว่ายี่สิบขวบที่สอนลูกเองแต่แข่งกลัวที่จะช่วยลูกและเรียนไปพร้อมลูก แข่งว่าการที่เราไม่อายุที่เราอายุ 28 และยังมานั่งเรียนกับลูกแข่งไม่อายุ แล้วแข่งก็รู้สึกว่ามันไม่ผิดที่เราจะทำให้ลูกมกลินไปกับลูก แต่คุณบอกว่าคุณมีความรู้ลึ้นฟ้าแต่คุณรู้ได้ยังงัยว่าใครอยู่เหนือฟ้ากว่าคุณ”

ผู้วิจัย “ถ้าอย่างนั้นแม่แข่งก็คิดว่าเราควรจะมามีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนเค้า”

แม่ “ใช่ ก็คือพ่อแม่เป็นผู้ผลักดัน แต่พ่อแม่ไม่ใช่ผู้ดีเส้น ใช่ไหมคะ”

ผู้วิจัย “กิจกรรมประจำวันล่ะคะ เป็นยังงัย”

แม่ “แข่งว่า อนุบาลในความคิดแข่ง เน้นพื้นฐานเด็กเนี่ยทำยังงัยให้เค้าช่วยเหลือตัวเองได้ก็พอ มันก็คือการที่เค้าเข้าเนอสเซอรี่ เข้าอนุบาล ก็อย่างที่บอกอนุบาล 1 อนุบาล 2 คือการเตรียมตัวให้เด็กอยู่ได้ด้วยตัวเอง เข้าห้องน้ำเอง ทำอะไรเอง คือเรื่องแค่นี้แข่งว่าพ่อแม่ทำเองได้ ส่วนไอ้เรื่องที่ว่าเค้าจะได้นอกเหนือจากนั้น มันเป็นผลพลอยได้จากการมาทำโรงเรียนบ้าน มันก็ทำให้เค้ามีความรู้มากกว่าเด็กอนุบาล เพราะอนุบาลเค้าจะสอนแค่เนี่ยะเรื่องการช่วยเหลือตัวเอง”

ผู้วิจัย “นอกจากการช่วยเหลือตัวเองแล้วคุณแข่งคิดว่าเรื่องอะไรที่จำเป็นสำหรับเค้า”

แม่ “ภาษาอังกฤษมั้ง แข่งไม่ใช่ว่าทำตามกระแส รับอินเตอร์ แต่แข่งคิดว่า คือแข่งก็ไม่ว่า คำตอบไม่ถูกว่าทำไมเราอยากให้ลูกเรียนภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาอะไรก็ได้ จนแข่งไปทักปัญญทัยแล้วเค้าพูดออกมาว่า แข่งถามเค้าว่าทำไมให้เด็กเรียนภาษาจีน เค้าบอกว่าเค้าให้เรียนก็เพราะว่า การที่เด็กจะ สมมติว่าเด็กเป็นคนที่ต้องการที่จะค้นคว้าหาข้อมูล แต่เด็กไปตายตรงที่ว่าอ่านภาษานั้นไม่ออก มันแย่เนอะ เออ นั่นละคือประเด็นที่ทำให้เราเข้าใจและหาข้อสรุปให้ตัวเองได้”

ผู้วิจัย “มีการพาเฟย์ไปแหล่งเรียนรู้อื่นๆบ้างมั๊ยคะ”

แม่ “ก็มีไปตามสวนตามอะไรบ้าง อย่างเค้าอยากรู้อะไรสัตว์ เราก็มานั่งสวนสัตว์ ไปหาสัตวแพทย์”

ผู้วิจัย “อย่างสภาพแวดล้อมที่จัดนี้ตั้งใจไหมคะ”

แม่ “ก็ค่อนข้าง คือ คำว่าบ้านนี้ไม่ใช่เฉพาะพ่อแม่ แต่หมายถึงทุกคน”

ผู้วิจัย “แล้วมีเกณฑ์มั๊ยคะ เช่น ต้องมีสนามให้ลูกนะ มีบ่อปลา อะไรทำนองนี้นะคะ”

แม่ “เกณฑ์ก็คือ พยายามให้พื้นที่บ้านน้อยที่สุด ตอนแรกเลือกบ้านเล็กกว่านั้นนะ คือแข่งคิดอย่างนี้ คำว่าบ้านนี้หมายถึงพื้นที่พักผ่อน แต่ไม่ได้ทำกิจกรรม คุณจะทำกิจกรรมหรือเรียนรู้อะไรเนี่ย ภายนอก แล้วบ้านนี้ลองนึกๆ ดูเราเข้ามาเนี่ยเข้ามาทำอะไร คือหลักๆก็เป็นที่นอนมากกว่า แล้วก็เก็บหนังสือ ใจจริงชอบบ้านชั้นเดียว คือ มันสามารถมองเห็นลูกได้ และมีส่วนร่วมกันได้ตลอดเวลา”

ผู้วิจัย “สื่อล่ะคะ พวกสื่อวัสดุอุปกรณ์”

แม่ “ก็พยายามผลักดันพวกพลาสติกออก พยายามหาอะไรที่เป็นธรรมชาติ และยังได้มาทำเว็บไซต์ คือเราเข้าไปถึงแหล่งที่ชาวบ้านนั่งแกะไม้”

ผู้วิจัย “แล้วคุณแข่งมีการประเมินผลลูกอย่างไรบ้างคะ”

แม่ “ประเมินผล ก็คือจะสังเกต แล้วก็นั่งคุยกับแฟนว่าเฟย์เค้าเป็นยังไง ก็วิเคราะห์ด้วยกัน

สัมภาษณ์คุณพ่อ วันที่ 11 มิถุนายน 2546 เวลา 9.30 น.

ผู้วิจัย “ในการทำโรงเรียนบ้านคุณบอยมีบทบาทอย่างไรบ้างคะ”

พ่อ “ถ้าพูดถึงบทบาทคงเป็นผู้สนับสนุนมากกว่า ส่วนเรื่องแนวคิดเนี่ยะก็จะเป็นแม่ เค้าก็จะมาถามผมมากกว่า เช่นเข้าโรงเรียนมัธยม ใจผมจริง ๆ เนี่ยอะไรก็ได้ จริง ๆ แล้วผมนี้ก็อารมณ์ชั่ววูบเหมือนกัน อย่างผมนี้ถ้าได้อ่านหนังสืออะไรอย่างนี้ อย่างเค้าก็เป็นแหละของขึ้นอยากทำ อยากทำ ถ้าผมได้อ่านก็คงรู้สึกเหมือนเค้า พอคิดว่าบางอย่างผมก็ไม่ได้อ่าน ผมก็เลยคอยสนับสนุนเค้าถามอะไรมา ถ้าคิดอะไรได้ก็ตอบ ถ้าคิดไม่ได้ก็เงียบ แฟนเค้าก็คอยบอกว่าคอยเตือนลูกอย่างนู่นอย่างนี้ด้วย คืออย่างเวลาสอนลูกคอยสอนให้ลูกเค้าคิดด้วย อย่าไปตอบเค้าหมดอย่างเดียว เราเหมือนเป็นคนปฏิบัติ”

ผู้วิจัย “รับนโยบายมา แล้วปัญหาอุปสรรคนี้เป็นอย่างไรคะ”

พ่อ “ปัญหาคือผมยังรู้สึกว่าทำได้ไม่ดีพอ เราไม่มีมาตรฐานของเรา แล้วเราก็ไม่รู้ว่าเอามาตรฐานแค่ไหน ทำเท่าที่ทำได้ เรามีความรู้แค่ไหนเราก็ใส่ให้เค้า วันดีคืนดีถ้าของขึ้นก็มี เอ้า เฟย์วันนี้เรามาเรียนเรื่องนี้กัน อย่างเรื่องมดเรื่องอะไรก็เอาหนังสือเรื่องมดมาก็อ่านให้เค้าฟัง ก็อธิบายแทรกบ้าง อ่านจบบ๊อบเรามาเรามาหัดเขียนคำวามดกันอะไรอย่างนี้ พอเขียนเสร็จก็ให้วาดรูปด้วยนะ ช่วยกันวาด ผมก็วาด เค้าก็วาด พอวาดเสร็จก็ผมก็แต่งเรื่องว่า แฟรี่นั่งกินขนม ขนมหกตรงนี้ มดมาเต็มเลย เค้าบอกมีเฟย์ด้วย จันก็วาดเฟย์ ถ้าอารมณ์มันไปก็ทำให้เค้าเต็มที่เลย พอไม่มีอารมณ์ก็ เออ เฟย์อย่างนู่นอย่างนี้ใจไปเรื่อย มันก็ไม่มีมาตรฐาน เด็กอาจจะรู้สึกว่าเอาแน่เอานอนอะไรไม่ได้”

ผู้วิจัย “คือคุณบอยยังรู้สึกว่าตัวเองยังทำอะไรตามอารมณ์มากไปหน่อย”

พ่อ “ใช่ ไม่ได้เอาลูกเป็นหลัก”

ผู้วิจัย “แล้วคุณบอยรู้สึกว่าเราควรต้องไปหาความรู้เพิ่มไหมคะ”

พ่อ “ก็คิดว่าควรนะครับ แต่ตอนนี้ผมก็ยังต้องผลิตงานผลิตเงิน ซึ่งแฟนผมเค้าก็ช่วยผมผลิตนะครับ ก็เลยกลายเป็นว่าเค้าช่วยผม แต่ผมไม่ได้ช่วยเค้า ผมก็ว่าเค้าเหนื่อยในส่วน of เค้าแหละ”

ผู้วิจัย “เห็นคุณแข่งบอกว่าตอนนี้คุณบอยก็มีหน้าที่ดูแลน้องเฟย์ใช่ไหมคะ”

พ่อ “ใช่ครับ เพราะว่าแฟรี่เค้าค่อนข้างติดแข็ง แต่ถ้าแข็งไม่อยู่นี่โอเค ทุกวันนี้ผมอ่านนิทานให้เฟย์ฟัง”

ผู้วิจัย “คุณบอยทำโรงเรียนบ้านอย่างนี้ มีความคาดหวังอะไรบ้างคะกับตัวเฟย์”

พ่อ “ความคาดหวังสูงสุดเลยก็คือ เค้าอยู่ได้ด้วยตัวของเค้าเอง ผมไม่สนว่าเค้าจะมีการศึกษาระดับอะไรแค่ไหน ให้เค้าประกอบอาชีพหาเลี้ยงตัวได้ แล้วก็ที่สำคัญก็คือเป็นคนดีในสังคม ก็หวังให้เค้าเป็นได้ระดับแค่นั้นก็พอ พาเค้าไปทำบุญเลี้ยงคนแก่ เลี้ยงเด็กอะไรอย่างเนี่ยะ หรือง่าย ๆ ก็เป็นแบบดูหยอดเหรียญผมกับบอกเค้า แล้วให้เค้าเป็นคนหยอดเหรียญ เพราะเด็กก็ชอบอยู่แล้วเอาเหรียญไปหยอด ก็สอนสอนเค้า ก็คือจริง ๆ แล้วเรื่องวิชาการนี่แค่นั้น แค่อ่านออกเขียนได้ แล้วก็เลี้ยงตัวเองได้”

ผู้วิจัย “เห็นคุณแข่งบอกว่าคุณบอยค่อนข้างใจร้อน คุณบอยคิดว่าความใจร้อนจะเป็นอุปสรรคไหมคะ”

พ่อ “มันก็คงมีนะครับ มันก็กลายเป็นความไม่แน่นอนด้วย ความไม่แน่นอนในตัวเรา แบบอะไรอะบางวันก็ดูอารมณ์ดี คือไม่มีมาตรฐาน”

ผู้วิจัย “อยากลองให้คุณบอยช่วยพูดถึงคุณเชิงว่าเป็นคนอารมณ์อย่างไร เพราะอย่างคุณเชิงบอกเดือนว่าใจร้อนแต่ถ้าถามเดือน เดือนว่าใจเย็น แล้วคุณบอยคิดว่าอย่างไรคะ”

พ่อ “ก็คล้ายๆ กัน ในลักษณะคือปกติจะพยายามทำตัวเป็นคนอารมณ์ดีใจเย็น แต่ว่าถ้าเมื่อไหร่ที่โอ้โหแบบว่า มันรุนแรงเร้นะครับ อย่างเจ้าแฟร์รี่ร้อง เริ่มร้องแรกๆ เรายังอารมณ์ดี ถ้าเราปล่อยให้เค้าแบบร้อง ร้อง ร้อง ร้อง ร้องไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็จะตะโกนใส่ไม่เอาแล้ว หรืออย่างถ้าตัวเราอารมณ์ไม่ดี หงุดหงิดอยู่แล้ว ปวดหัว อากาศร้อน รู้สึกไม่ค่อยสบาย ลูกมาทำตัวนัวเนียใส่อีก จะแบบคุมเดียวเลย”

ผู้วิจัย “เคยคุมพร้อมกันไหมคะ”

พ่อ “คือ ไม่เชิงพร้อมกัน จะเป็นแบบคนหนึ่งคุมแรก อีกคนจะแบบไม่ช่วยลูกนะ ช่วยกันเอง เรายังว่า แต่ผมชอบนะที่มีครั้งนึงผมว่า เเชิงเค้าก็บอกบอยใจเย็นเย็น ผมก็รู้สึกเออผมชอบแฮะ ที่เค้าปามเราทั้งที่เรายังร้องอยู่แหละ แต่เราก็ออแล้ว เราก็ดอนตัวเราเองออกมา ให้เค้าเป็นคนจัดการ เพราะว่าถ้าเราร้องอยู่แล้วเราจัดการก็คงไม่ดีขึ้น”

ผู้วิจัย “คุณบอยมีวิธีต้อนน้องเฟย์อย่างไรคะ ว่าตอนนี้เค้าดีขึ้นไหม ตอนนี้เป็นยังไง”

พ่อ “ส่วนใหญ่เหมือนไม่ค่อยมีการประเินผลชกเท่าไร ใช้เป็นแบบว่าวันดีคืนดีก็มาพูดกัน อารมณ์แบบว่าคุยกันมากกว่า สมมติว่าทั้งวันเรารู้สึกอย่างนี้พอตอนตกเย็นก็มาคุยกัน เช่น เออเจ้าเฟย์พูดเพราะขึ้น”

ผู้วิจัย “การคุยนี้ก็แบบมีเวลาก็คุยกัน หรือว่า ตกลงกันว่าอาทิตย์นึงเราต้องมาคุยกันนะ”

พ่อ “ครับ แต่ถ้าพูดถึงเชิงเนี่ย เค้ามีความคิดที่จะประเินผลอยู่เรื่อยๆ มากกว่า เค้าจะเป็นคนที่ตั้งใจทยอยขึ้นมา ควรจะหากิจกรรม หอะไรทำเพิ่มหรือยัง แล้วเค้าก็มาปรึกษามากกว่า ว่าอะไรดี อยากให้เข้ามามีกิจกรรม ได้ออกกำลังกายมากกว่านี้”

ผู้วิจัย “ถ้าพูดถึงความภูมิใจในตัวลูกตอนนี้ คุณบอยมีความภูมิใจสิ่งใดมากที่สุดคะ”

พ่อ “อะไรมากที่สุดหะครับ เหมือนมันรวมหลายๆ อย่าง ก็คือแบบว่าเค้าดูเป็นเด็กพูดจาจนรู้เรื่องเชื่อฟัง ก็มีดีบ้าง ดื้อบ้าง แต่ก็เชื่อฟัง แล้วก็ไม่ต้องกับกลัวคนแปลกหน้า ก็เค้าทำตัวน่ารักดี ส่วนนิสัยกระโดดกระเดก ดูเหมือนเกร ผมว่าเป็นตามประสาเด็กนะครับ ก็ต้องมีบ้าง แต่โดยมาตรฐานของเค้าก็คือเป็นเด็กน่ารักดี ใครเห็นใครก็ชอบ ไม่ใช่อะไรคนส่วนใหญ่พอเห็นเค้าแล้วมักพูดถึง ไม่รู้ผม แต่ด้วยความที่เค้าเป็นลูกผมด้วยมั้ง เเชิงเค้าจะเป็นคนแบบเห็นเด็กแล้วบอกน่ารัก เด็กคนนี้น่ารัก เด็กคนนี้น่ารัก แต่ผมเห็นเด็กผมก็จะเฉยๆ แบบโอเคน่ารัก จบ ผมไม่เคยแบบอาลัยอาวรณ์กลับมาพูดถึงอะไรอย่างเนี่ยะ แต่อย่างเฟย์นี้เป็นลูกผมเนี่ยผมก็โอเคน่ารักนะ ผมก็เลยไม่รู้ว่ถ้าเค้าไม่ใช่ลูกผมเนี่ย ผมจะรู้สึกอย่างนั้นมั๊ย”

ผู้วิจัย “อย่างที่มีคนบอกว่าพ่อแม่อีกเหมือนต้นแบบ คุณบอยคิดว่าข้อดีอะไรในตัวที่อยากให้เค้าเป็นแบบเรา หรือข้อไม่ดีอะไรของเราที่ไม่อยากให้เค้าเป็นคะ”

พ่อ “ที่ไม่อยากให้ทำตามมีเยอะ อาจเป็นเพราะเราเป็นผู้ชายด้วย พูดไม่เพราะอะไรอย่างนี้ อารมณ์ร้อน มันหลายอย่างข้อดีอาจจะแบบเป็นลักษณะว่ามองโลกในแง่ดี ผมเป็นคนประนีประนอมไม่ชอบทะเลาะกับใคร”

ผู้วิจัย “คุณบอยมีวิธีทำโทษน้องเฟย์ยังไงคะ”

พ่อ “ที่ได้ผลกับบอกว่าจะไม่เล่นให้ฟัง”

ผู้วิจัย “ต้องเล่นให้ลูกฟังทุกคืนนี้เป็นยังไงบ้างคะ”

พ่อ “ถ้าพูดถึงเหมือนเป็นภาระ แต่วามันก็เป็นเวลาแห่งความสุข ก็คือแบบว่าถ้าทั้งวันเราไม่ได้อะไรกับเค้าเลยเนี่ย ก็เป็นเหมือนอย่างน้อยก็เป็นสิ้นสุดวันตรงนี้เราก็ได้เล่าให้เค้าฟัง เค้าก็แอบปี๊”

ผู้วิจัย “เวลาน้องเฟย์เค้าถามอะไรที่คุณบอยทำยังไงคะ ตอบเค้ากลับเลยหรือว่ายังไง”

พ่อ “ส่วนใหญ่อย่างที่แฟนผมบอกเนี่ย ผมก็ตอบเลยไม่ได้ยอนให้เค้าได้ติดต่อ ไม่ได้ยอนว่าอะไร ทำไม หรือเพี้ยคิดว่ายังโง่ละ ผมแบบเค้าถามยังโง่ผมก็ตอบตามเหตุตามผล”

ผู้วิจัย “ส่วนใหญ่ถ้ามีเวลาว่างล่ะคะ จะทำอะไร”

พ่อ “ก็คงออกไปข้างนอก ถ้าอยู่ในบ้านมันก็ไม่รู้ต๊องถึงกิจกรรมในบ้าน มันเหมือนกิจกรรมธรรมดา เบื่อๆ เล่นตรงโน้น เล่นตรงนี้ มันก็คือเรื่องประจำ แต่ว่าถ้ามีเวลาก็อยากพาเค้าไปเที่ยว ต่างจังหวัดบ้าง ไปพิพิธภัณฑ์เด็ก ไปสวนสัตว์ สวนสนุก อะไรอย่างเนี่ยะ ให้เค้าได้รับความบันเทิงบ้างแล้วก็ได้รับความรู้อีกก็ดี ผมคิดว่าอาจจะจะเป็นเพราะว่าเราไม่ค่อยได้ถึงขนาดเรียนกับเค้าเยอะ แต่เราเน้นเรื่องพูดมากกว่า เค้าก็เลยกลายเป็นเด็กที่แบบว่าพูด ถาม พูด ถาม”

ผู้วิจัย “เห็นอย่างเวลาทำงาน ดูแล้วนึกถึงลูกเยอะนะคะ”

พ่อ “อ้อ เหมือนสร้างบ้านเพื่อลูกนะครับ ตอนนี้ให้เราสร้างบ้านยังโง่ก็ยังไม่สวาทหรือครับ ถ้าบ้านในจินตนาการของเราเนี่ยลูกอยู่ไม่ได้ ถ้าลูกอยู่เนี่ย ก็เลยอยู่ดี เฟอร์นิเจอร์นี่สมมติว่าเราอยากได้เฟอร์นิเจอร์แหลมๆ คมๆ นี้อยู่ไม่ได้ ก็ทำให้เหมาะกับเด็กมากกว่า เตี้ยพอเด็กโตก็ค่อยเปลี่ยน”

ผู้วิจัย “เวลาคุณบอยติดตามข่าวสารที่สนใจนี้ส่วนใหญ่ทางไหนคะ”

พ่อ “ส่วนใหญ่ก็อินเทอร์เน็ตเพราะนั่งทำงานกับคอมพิวเตอร์”

ผู้วิจัย “แล้วลักษณะข้อมูลที่สนใจล่ะคะ”

พ่อ “ส่วนใหญ่ผมไม่ได้เป็นคนหาข้อมูลเด็ก แต่ถ้าจะหาเนี่ยก็คงเป็นเรื่องที่ว่าจะมีกิจกรรมอะไรบ้าง”

ผู้วิจัย “ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านนี้คุณบอยได้มาจากทางไหนคะ”

คุณบอย “จากแฟนผมนี่ล่ะครับ คือ ผมก็รู้สึกว่ามีเวลาก็อยากเปิดๆ อ่านแต่ว่าโดยส่วนใหญ่เราไม่ได้มีเวลา ผมก็อยากมีโอกาสนั่งอ่านหนังสืออะไรจบสักเล่มนึง แต่มันไม่มีเวลา คืออ่านมันก็อ่านได้นิดนึง ไม่ถึงบทหนึ่งด้วย พอมาอ่านต่ออีกทีนี่ก็ตรงไหนมันไม่แน่ใจ ก็รู้สึกว่ามันไม่ได้เรื่องได้ราว ปะติดปะต่อ”

ผู้วิจัย “แล้วที่จดมานี้คิดว่าอุปสรรคที่ทำให้เราจัดโรงเรียนบ้านของเราเนี่ยลำบากหรือทำให้เราท้อแท้ล่ะคะ”

พ่อ “อุปสรรคตอนนี้อย่างพูดถึงหลักๆ เลยก็คือ เวลา บางครั้งเรามีเวลา เราคิดว่าเราว่างพอจะพาเค้าไปเที่ยวไปทำกิจกรรมอะไรได้ แต่เราก็รู้สึกว่าสิ่งที่เราอยากพาเค้าไปก็คือ ไอ้กิจกรรมที่มันไม่ต้องใช้เงินเนี่ยเราก็ไม่รู้เหมือนกันว่า จังหวะนั้นเราก็นึกไม่ออกว่ามันคืออะไร พอเรานึกออก อย่างดริมเวิลด์นี่เคยพาเค้าไปตอนขวบแปดเดือน แล้วก็ถ่ายวิดีโอไว้ ก็เปิดให้เค้าดู เค้าก็แบบอยากไปอีก ผมก็อยากพาเค้าไป แต่ว่าก็เป็นจังหวะที่เวลาไม่พอ แล้วก็เรื่องหลักการสอนด้วย อย่างสมมติว่าเรื่องภาษา เกี่ยวกับเรื่องการอ่านการเขียน ผมไม่รู้ว่าจะสอนเหมือนโรงเรียนดีหรือเปล่า สอน ก.อาา ข.อาา หรือแบบเรียนเด็กสมัยก่อนเราก็เคยอ่าน ก็ไม่รู้ว่ามันดีหรือเปล่า อย่างล่าสุดเค้าก็ไปหยิบหนังสือเล่มนึงขึ้นมาเค้าก็บอกว่า น.หนู พอ อ.อ่าง เค้าบอกว่า ด.เด็ก อะไรอย่างเนี่ยะ เค้าก็พูดมั่วไปเรื่อยๆ จนจบ ก็คอยบอกแก้เค้า แต่แวบนั้นผมก็รู้สึก เอ๊ะ เค้าก็รู้จักตัวหนังสือพอสมควร คือในประโยคนั้นเค้าก็รู้จักประมาณครึ่งนึง แต่ไอ้ครึ่งนึงนั้นก็มีซ้ำซ้ำกันด้วย รู้สึกว่าเค้าเริ่มจำจับแล้วนะ ก็เลยผมเลยไม่แน่ใจว่าจะใช้วิธีการสอนภาษาเค้าอย่างไรดี อย่างเรื่องพื้นฐานสังคมผมก็ไม่รู้ว่ามีมาตรฐานสอนเค้าอย่างไรดี แต่ว่าผมก็เคยฟังมาว่าการเล่นของเด็กครึ่งหนึ่งนี่เด็กไม่ใช่ได้อย่างเดียว ผมก็มีความรู้สึกที่เค้าคงได้อะไรไปบ้างละโดยที่เราเองก็ไม่รู้เหมือนกัน เหมือนอย่างสอนเรื่องการนับไม่รู้แหละเล่นอะไรผมก็ต้องให้นับแหละ มีก็ตัวก็ให้นับ”

ผู้วิจัย “ถ้ามีคนจะมาทำโรงเรียนบ้านคุณบอยมีอะไรที่จะแนะนำไหมคะ”

พ่อ “ผมคิดว่าก็คงต้องถามแฟนผม เพราะผมคิดว่าผมคงให้คำตอบเค้าได้ไม่เต็มที่ แล้วยิ่งแบบว่าทำไม อยากรู้จึงมันเป็นยังไง ทำไมถึงคิดทำโรงเรียนบ้าน อะไรอย่างเนี่ยะผมคิดว่าผมคงให้คำตอบเค้าไม่ได้ แต่ถ้าให้

แนะนำผมคงรู้สึกว่ ก็ทำเอะคือเือง่ายๆ คือเอาแบบลูกทุ่งๆ หน่อยว่า คุณลงมาทำเอะมันน่าจะดีกว่าการ
 ส่งเด็กเข้าโรงเรียน อย่างพูดถึงกฎหมาย กฎกระทรวง อะไรพวกนี้ ผมรู้สึกว่ ผมมองในแง่ว่ผมไม่สนหละ
 ถึงไม่มีกฎอะไรมารองรับผมก็รู้สึกว่ดีกว่านะ ด้วยการที่ผมเรียนมาตามระบบด้วยมั้ง แล้วผมก็คิดว่าตาม
 ระบบมันก็ดีนะ แต่จนถึงทุกวันนี้ผมกลับมองว่ สมัยเรียนผมไม่เคยรู้เลยว่า ป.ว.ช. ป.ว.ส. มันดีกว่า แบบดู
 ถูกมกเลย แต่จนถึงทุกวันนี้ผมคิดว่าไปเรียนอย่างนั้นดีกว่าอีก อย่างน้อยผมก็มีวิชาชีพแน่ๆเลย ทุกวันนี้ผม
 ก็จะมองว่ ชาวบ้านเนี่ยไม่รู้อ่านไม่รู้เขียนด้วยซ้ำไป แต่เค้าก็สามารถทำมาหากินมีความสุขกับชีวิต แล้วก็
 คำขายอะไรได้เค้าก็โอเคแล้วอะไรอย่างนี้"

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1

ประวัติส่วนตัว

มารดา	บิดา
1. ชื่อ.....นามสกุล.....	ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ.....	อายุ.....
ประวัติการศึกษา	ประวัติการศึกษา
3. จบการศึกษาระดับ.....	จบการศึกษาระดับ.....
จาก.....	จาก.....
สาขา.....	สาขา.....
4. อาชีพปัจจุบัน.....	อาชีพปัจจุบัน.....
5. ในกรณีที่ปัจจุบันไม่ได้ทำงานท่านเคยทำงานอะไรมาก่อน.....	ในกรณีที่ปัจจุบันไม่ได้ทำงานท่านเคยทำงานอะไรมาก่อน.....
6. เหตุผลที่ไม่ได้ทำงานในปัจจุบัน.....	เหตุผลที่ไม่ได้ทำงานในปัจจุบัน.....
.....	
.....	
.....	
7. ท่านคิดว่า ท่านเป็นคนมีอารมณ์อย่างไร.....	ท่านคิดว่า ท่านเป็นคนมีอารมณ์อย่างไร.....
.....	
.....	
.....	
8. ข้อเสียบางอย่างที่ไม่อยากให้ลูกทำตามท่าน.....	ข้อเสียบางอย่างที่ไม่อยากให้ลูกทำตามท่าน.....
.....	
.....	
.....	
9. ข้อดีบางอย่างที่อยากให้ลูกทำตามท่าน.....	ข้อดีบางอย่างที่อยากให้ลูกทำตามท่าน.....
.....	
.....	
.....	
10. ปัจจุบันท่านมีบุตรจำนวน.....เป็นหญิง.....เป็นชาย.....	
คนที่ชื่อ.....วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....	
เคยเข้าโรงเรียนมาแล้วหรือไม่ ☐ ไม่เคย ☐ เคย	
หากเคยเข้าเรียนในโรงเรียน.....	

เรียนตั้งแต่ชั้น.....ถึงชั้น.....

สาเหตุที่ออก.....

คนที่2ชื่อ.....วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....

บุตรของท่านเคยเข้าโรงเรียนมาแล้ว หรือไม่ ☐ ไม่เคย ☐ เคย

หากเด็กเคยเข้าเรียนในโรงเรียน.....

เรียนตั้งแต่ชั้น.....ถึงชั้น.....

สาเหตุที่ออก.....

คนที่3ชื่อ.....วันเดือนปีเกิด.....อายุ.....

บุตรของท่านเคยเข้าโรงเรียนมาแล้ว หรือไม่ ☐ ไม่เคย ☐ เคย

หากเด็กเคยเข้าเรียนในโรงเรียน.....

เรียนตั้งแต่ชั้น.....ถึงชั้น.....

สาเหตุที่ออก.....

11. รายได้รวมของครอบครัว ต่อเดือน

☐ ไม่เกิน10,000.- บาท

☐ 20,001.- ถึง 30,000.- บาท

☐ 40,000.- บาทขึ้นไป

☐ 10,000.- ถึง 20,000.- บาท

☐ 30,001.- ถึง 40,000.- บาท

ประวัติการเลี้ยงดู

12. ใครมีหน้าที่หลักในการดูแลบุตร.....มีผู้ช่วย(พี่เลี้ยง)ในการดูแลบุตรหรือไม่.....
ถ้ามีได้แก่.....

13. พ่อและแม่มีเวลาอยู่กับลูกวันละกี่ชั่วโมง.....

14. เมื่อมีเวลาอยู่กับลูกท่านมักจะทำอะไร.....

15. การสอนเด็กของพ่อแม่ที่บ้าน

☐ เล่านิทานหรือเรื่องจากหนังสือภาพให้ลูกฟังบ่อยๆ

☐ พาไปสถานที่ต่างๆ เพื่อหวังเป็นประสบการณ์แก่ลูก

☐ พาไปเที่ยวกับพ่อแม่ เฉยๆ

☐ สอนให้ลูกช่วยตัวเองทุกอย่าง

- ☐ ท่านให้ลูกได้เล่นตามความพอใจของลูก
- ☐ ให้ลูกเล่นน้ำเล่นทราย หรือของเล่นจากธรรมชาติ
- ☐ สอนให้ลูกเก็บของเล่นเองทุกครั้งที่เล่นเสร็จ
- ☐ ท่านให้ลูกรับผิดชอบงานในบ้าน
ถ้าให้ เช่น.....
- ☐ สอนให้รู้จักสีต่างๆ เช่น.....
- ☐ สอนให้ลูกนับเลขปากเปล่า 1-10
- ☐ สอนให้รู้จักส่วนต่างๆ ของร่างกาย
- ☐ สอนให้ลูกท่อง ก-ฮ ปากเปล่า
- ☐ สอนความสามารถพิเศษให้ลูกด้วยตนเอง ได้แก่
 - ☐ วาดน้ำ ☐ ดนตรี
 - ☐ นาฏศิลป์ ☐ ศิลปะ
 - ☐ อื่นๆ.....
- ☐ เสริมความสามารถพิเศษให้ลูกเรียนกับผู้เชี่ยวชาญหรือครู
 - ☐ วาดน้ำ ☐ ดนตรี
 - ☐ นาฏศิลป์ ☐ ศิลปะ
 - ☐ อื่นๆ.....

16. วิธีทำโทษที่ใช้ได้ผล.....

17. ท่านรู้สึกประทับใจสิ่งใดในตัวลูก.....

กิจวัตรประจำวันที่บ้าน

18. เช้า.....

19. กลางวัน.....

20. เย็น.....

21. ก่อนนอน.....

พฤติกรรมตอนอยู่บ้าน

ด้านร่างกาย

22. การรับประทานอาหาร

อาหารที่ชอบ.

1.....

2.....

3.

อาหารที่ไม่ชอบ

1.....

2.....

3.....

23. ข้อสังเกตในการรับประทานอาหาร

☐ **อมข้าว**

☐ เดินป้อน

☐ นั่งรับประทานอยู่กับที่

24. ลูกรับประทานอาหารเองได้หรือไม่

☐ ได้

☐ ไม่ได้

25. ลูกมีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกับพ่อแม่หรือไม่

☐ มี ส่วนใหญ่เป็นมือ

☐ ไม่มี เพราะ.....

26. การขั้บถ่าย

☐ ถ่ายอุจจาระเป็นเวลา เวลา.

☐ ถ่ายอุจจาระไม่เป็นเวลา

☐ ท้องผูก

☐ น้อย

☐ ท้องเสีย

☐ บ่อย

☐ ไม้บ่อ

☐ ไม่บ่อย

27. ลูกสามารถช่วยเหลือตัวเองในการเข้าห้องส้วมหรือไม่

14

☐ ไม่ได้

ลักษณะร่วมที่ใช้

☐ ชักโครก

□ นิ่งบองๆ

☐ กระโถน

28. การนอน

นอนกลางวัน วันละประมาณ..... ชั่วโมง

นอนกลางวันเข้านอนเวลา.....ตื่นตอนเช้าเวลา.....

เข้านอนกับ..... ติดสิ่งใดเป็นพิเศษ.....

นอนในห้อง

☐ แอร์

☐ พัดลม

☐ อากาศโปร่งธรรมดา

การตื่น

☐ ตื่นเอง

☐ ต้องปลุก

หากต้องปลุกใช้วิธีการใด.....

ลักษณะเมื่อตื่นนอน

☐ จ้วเจีย

☐ สดชื่น แจ่มใส

29. การแต่งกาย

ลูกสามารถช่วยเหลือตัวเองในการแต่งกายได้หรือไม่

☐ ได้

☐ ไม่ได้

สิ่งที่ลูกทำได้ด้วยตนเอง

☐ รูดซิป

☐ ติดกระดุม

☐ ติด/ปลดตะขอ

☐ ผูกเชือกกรองเท้า

☐ ถอดเสื้อ

☐ ใส่เสื้อ

☐ ใส่กางเกง

☐ ถอดกางเกง

30. การอาบน้ำ

☐ ทำได้เอง

☐ มีผู้ใหญ่ช่วย

31. การแปรงฟัน

☐ ทำได้เอง

☐ มีผู้ใหญ่ช่วย

ด้านอารมณ์

32. อารมณ์ทั่วไป

☐ แจ่มใส

☐ หงุดหงิด เบื่อง่าย

☐ งอแง

☐ ซึม

☐ ไม่อยู่นิ่ง

33. เวลาโกรธแสดงออกอย่างไร.....

34. เวลาเสียใจแสดงออกอย่างไร.....

35. สิ่งทีกลัว.....

36. เวลากลัวแสดงออกอย่างไร.....

37. สาเหตุของการกลัว.....

38. มีความชอบและสนใจใน.....

ด้านสังคม

39. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่.....

40. การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น.....

☐ มีระเบียบวินัย

☐ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

☐ ความมีเมตตากรุณา

☐ การแบ่งปัน

☐ รู้จักรอคอย คอยได้.....นาที

☐ เคารพสิทธิ

☐ ความรับผิดชอบ

☐ ฟังคำสั่ง

☐ ชอบขัดคำสั่ง

☐ รักแกผู้อื่น

41. การเล่น

☐ เล่นรุนแรง

☐ เล่นกับผู้ใหญ่

☐ เล่นคนเดียว

☐ เล่นกับพี่น้อง

☐ อื่นๆ

42. ของเล่นที่ลูกเล่นเป็นของเล่นประเภทใด

- ☐ ของเล่นที่มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติเช่น หิน ทราย ใบไม้ กิ่งไม้
- ☐ ของเล่นราคาแพงจากศูนย์การค้า
- ☐ ของเล่นที่พ่อแม่ช่วยกันประดิษฐ์ขึ้นเอง เช่น ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น
- ☐ อื่นๆ.....

ด้านสติปัญญา

43. สมาธิ	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
44. การแก้ปัญหา	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
45. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
46. จินตนาการ	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
47. การสังเกต	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
48. การเปรียบเทียบ	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
49. ความเชื่อมั่นในตัวเอง	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
50. ความจำ	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
51. การจำแนก	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
52. ภาษาและการสื่อความหมาย	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
53. พุดเป็นคำหรือประโยคสั้น	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
54. พุดเป็นประโยค	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
55. มีปฏิภาณในการโต้ตอบ	☐ ดี	☐ ต้องปรับปรุง
56. ลักษณะในการพุด		
☐ ชัด	☐ ติดอ่าง	☐ พุดเบาไม่มั่นใจ
☐ ช่างพุด	☐ ไม่ค่อยพุด	☐ พุดไม่ชัด

57. ในกรณีพุดไม่ชัด ในลักษณะใด.....

58. ภาษาที่ใช้ควบคู่กับภาษาไทย

ภาษา.....เด็กสามารถเข้าใจทั้ง 2 ภาษาหรือไม่.....

เด็กเรียนรู้ภาษาที่ 2 จาก.....

ข้อมูลทั่วไป

59. การใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ของครอบครัว ได้แก่ 1.....

2.....

3.....

4.....

60. ท่านเคยได้รับการอบรมระยะสั้นหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

61. หากเคย ท่านศึกษาดูงาน ,ทัศนศึกษา ,อบรม เพิ่มเติมเกี่ยวกับ.....

62. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารหรือสิ่งที่สนใจจาก 1.....
 2.....
 3.....
 4.....

63. ลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ท่านสนใจ 1.....
 2.....
 3.....
 4.....

64. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านจากแหล่งใด

1.....
 2.....
 3.....

65. แรงจูงใจในการสนใจการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

.....

66. ปัญหาที่พบจากการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน

.....

67. อุปสรรค

.....

68. ข้อเสนอแนะ

.....

69. ท่านคิดว่าหน่วยงานการศึกษาของรัฐ ควรให้การสนับสนุนท่านในด้านใดบ้าง

.....

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2

- ทำไมท่านถึงตัดสินใจจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านให้แก่ลูกของท่าน
- ท่านยึดทฤษฎีหรือแนวคิดใดในการจัดการศึกษาให้แก่ลูกของท่าน
- หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาของท่านคืออะไร
- เมื่อท่านตัดสินใจจัดการศึกษาให้แก่ลูกด้วยตนเองท่านหาความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง
- ท่านศึกษาถึงพัฒนาการในช่วงวัยต่างๆจากที่ใด อย่างไร
- ท่านใช้หลักสูตรใดในการจัดการศึกษาให้แก่ลูกของท่าน
- ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านนี้พ่อแม่ควรมีบทบาทอย่างไร
- กิจกรรมประจำวันที่ท่านจัดให้เด็กมีอะไรบ้าง อย่างไร
- กิจกรรมเสริมที่ท่านจัดให้แก่บุตรโดยหาผู้เชี่ยวชาญมาทำการสอนแทนท่านมีอะไรบ้าง
- ท่านมีการจัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนการสอนอย่างไร
- เนื้อหาสาระความรู้ ท่านได้อ้างอิงจากตำราของกรมวิชาการหรือไม่ อย่างไร
- นอกเหนือจากสิ่งที่เด็กเรียนรู้ตามเกณฑ์แล้ว ท่านได้เพิ่มเติมความรู้ทางด้านอื่นหรือไม่ อย่างไร
- ท่านเคยพาบุตรไปเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวบ้านเรียนอื่นหรือไม่ อย่างไร
- ท่านเคยพาบุตรไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นหรือไม่ ที่ใดบ้าง อย่างไร
- ท่านมีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้แก่ลูกอย่างไร
- ท่านมีการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ลูกอย่างไร
- ท่านมีการประเมินผลลูกของท่านอย่างไร
- ท่านมีการประเมินผลตัวเองหรือไม่อย่างไร
- ท่านมีความคาดหวังกับตัวลูกของท่านอย่างไรบ้าง

หมายเหตุ เนื่องจากสัมภาษณ์ในส่วนนี้จะเป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะคำถามแบบปลายเปิดและเป็น การสัมภาษณ์จากการสนทนา ที่มีขอบเขตอยู่ในหัวข้อการสัมภาษณ์ที่กำหนดนี้ ทั้งนี้การบันทึกการสัมภาษณ์ และการสังเกตจะเป็นไปในลักษณะของการบันทึกจากการจดบันทึก เทปบันทึกเสียง วีดีโอ และกล้องถ่ายรูป เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มานำวิเคราะห์ต่อไป

ภาคผนวก ค

- ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมของครอบครัวโรงเรียนบ้าน
- ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน
- ตัวอย่างผลงานเด็ก

ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก

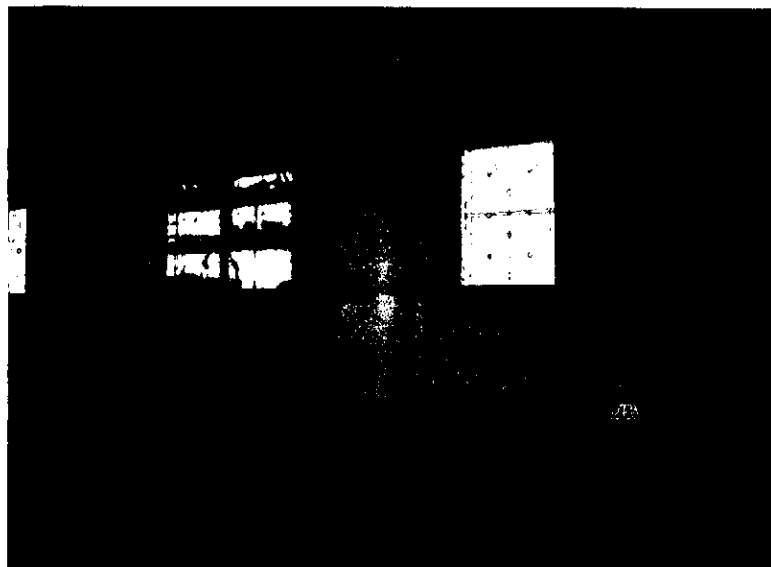
ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก

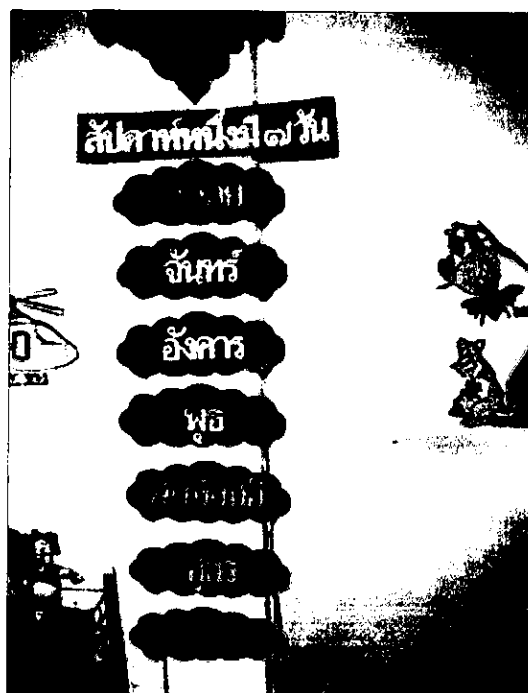
ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก

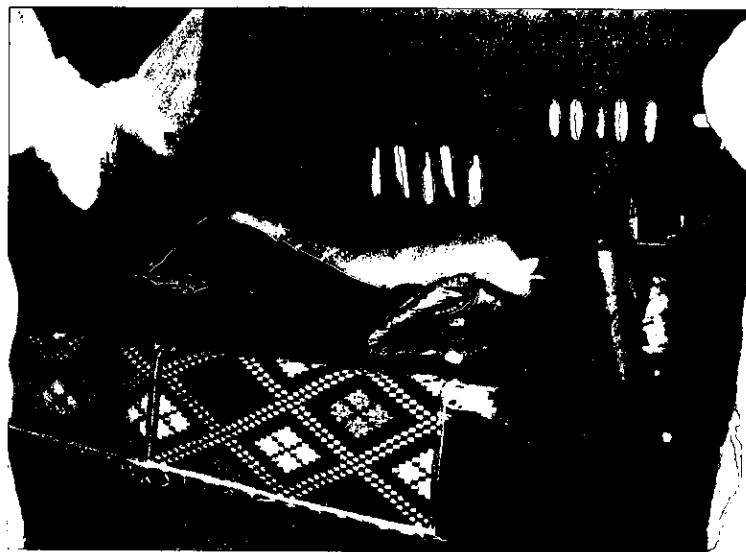
ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก

ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายใน

ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายใน

ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายใน

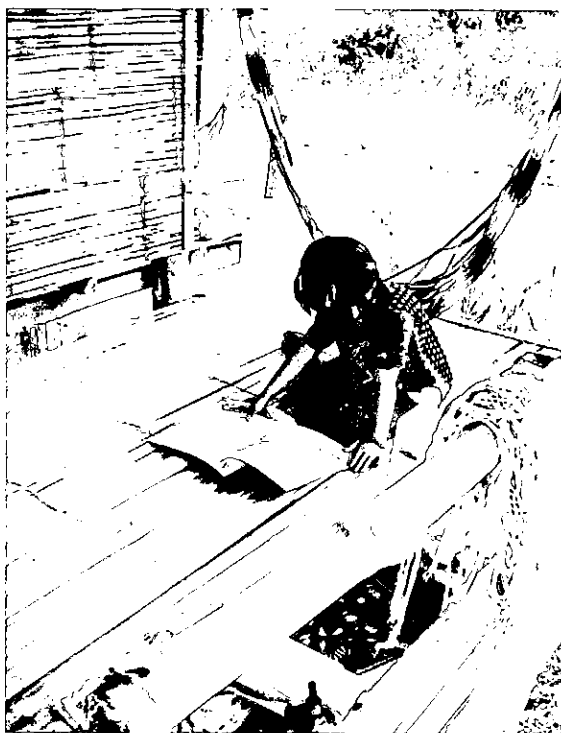
ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมภายใน

ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

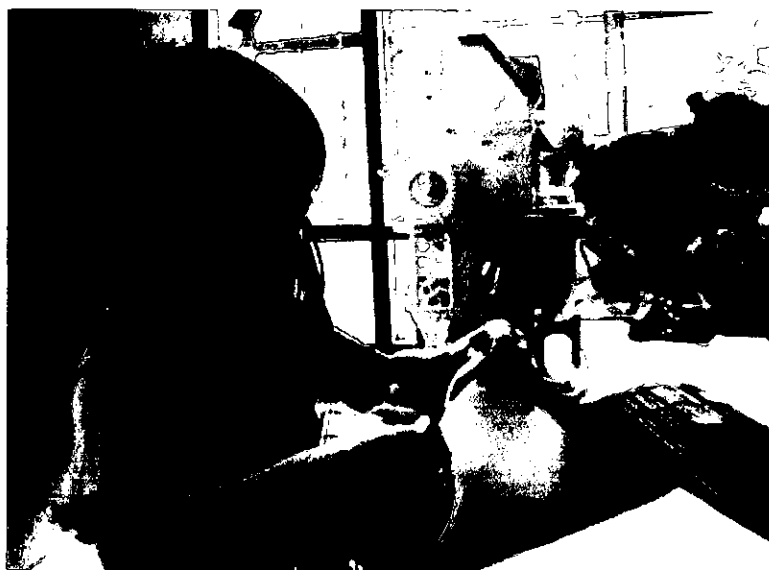
ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

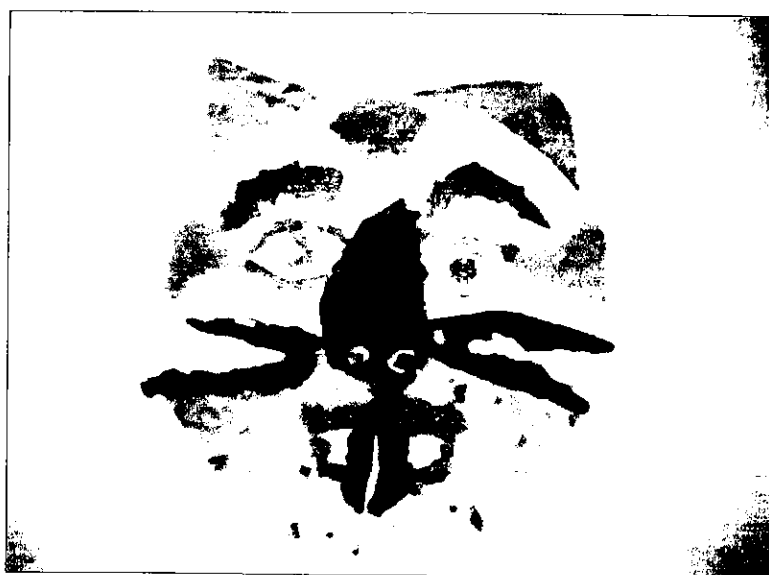
ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

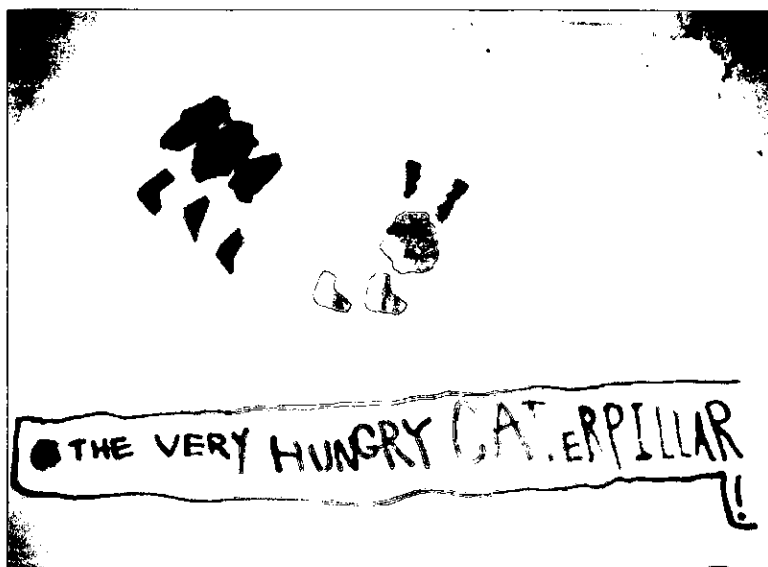
ตัวอย่างกิจกรรมเรียนรู้ของเด็ก

ตัวอย่างผลงานของเด็ก

ตัวอย่างผลงานของเด็ก

ตัวอย่างผลงานเด็ก

ตัวอย่างผลงานเด็ก

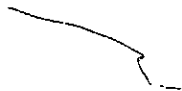
ตัวอย่างผลงานเด็ก

ตัวอย่างผลงานเด็ก

ภาคผนวก ง

- ตัวอย่างหนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
- ตัวอย่างหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ที่ ทบ 1012/ 2101

บัณฑิตวิทยาลัย

125

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๗ พฤษภาคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นางสาวเดือน นนทเปารยะ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง "การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ในสังคมไทย" โดยมี อาจารย์พัฒนา ชัยพงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี ในสังคมไทย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ให้ นางสาวเดือน นนทเปารยะ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อภิญญา โทวักก์ 02-3911983 มือถือ 01-5585792

ที่ ทม 1012/๒๕๖๒

บัณฑิตวิทยาลัย 126
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

17 มิถุนายน 2546

เรื่อง ขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน

เนื่องด้วย นางสาวแสงเดือน นนทเปารยะ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ในสังคมไทย" โดยมี อาจารย์พัฒนา จัซพงส์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอสัมภาษณ์ท่าน และสมาชิกในครอบครัว ในหัวข้อเรื่อง "การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ในสังคมไทย" และขอบันทึกภาพและเสียง ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ด้วย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวแสงเดือน นนทเปารยะ ได้สัมภาษณ์ในหัวข้อดังกล่าว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-3901882 มือถือ 01-5585792

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นาง แสงเดือน นนทเปารยะ
วันเดือนปีเกิด	28 มีนาคม 2514
สถานที่เกิด	อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	28 ซอยสุขุมวิท 65 ถนนสุขุมวิท แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ธุรกิจการส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท เบสเบต จำกัด 28 สุขุมวิท 65 ถนนสุขุมวิท แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรัทธาสมุทร
พ.ศ. 2535	ศศ.บ. รัฐศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2547	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร